

EGİTİM BAKIŞ

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

Suffa'dan Yurt'a Öğrenci Yatılı Hizmetleri

Ahmet GÜNDOĞDU

Tarihi Süreciyle Yurt Hizmetleri ve Önemi

Kurtuluş ÖZTÜRK

Yükseköğretim Barınma (Yurt) Hizmetlerinde Unutulan Boyut: Mekânsal İnsan İlişkisi

Doç. Dr. Burhan AKPINAR

Başarılı Öğrenciler Açısından Yurtlar

Doç. Dr. Nail YILDIRIM

Türkiye'de Öğrenci Yurt/ Pansiyon Hizmetlerine İçeriden Bir Bakış

Abdülhalik BAŞ

Türkiye'de Yükseköğretim ve Öğrenci Yurt Hizmetleri Memnuniyeti

Doç. Dr. Engin ASLANARGUN

Türkiye'nin Yatılı Çocuklar/Öğrenciler Karnesi

Doç. Yaşar UĞURLU

Öteki Çocukların Okul Serüveni: Yatılı Bölge Okulu Öğrencileri

Yrd. Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ

Türkiye'de Üniversitelerde Öğrenci-Yurt Hizmetleri ve Barınma Sorunu

Erol KAVUNCU

Erken Büyüyen Çocuklar

Arş. Gör. Mustafa SAVCI

2014 YBO Gerçeği

Yunus YAĞMUR

EĞİTİM-BİR-SEN

100 Yıl

Eğitim Politikalarına Yön Vermede 10. Yıl

Eğitime Bakış'ı Eylül 2004'te ilk yayımladığımızda, "Sorunların bizzat içinde bulunan eğitimcilerimizle tartışmak ve sağlıklı çözümler bulmak" amacıyla olduğumuzu belirterek, "Eğitime Bakış'ın varlık sebebi, eğitim meselesine eğitimcilerin bakışını yansıtmaktır" dedik. 10. yılı geride bıraktığımız Dergimizde, "Biz eğitimciler, öğrencilerimize çözümde görev almayı öğretiriz. Zira biliriz ki çözümde görev al(a)mayanlar sorunun bir parçası olurlar" düsturundan hareketle tematik dergi yayıncılığına ilk adımı atarak sorunun bir parçası değil çözüm için paydaşı olduk.

Geride kalan 10 yıllık süreçte Eğitime Bakış'ın kapak konusu ile eğitimde yoğunlaşılacak ve tartışılacak konular arasındaki örtüşme, Dergimizin eğitime verdiği katkının tezahürüdür. Seçtiğimiz her dosya konusunun ilgili merciler tarafından tartışılması, gündeme alınması ve somut adımların atılması Dergimizin takip edildiğinin ve eğitim camiası tarafından otorite olarak kabul edilmesinin birer göstergesidir. Örneğin 'YÖK Reformu' dosyası konusundan sonra, YÖK ile ilgili tartışmaların alevlenmesi, kamuda kadın çalışanlara yönelik kılık kıyafet dayatmaları ve başörtüsü yasağını ele alan 'Çalışma Hayatında Kadın ve Başörtüsü Yasağı' konusunun akabinde tartışılması Eğitime Bakış'ın gündem belirlemesiyle alakalıdır. Eğitime Bakış, Türkiye'nin eğitimde kangren olmuş sorunlarının tedavisinde operasyonel bir cerrah vazifesi görmektedir.

10. yılımızda, 30. sayımızla karşınızdayız. "Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği" konusuyla başladığımız yayım hayatına, "Eğitimde Reform ve Müfredat Çalışmaları, Sınavlar, Din Eğitimi ve Öğretimi, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, Okul Öncesi Eğitimi, Eğitim Yönetimi, Yabancı Dil Öğretimi, Değerler Eğitimi, Karma Eğitim, Kesintisiz Eğitim, YÖK Reformu İhtiyacı, Eğitimde FATİH Projesi, Çalışma Hayatında Kadın ve Başörtüsü Yasağı, Eğitimde Toplum Mühendisliği, 21. Yüzyılda Türkiye'de Eğitim Fakülteleri, İlahiyat Müfredatı, Eğitim ve Müfredat" gibi konularla devam ettik. Bu 'özel' sayımızda ise üzerinde kafa yorulmayan ve büyük bir sorun olarak karşımızda duran "Öğrencilere Barınma ve Yurt Hizmetleri" konusuyla karşınızdayız.

Ashab-ı Suffa'dan Nizamiye Medreselerine, Leyli Meccani'den Yurt-Kur'a kadar öğrencilerin barınma ortamları ve yetiştirilmeleri ile ilgili sorunlara mercek tuttuğumuz bu sayımızda ödev çıkarması gereken birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Fiziki imkânların seferber edildiği, lüks ve gösterişin ölçüt haline geldiği özel ve resmi yurtlarda; içerik ve ruh dünyasına yönelen konularda ise 'fakirlik' bir sorun olarak durmaktadır. İbn-i Sina, neslin ruh ve beden eğitiminin birlikte yürütülmesine vurgu yapar. Michael Marshall ise "Çocukların karınlarını ve zihinlerini doyurduğumuz kadar ruhlarını da beslemeliyiz" der. Yatılı kalan öğrencilere ev sıcaklığını verme yükümlülüğü taşıyan yurtlar, onların karakter yapılarının şekillenmesinde önemli bir eşik olduğunu unutmamalıdır.

Medeniyetimizi yeniden inşa ve ihya etme noktasında gençliğimizi, geleceğimizi sadece maddi olarak değil onların ruh dünyalarına hitap edecek kurumlar tahsis etmeliyiz. Öğrencilerin vaktinin çoğunu geçirdiği yurtlar bundan muaf değildir. Öğrencilere barınma ve yurt hizmetleri konusuna mercek tuttuğumuz bu sayı ile birlikte Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun yeniden ele alınmasını, özel kurum ve kuruluşların öğrencilere barınma hizmetlerini gözden geçirmelerine vesile olmayı, daha iyi ve güzele yolculukta göz ardı edilen kör noktalara ışık tutmayı ve önemlisi de hayati bir konuyu tartışmaya açmayı amaçladık.

10. yılımızda 30. sayımızı yayınladığımız dergimize emek veren bütün dostlara teşekkür ederken; dergimizin ilk Editörü Şaban Abak Bey'i ve sonrasında görevi devralan Hıdır Yıldırım Bey'i, uzun bir süre editörlüğü beraber yürüttüğümüz ve önceki sayı itibarıyla müsaade isteyen Doç.Dr. Mustafa Orcan Bey'i ismen anmayı bir görev biliyor, emekleri için bu vesileyle tekrar teşekkür ediyor, nice 10 yıllara diyorum.

Selam ve dua ile...

aliyalcin@egitimbirsen.org.tr

EĞİTİME BAKIŞ'ın bu sayısı 35 bin adet basılmıştır. Kurumlara ve eğitim çalışanlarına dağıtım il ve ilçe teşkilatlarımız tarafından yapılmaktadır.

Suffa'dan Yurt'a Öğrenci Yatılı Hizmetleri <i>Ahmet GÜNDOĞDU / Genel Başkan</i>	1
Tarihi Süreçle Yurt Hizmetleri ve Önemi <i>Kurtuluş ÖZTÜRK</i>	3
Yükseköğretim Barınma (Yurt) Hizmetlerinde Unutulan Boyut: Mekânsal İnsan İlişkisi <i>Doç. Dr. Burhan AKPINAR</i>	12
Başarılı Öğrenciler Açısından Yurtlar <i>Doç. Dr. Nail YILDIRIM</i>	19
Türkiye'de Öğrenci Yurt/Pansiyon Hizmetlerine İçeriden Bir Bakış <i>Abdülhalik BAŞ</i>	24
Türkiye'de Yükseköğretim ve Öğrenci Yurt Hizmetleri Memnuniyeti <i>Doç. Dr. Engin ASLANARGUN</i>	30
Türkiye'nin Yatılı Çocuklar/Öğrenciler Karnesi <i>Doç. Yaşar UĞURLU</i>	35
Öteki Çocukların Okul Serüveni: Yatılı Bölge Okulu Öğrencileri <i>Yrd. Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ</i>	42
Türkiye'de Üniversitelerde Öğrenci-Yurt Hizmetleri ve Barınma Sorunu <i>Erol KAVUNCU</i>	48
Erken Büyüyen Çocuklar <i>Arş. Gör. Mustafa SAVCI</i>	52
2014 YBO Gerçeği <i>Yunus YAGMUR</i>	56
Sıcak İlgî ve Problemlerine Çözüm Bekleyen Resmî Ortaöğretim Pansiyonları <i>Yakup YILDIZ</i>	59
Medreselerden Darülfünun'a Bir Eğitim Tarihi Arkeolojisi: Prof. M. Ali Aynî'nin Gözüyle Osmanlı Medreseleri ve Darülfünun <i>Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ</i>	65
Pozitif Negatif Yönleriyle Öğrenci Yurtları <i>Adem TUNCER</i>	68

EĞİTİME BAKIŞ

Yıl: 10 • Sayı: 30 • Temmuz-Ağustos-Eylül 2014

Eğitim-Bir-Sen'in 3 Aylık Ücretsiz Yayınıdır

Eğitim-Bir-Sen
Adına Sahibi
Ahmet GÜNDOĞDU
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
(Sorumlu Müdür)
Ali YALÇIN
Genel Başkan Yardımcısı

Editör
Ali YALÇIN
Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ

Yayın Kurulu
Ahmet ÖZER
Esat TEKTAŞ
Murat BİLGİN
Teyfik YAĞCI
Ramazan ÇAKIRCI

Basın Danışmanı
Mahfuz YALÇINKAYA

Eğitimciler Birliği Sendikası Genel Merkezi
GMK Bulvarı Ş. Daniş Tunalıgil Sokak No: 3/13 Maltepe/ANKARA
Telefon: (0.312) 231 23 06 (pbx) • Faks: (0.312) 230 65 28
Bürocell: (0.533) 741 40 26
e-posta: egitimbirsen@egitimbirsen.org.tr
web: www.egitimbirsen.org.tr

Grafik Tasarım & Baskı
Hermes Ofset Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde No: 105 İskitler-ANKARA
Telefon: (0.312) 341 01 97 • Faks: (0.312) 341 01 98

Basım Tarihi: Ağustos 2014

Suffa'dan Yurt'a Öğrenci Yatılı Hizmetleri

Ahmet GÜNDOĞDU
Eğitim-Bir-Sen ve Memur Sen Genel Başkanı

İlim tahsil etmek için insanlar daima başkalarının yardımlarına ihtiyaç duymuşlardır. Bu başkaları, bazen halktan zengin kişiler, bazen yakınlar çoğu zaman da ebeveynler olmuştur. Alınan yardımlar ise bazen maddi yönde bazen de ilim tahsil etme yönünde ortaya çıkmıştır. Yüce dinimiz İslam'ın devletleşme sürecinde insanların ilim tahsil edebilmeleri amacıyla Mescid-i Nebevi'nin kuzey duvarında, hurma dallarıyla bir gölgelik ve sundurma yapılarak buraya "suffa" adı verildi. Suffa'da kalan Müslümanlara da "Ashâb-ı Suffa" ismi verildi. Mescid-i Şerif'in suffa'sında, Medine'de, aileleri, meskenleri, aşiretleri, akrabaları, kısacası hiçbir şeyleri hiçbir şeyleri olmayan sahabeler kalırdı. Bunun bir sonucu olarak, kendilerini Kur'an ilmini tahsil etmeye, Peygamberimizin vaaz ve derslerini dinlemeye vererek zamanlarını değerlendirirdi. İslam Dininin Yüce Peygamberi, Ashâb-ı Suffa'nın hem tâlim ve terbiyesi, hem de maişetiyle çok yakından ilgilenirdi. Ashâb-ı Suffa'nın ihtiyaçlarını gidermeye, kendi evinin ihtiyaçlarını gidermeden daha fazla önem verirdi. Ashâb-ı Suffa ise, ilime âşık idi. Bu sahabeler, Peygamber Efendimiz tarafından tespit edilen muallimler tarafından eğitilirdi. Bunlardan yetişenler, Müslüman olan kabilelere Kur'an öğretmek ve Sünnet-i Resûlullah'ı beyan etmek için gönderilirdi. Bu zümrenin, İslamî hükümlerin muhafazasında ve diğer nesillere nakledilmesinde pek müstesna bir gayretleri olmuştur. İslam dininin kısa bir zaman diliminde dünyanın geniş bir coğrafyasına yayılmasında büyük bir katkısı olmuştur.

Ashab-ı Suffa benzeri ilim aşığı topluluklar bütün İslam devletlerinde var olagelmıştır. Bu minvalde, Anadolu Selçuklu döneminde Sultan Alparslan'ın veziri Nizamül-Mülk zamanında kurulan Nizamiye Medreselerinde ilk defa ülkenin zeki ve yetenekli çocukları seçilerek bu medreselerde yeme, içme, barınma ve diğer ihtiyaçları karşılanarak devlet himayesine alınmış ve buralarda çok iyi bir eğitim – öğretim verilerek o devrin bilim adamları buralardan yetiştirilmiştir. Osmanlı dö-

neminde Fâtih Sultan Mehmedİstanbul'da kendi nâmınainşâ ettirmiş olduğu câmi-i şerifin iki yanına sekiz kârgir kurşunlu medrese yaptırmış ve günümüzün üniversite eğitimini bu medreselerde verdimiştir. Sahn-ı semânmedreselerinin (sekiz medrese) birine giren talebelerin medresede kendilerine mahsus bir hücreleri vardı. Bu talebelerin yeme içmeleri de medresede karşılanırdı. Böylece, İslam dininde çok önemli görülen ulema sınıfın yetiştirilmesine devletin yaptığı katkının Osmanlı Devletinde de aynen devam ettiği görülmektedir. İmparatorluğun son, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Ashab-ı Suffa'nın yerini "Leylî Meccani" almıştır. Leylî Meccani'nin günümüzdeki karşılığı "parasız yatılı"dır. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, Devletin Leylî Meccani'sinde okuyabilmek için açılan sınava girip başarılı olmak gerekiyordu. Öğrencisinin sınava girebilmesi için veliler bazı maddi yükümlülükler üstlenirdi. Velisi oldukları öğrencinin başarısız olması durumunda tazminat ödemeleri söz konusuydu. Öğrenci ise, devletin kendisine vereceğini üstlenmek ve yerine getirmek zorunda idi. Günümüzde bunun karşılığında "zorunlu hizmet" kavramı kullanılmaktadır. Resmi Ceride'nin (Gazete) 29/6/1926 tarih ve 407 sayısında, Maarif Vekaleti'nin lise ve orta okullara Leylî (yatılı) öğrencilerin yarısını geçmemek üzere Leylî Meccani (parasız yatılı) öğrenci alabileceği hükmü yer almaktadır. Leylî ve Leylî meccani öğrencilerin hakları ise bir üst öğretime geçene kadar ya da disiplin cezası almadığı müddetçe baki kalacaktır.

İslam tarihinin başlangıcından bu yana, ailesinden uzakta yaşayan, ticaret, sanat, ziraat ve başka bir mesleği olmayan, bununla birlikte İslam'ı öğrenmeye çalışan ilim erbabına İslam'ın büyük bir değer verdiği anlaşılmaktadır. Günümüzde ailesinin yanında ya da ondan uzakta yaşayan ve yapacak bir işi, geçinecek bir geliri olmayan ilköğretim, ortaöğretim ya da yükseköğretim öğrencilerine gerekli yardımı yapmaktan imtina etmek Müslümanca bir tavır olarak kabul edilemez. Bu nedenle, hangi yaşta ya da öğretim seviyesinde olursa

olsun, ailesinden uzakta eğitim alan öğrencilerin barınma (ibate) sorununu çözmek başta devletin, ardından tüm vatandaşların görevleri arasında yer alır. Bu öyle bir görevdir ki ihmal edilmesi durumunda hem bu bireyler hem de toplumun tamamı zarar görecektir.

Devletin öğrencilerin iâşe ve ibateleri konusunu ihmal etmesi beklenemez. Bu bağlamda, 2013-2014 Eğitim-öğretim döneminde 72 ilde 429 yatılı bölge okulu faaliyet göstermektedir. Bu okullarda 80.875 kız ve 78.178 erkek olmak üzere, toplam 159.053 öğrencinin eğitim gördüğü bilinmektedir. Bu okullarda görev yapan öğretmen sayısı ise aynı dönem itibarıyla 8.938'dir. Son yıllarda taşınmalı eğitimin yaygınlaştırılması nedeniyle yatılı bölge okullarının sayısında azalma meydana gelmiştir.

Yükseköğretim çağına ise, Kredi ve Yurtlar Kurumuna (YURTKUR) bağlı yirmi bölge müdürlüğü bünyesinde toplam 349 yurtta 310.629 öğrenci kapasitesi ile yükseköğretim öğrencilerine hizmet verilmektedir. Bu yurtların 88'i (%25) kız, 37'si (%10,60) erkek ve 224'ü (%64,20) karma yurtlardır. Kız-erkek oranları açısından incelendiğinde ise yurtlarda kalan toplam öğrencilerin yüzde 61'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Ancak KYK yurtlarının dışında üniversitelerin kendi bünyelerinde hizmet veren yurt ve konuk evleri de ciddi bir kapasite sağlamaktadır.

Kız ve erkek (karma) pansiyon ve yurt uygulamasının oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Bütün öğretim seviyelerinde karma pansiyon uygulamasından vazgeçilmeli ve bu mekânların yönetimleri de birbirinden ayrılmalıdır. Kız ve erkek öğrenci yurtlarının sadece bina açısından birbirinden ayrılması yeterli değildir. Bu yurtların ayrı kampüslerde olmasında yarar vardır. Kız yurtlarının mümkün olduğu kadar okula ya da üniversiteye yakın olması için çaba gösterilmelidir.

İlköğretim, ortaöğretim ya da yükseköğretim döneminde öğrencilerin barındıkları yurt, pansiyon ya da başka bir adla anılan yerlerin öğrencilere barınma, boş zamanlarını değerlendirme, derslerine çalışma, sınavlara hazırlanma, sosyal ihtiyaçlarını karşılama vb fonksiyonları vardır. Bununla birlikte yurt ya da pansiyonların öğrencilerin kişiliğinin gelişmesindeki olumlu ya da olumsuz etkileri de mevcuttur. Bu nedenle öğrenci yurtlarının yapımında ve işletilmesinde öğrencide kişilik (şahsiyet) gelişiminin olumlu yönde olmasına yüksek düzeyde dikkat etme zorunluluğu ile karşı karşıyayız.

Öncelikle, öğrenci yurtları inşa edilirken insan-mekân ilişkisinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Öğrencilerin öğrenim yaşamlarını sürdürdükleri yurtların öncelikle tasarımının iyi yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenci yurtlarının

kendi tarihimiz ve değerlerimiz ile uyumlu şekilde tasarlanması ve yapılması doğru olacaktır. Bu mekânların Selçuklu, ya da Osmanlı mimari tarzında ya da tamamen yeni ve kendimize özgü bir mimari tarzda tasarlanması gerekmektedir. Çünkü mekân insanın tutum, tavır, alışkanlık ve davranışlarını etkilemekte ve hatta biçimlendirmektedir. Bu açıdan önce biz mekânı inşa ederiz sonra da mekân bizi inşa etmeye başlar. Mekân, insanoğlunun istek, arzu, beklenti ve ihtiyaçlarını yeniden oluşturur, değiştirir ya da pekiştirir. Öğrenci yurtlarının tasarımı ve inşası sürecinde insan-mekân ilişkisinin göz ardı edilmesi büyük bir hata olur. Günümüz Türkiye'sinde öğrenci yurtlarının tasarım ve inşasında insan mekân ilişkisinin yeterince dikkate alındığını söylemek mümkün görünmemektedir.

Öğrencilerin YURTKUR yurtlarını özel yurtlara daha fazla tercih ettikleri bilinmektedir. Bu durum çoğunlukla; devlet yurtlarının maddi yönden daha uygun olması, okula yakın olması, ailenin devlet yurtlarını daha güvenli görmesi, güvenliğinin yüksek olması gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. İslami ya da milli hassasiyetleri yüksek olan vatandaş ve sivil toplum örgütlerinin öğrenci yurtları inşa etme/işletme açısından cesaretlendirilmesi ve maddi yönden desteklenmesi doğru olacaktır. Bu durumda girişimcilerden, devlet yurtlarını tercih etmede göz önünde bulundurulmuş şartların yerine getirilmesi beklenmelidir.

Devlet ya da özel kişi ve kurumlar tarafından inşa edilen ve işletilen öğrenci yurt ve pansiyonlarının da toplumun tarihi ve dini hassasiyetlerine uygun bir mimari yapıda tasarlanması gerekmektedir. Bunu takiben yurt ya da pansiyon işletilirken; temizlik, güvenlik, sosyal eğitsel ortamlar sağlıklı bir kişilik geliştirmeye ve sürdürmeye yönelik olmalıdır. Özellikle öğrencilerde sağlıklı bir kişilik gelişiminin gerçekleşmesine uygun ortamların oluşmasına dikkat edilmelidir. Gerek devlet yurtlarının gerekse özel yurtların Milletimizin ruh kökünü tahribe yönelik hedefleyen mihrakların iştahını kabartacak bir potansiyele sahip bulunduğu açıktır. Genç dimağların yıkıcı, bozucu hareketler tarafından elde edilmelerinin önüne geçmek için asla alanda boşluk bırakılmamalı, milletin değerleriyle değerlenmiş bir nesil yetiştirmek için yurt ortamları fırsat bilinmeli ve buna göre plan, program yapılmalıdır.

Ancak sağlıklı bir kişiliğe sahip kuşaklar yetiştirerek kendimiz, bölgemiz, İslam âlemi ve dünya için daha iyi bir toplum inşa edebiliriz. Yurt ya da pansiyonlarda yetişen öğrencilerin dini ve milli değerlerinin aileleri birlikte yaşayan öğrenciler kadar hatta onlardan daha sağlam olması mümkün görünmektedir.

Tarihi Süreciyle Yurt Hizmetleri ve Önemi

Kurtuluş ÖZTÜRK

İlim Yayma Cemiyeti Yurt Müdürü / İSZU Eğitim Yönetimi ve Denetimi Dr. Öğrencisi

Bu yazının amacı yurt hizmetleriyle ilgili genel bir panorama sunmaktır. Yazıda öncelikle dönemlerindeki yatılı eğitim kurumlarını temsil ettiği düşünülen müesseseler üzerinden yatılı eğitimin tarihi süreci; ikinci olarak bütün eğitim kademelerinde hizmet eden kamu ve özel öğrenci yurtlarının mevcut durumları; üçüncü olarak kamu yurtlarına dair hizmet algısının öğrencilerin bakış açısından sunulması; dördüncü olarak da gönüllü kuruluşlar tarafından işletilen yurtların kuruluş misyonları ile çalışma metotlarına dair düşünceler paylaşılmaktadır. Sonunda da yurt hizmetlerinin verimliliğini arttıracığı düşünülen birkaç öneri sıralanmaktadır.

Barınma ihtiyacı, ailesinden uzakta eğitim gören ortaokuldan üniversiteye kadar her kademede öğrenci için çözülmesi gereken en temel problemdir. Bu problemin çözümü için devlet ve özel sektör tarafından çeşitli önlemler alınmıştır. Küçük yerleşim birimlerinde yaşayan ortaokul öğrencileri belli merkezlerdeki yatılı okullara alınarak eğitimlerini burada sürdürürler. Aynı şekilde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde yer alan farklı ortaöğretim (Anadolu liseleri, Meslek Liseleri, İmam Hatip Liseleri vs.) kurumlarında eğitim alan öğrencilerin kalacak yer problemini çözmek için MEB'e bağlı pansiyonlar ve özel öğrenci yurtları hizmet vermektedir.

Yurt hizmetlerine en fazla ihtiyaç duyulan alan üniversitelerdir. Öğrenciler üniversiteyi kazandığında barınma yeri alternatifleri olarak karşılarda devlet yurdu, üniversite yurdu, özel yurt ya da kiralık ev seçeneklerini bulmaktadırlar. Büyük bir öğrenci kitlesinin barınma alternatifi olarak tercih ettiği yurtların temel amacı, öğrencilerin çağın gereklerine uygun, modern ortamlarda huzur ve güven içerisinde barındırılması, sosyal, kültürel ve sportif yönden gelişmeleri için gerekli olan

her türlü hizmetin yerine getirilmesidir. Bu ortam gence sosyalleşme, sorumluluk ve paylaşma bilinci, topluluk içerisinde hayatını yönetebilme, iyiyi - kötüyü ayırt edebilme gibi özellikler de kazandırabilmektedir (Arlı, 2013:173, 175).

Yurt ve barınma hizmetlerini etkileyen ve gelecekte daha da büyük bir ihtiyaç haline gelecek meselelerden birisi de uluslararası öğrenciler olacaktır. Çünkü dünya çapında yükseköğretim sektöründe bir talep artışı söz konusudur. Bu artışa paralel olarak kendi ülkesinin dışında eğitim gören öğrenci sayısı 1975 yılında bir milyonun altındayken, 2009'da 3.7 milyona ulaşmıştır.

1. Yatılı Eğitimin Tarihi Süreci

1.1. İlk Yatılı Eğitim Kurumu Suffa Okulu

İslam tarihinde bilinen ilk yatılı eğitim kurumu Suffa okuludur. Hz. Peygamber Medine'ye hicretinden sonra ilk iş olarak, burada bir mescid tesis etmiş ve bunun bir bölümünü eğitim ve öğretim merkezi haline getirmiştir. Medine'deki bu eğitim ve öğretim merkezi, bundan sonra tesis edilen cami içi ve dışı eğitim kurumlarına model olmuştur. Yine buradaki talebelerin yeme içme gibi ihtiyaçlarının zengin müslümanlarca karşılanması da vakıf müesseselerinin doğmasına zemin hazırlamıştır (Ateş, 1982: 30). Çelebi'nin aktardığına göre Suffa mektebinde kalan öğrenci sayısı 400'e kadar çıkmaktadır (Çelebi, 1999:168).

1.2. Kurumsal Yapıya Hazırlık Aşaması: Mescit – Hanlar

Hz. Peygamberden sonra cami ve mescitler eğitim işlerinin yürütüldüğü merkezler olarak işlev görmeye devam etti. Mescitte verilen eğitimleri takip etmek için şehir dışından gelen öğrencilerin

kalacak yer problemi yaşamaları *mescit – han* türü komplekslerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Mescit – han türü eğitim kompleksleri mescitlerde sürdürülen eğitimin medrese eğitimine evrilmesinden bir önceki aşamadır. Bağdat'ta eğitimi ve öğrencilerin kalma problemini birlikte çözecek olan medreseler kurulmadan önce vali Bedr b. Hasaneveyh el – Kürdi, eğitim tarihinde dönüm noktası sayılacak bir adım atmıştır. Bağdat'ta Nizamiye medresesinin kuruluşundan önce Bedr, kendi idaresi altındaki bölgelerde öğrencilerin kalacağı üç bin kadar *mescit – han* kurmuştur. 1067'den itibaren bu müesseseler üzerinden Nizamiye medreseleri yükselecektir. Özetle ifade etmek gerekirse mescitte başlayan eğitim halkaları, öğrencilere kalma hatta yeme - içme imkânı sağlayan *mescit – hanlara* oradan da öğrencinin bütün ihtiyaçlarını karşılayan medreselere dönüşmüştür (Makdisi, 2012: 67 – 73).

1.3. Tam Teşekküllü Yatılı Eğitim Kurumları: Medreseler

Tam teşekküllü eğitim kompleksi olarak zikredebileceğimiz ilk organizasyon Nizâmiye medreseleridir. Nizamiyelerin ilki 1067'de Bağdat'ta eğitime başlamış; hoca ve öğrencilere ait odalar, dershaneler, mescid, kütüphane, yatakhane, yemekhane ve hamam gibi bölümlerin birbirine yakın mesafede yer aldığı bir külliye şeklinde inşa edilmiştir. Bağdat'ı, Nişabur, İsfahan, Belh, Musul, Merv, Herat ve Basra nizamiyeleri takip etmiştir. Müslüman olmak kaydıyla hangi toplumsal sınıf veya etnik gruptan gelirse gelsin ayırım yapmaksızın herkese açık, ücretsiz ve örgün olan bu med-

reselerde öğrenciler, genellikle burslu ve yatılı olarak eğitim-öğretim görmüşlerdir.

12. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmaya başlayan medreseler ve bunları besleyen vakıf düzeni, sadece İslâm dünyasının önde gelen, bir uçtan diğer uca uzanan kentlerine yayılmakla kalmamış, komşu kültür ve medeniyetler üzerinde de etkili olmuştur. Monica Gaudiosi, 1274'de kurulan ve modern yüksek okul sisteminin başlangıcı olarak kabul edilen, Merton College'ın (Oxford Üniversitesi) oluşumunda ve İngiltere'deki vakıf sistemi ve anlayışının gelişmesinde İslâm dünyasında uygulanan vakıf hukuku ve sisteminin etkili olduğunu tespit etmiştir (Kenan, 2013:5-8).

1.4. Osmanlı Medreseleri ve Yatılı Eğitim

Osmanlı döneminde ilki Orhan Bey zamanında İznik'te Davud-ı Kayserî'nin idaresi atında kurulan Osmanlı medreseleri, İstanbul'un başkent olmasından sonra hem kurumsal hem de müfredat açısından zirve noktaya ulaşmıştır. Zirve devrinin en önemli iki medresesi Fatih ve Süleymaniye medreseleridir (Zorlu, 2008: 611). Bu medreselerin vakfiyeleri üzerinden öğrencilerin kalacakları yurtların standartlarını izlemek mümkün olabilmektedir. Fatih devrinde inşa edilen Sahn-ı Seman bünyesinde sekiz medrese ve bu medreselerin her birinde 19 oda bulunmaktadır. Odalardan birisi müderrise diğeri asistanına, iki oda hizmetlilere ve 15 tanesi de birer öğrenciye tahsis edilmektedir (Kazıcı, 1999:162 -163).

Fatih Sultan Mehmet'in 1470 tarihli vakfiyesinde medresenin odalarında kimlerin kalacağı, temizlik, güvenlik, yemek hizmetleri için ayrılan bütçe ve burs miktarları belirtilerek öğrencilerin eğitim sürecinde kalacakları mekânın standartları açıkça ortaya konulmaktadır:

“..her medrese için onbeş öğrenci ta'yin buyurup...her birine günde ikişer akçe verilmek üzere... Yine her medrese için bir kapıcı ta'yin buyurup, çiçek gibi parlak ve yegâne olan medresenin kapı ve pencerelerini zamanında açıp, kapayıp gece gündüz hizmetinde devamlı ve inci halkası gibi medresenin kapısına bakışı dâim olmasını... iki kimsenin medresenin iki hizmetçi ve ferrâşı olup, medreseyi ve medresenin içini ve tuvaletini temiz tutup... Tetimme medreselerinin odalarından her birine de, her ay on beşer akçe ta'yin buyurmuş olup, bu hücrelerde kalan yetenekli öğrencilerin kendileri için ta'yin edilen maaşla, boşluğun kapatılması, açlığın giderilmesi, geçim sıkıntılarının bertaraf edilmesi cihetine gidilecek...”

Metnin devamında ciddi bir ilim talebesinin eğitim sürecini en verimli şekilde değerlendirebilmesi için gerekli altyapıyı hazırlayan zihniyeti yansıtan bir yaklaşım ortaya konulmaktadır: *“İmam-ı Şafii Hazretlerinin **“tek soğanı temin etmekle yükümlü olsaydım, bir mesele öğrenemezdim”** buyurdıkları üzere, sâkin kafa ile yararlı ilimleri öğrenme ile uğraşmalarını şart kılmıştır* (sadeleştiren ve akt. Ateş, 1982: 35 - 36).

1. 5. Osmanlı Son Döneminde Yatılı Eğitim

19. yüzyılı modern eğitim çağı olarak ifade etmek gerekir. Batıdaki gelişmelere paralel olarak bu yüzyılda Osmanlı Devleti de her kademe modern okul kurma sürecine girmiştir. Öncelikle askeri okullarda kendini gösteren süreç zamanla sivil okulları da içine almıştır. 1869 Maarif Nizamnamesiyle Fransız eğitim sistemi modellenerek tüm eğitim kademeleri birbiriyle ilişkili hale getirilmiştir. Eğitimin tüm ülkeye yayılması için başlatılan bu hamleler yatılı eğitimi de gündeme getirmiştir.

Özellikle lise düzeyine denk gelen idadilerin taşraya yayılmasıyla birlikte yatılı lise (leyli idadi) oldukça revaç bulan bir eğitim kurumu olmuştur. Büyük vilayetlerde birer, küçük vilayetlerde ise birkaçına birden hitap edecek şekilde merkez seçilen bir yerde, yatılı liseler açılmıştır. Yatılı idadilerin açılacağı yerler belirlenirken önem verilen hususlardan birisi de gayr-ı müslim nüfusun ağırlıklı ve yabancı okulların etkin olduğu bölgeler olmasıdır (Kodaman, 1999: 121- 126). Çünkü Osmanlı tebası üzerinde etkin olan yabancı okullar devlet ile tebaa arasındaki vatandaşlık bağını zayıflatan bir unsur olarak görülmüş ve o bölgelere eğitim yatırımlarına öncelik verilmiştir.

Zikredilmesi gereken bir diğer yatılı okul ise siyasi bir proje olarak 1868’de kurulan Galatasaray Sultanisidir. Buraya Müslüm - gayr-ı müslim öğrenciler birlikte kabul edilmenin yanında aynı yatakhane, aynı yemekhaneyi paylaşarak Osmanlılık bilincinin kazandırıldığı bir model oluşturulmaya çalışılmıştır. Fransa’nın güçlü iradesiyle Fransız tarzının ağırlıklı olduğu yapı bir süre sonra (1877) Ali Suavi’nin müdürlüğüyle birlikte Osmanlı – İslam ağırlıklı bir kimliğe bürünmeye başlamıştır (Fortna, 2005: 131- 145). Ancak proje, ortaya başarılı bir okul çıkarmışsa da, kaynaşık Osmanlı vatandaşı yetiştirme hedefine ulaşamamıştır.

1.6. Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Yatılı Eğitim

Cumhuriyet devriyle birlikte köylerdeki eğitim ihtiyacını karşılamak için yatılı ilkokul projesi

uygulamaya geçirilmiştir. Bu dönemde Türkiye nüfusunun % 80’i köylerde yaşamaktadır ve mevcut 40 bin köyden 32 bininde, nüfus dört yüzden aşağıdır. Dolayısıyla her beş köyden ancak birisi müstakil okul açmaya uygundur. Bu tip köylerde okutulması gereken ilköğretim çağına gelmiş çocuk sayısı yaklaşık olarak bir milyonu bulmaktadır. Bu köylerden uygun olanlarına “eğitmen”li okullar açılmakla beraber okul açılmayan köy çocukları için pansiyonlu bölge okulları açılması uygun görülmüştür (Maarif Vekilliği, 1939: 4 ; Maarif Vekilliği, 1944: 10).

1.6.1. Köy Enstitüleri

Cumhuriyet döneminde yapılan yatılı eğitim çalışmalarından birisi de “Eğitmen Kursları” ve “Köy Enstitüleri” projeleridir. Köylerdeki öğretmen sorununu çözmek için askerliğini onbaşı, çavuş olarak yapan okuma yazma bilen köy çocukları, 6 aylık kurslara alınıp “Eğitmen” sıfatıyla nüfusu az olan köylerdeki 3 yıllık okullara tayin edilmiştir. 1947’ye kadar bu kurslarda 8675 öğretmen yetişmiş, bunlar 7000’in üzerinde “eğitmen”li okul açmıştır.

17 Nisan 1940 tarihinde ise Köy Enstitüleri’nin kuruluşu gerçekleşir. Buraya beş yıllık köy okullarından mezun çocuklar alınmaktadır. Üç yıllık okullardan gelen çocuklar için iki yıllık hazırlık programı uygulanmaktadır. Karma eğitimin yapıldığı bu okullarda çocuklar köyün bütün işleriyle ilgilenilebilecek donanımda yetiştirilmektedir. Cumhuriyet değerlerini de köylere taşıyacak olan öğretmen, arıcılıktan hayvancılığa, ziraattan sağlığa kadar her konuda köylüye öncülük edecektir. Şehirlerden uzakta gerçekleştirilen eğitimin sonunda atanan öğretmen köyde 20 yıl boyunca zorunlu hizmet verecektir. 1954 yılına kadar devam eden enstitülerden 17.341 öğretmen mezun olmuştur (Kaplan, 2002: 36 - 48).

1.6.2. Kredi ve Yurtlar Kurumu

Kredi ve Yurtlar Kurumu üniversite öğrencilerinin barınma ve burslarıyla ilgili tüzel kişiliğe sahip bir kurum olarak dünyada özgün bir örnek teşkil etmektedir. Dünyadaki örnekler baktığımızda birçok ülkede üniversite öğrencilerinin barınma sorununun genellikle öğrenci yurtları ile çözüldüğü görülmektedir. Ülkemizdeki birçok üniversite de kendi bünyesinde yurt, konukevi gibi birimlerle öğrencilerine barınma imkânı sağlamaktadır (Kara, 2009: 74).

03 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe giren 5375 sayılı Yüksek Öğretim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri

Kanunu ile "Yurt ve Aşevleri" konusu Milli Eğitim Bakanlığının yönetim ve sorumluluğuna verilmiş, bu kanuna ek olarak çıkarılan 01.04.1950 tarihli ve 5661 sayılı kanun ile de özel ve tüzel kişilere ait yurtların açılmasına izin verilmesi ve denetlenmesi bu bakanlığın görevleri arasına alınmıştır. 1961 Anayasasının 50'nci maddesinde "Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar" hükmü yer almaktadır. Anayasa ile Devlete ait olduğu bildirilen bu görevlerin yerine getirilmesi için 22 Ağustos 1961 tarihinde yürürlüğe giren 351 sayılı Kanun ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu kurulmuştur (<https://www.kyk.gov.tr>).

6 Haziran 1961 tarihli Temsilciler Meclisi Karma Komisyon Raporlarında, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna barınma hizmetlerinin ötesinde bir misyon yüklenmektedir (Tunç, 2005) :

"...Dava yalnız modern yurtlar inşaa ederek 30000'in üstünde üniversite ve yüksekokul öğrencisine yatacak yer, yiyecek yemek, ders çalışacak sakin bir köşe sağlamak değildir. Asıl dava, bedavacılık zihniyetini yıkmak ve bilhassa öğrencinin okul dışı saatlerini hatta tatillerini bu modern yurtlarda değerlendirerek, onları kahvehane köşelerinden, sine-malardan, sokaklardan kurtarmak, sosyal ve kültürel eğitimlerini planlı bir şekilde sağlamaktır..."

Yurtkur'un kurulduğu 1961 yılında 53.000 olan yükseköğrenim öğrencisinin 854'ü kız olmak üzere, toplam 5128'i kurumun yurtlarında kalmaktadır. Kurumun bugün ulaştığı yatak kapasitesi 310.000'i aşmıştır.

2. Günümüzde Yurt Hizmetleri

Alt kategorilerinde farklılıklar oluşmakla birlikte yurt hizmetleri özel ve kamu yurtları olarak ikiye ayrılmaktadır. Kamu ve özel yurtlarla ilgili alt detaylara girmeden önce yurtların yatak kapasiteleri ve öğrenci sayılarını aktaralım.

Ülkemizde yurt hizmeti sağlayan özel öğrenci yurtları bünyesinde toplam 4575 orta ve yüksek öğrenim yurdu bulunmaktadır. Yurtların kapasitesi 427.671 olup % 46 doluluk oranıyla 202.667 öğrenciye hizmet vermektedir (www.meb.gov.tr). Bu verilerden anlaşıldığına göre özel sektörde 225.000 atıl kapasite bulunmaktadır.

MEB bünyesindeki toplam 2372 pansiyonun 436.374 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Buna karşın bu pansiyonlarda toplam 319.725 öğrenci kalmaktadır. Buna göre Milli Eğitime ait pansiyonlarda 116.649 kişilik bir atıl kapasite bulunmaktadır. Kontenjanların müdürlüklere göre dağılımı ise şöyledir: 429 adet Yatılı Bölge Orta Okulunda yatak kapasitesi 130.504, öğrenci mevcudu 95.235'tir. Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 846 pansiyonun yatak kapasitesi 153.084, kalan öğrenci sayısı 115.198'dir. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı 620 pansiyon 94.889 yatak kapasitene ve 70.681 mevcuda sahiptir. Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı 411 pansiyon 51.497 yatak kapasitesine sahip ve öğrenci mevcudu 39.845'tir. Özel Eğitim ve Rehberlik hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı 76 pansiyonda 6400 yatak kapasitesine karşın 2264 öğrenci kalmaktadır (MEB, 2013 Faaliyet Raporu, s.41-42; Milli Eğitim İstatistikleri, 2013 / 2014, 87).

Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesindeki Tüm Pansiyon ve Öğrenci Sayıları

Öğretim dairesi General Directorate/Department	Pansiyonlu Okul Sayısı Number of Schools with Boarding Houses	Pansiyon Kapasitesi Capacity of Boarding Houses	Parasız Yatılı Öğrenci Sayısı Number of Boarding Students Exempt From Payment	Paralı Yatılı Öğrenci Sayısı Number of Boarding Students Subject to Payment	Pansiyonda Kalan Öğrenci Sayısı Number of Students in Boarding Houses		
					Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females
Genel toplam - General total	2 372	436 374	307 552	12 173	319 725	179 889	139 836
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü General Directorate of Basic Education	425	130 504	91 686	-	91 686	49 546	42 140
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü General Directorate of Secondary Education	840	153 084	104 630	10 619	115 249	55 301	59 948
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü General Directorate of Vocational and Technical Education	620	94 889	69 308	1 373	70 681	37 703	32 978
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Religious Education	411	51 497	39 664	181	39 845	35 877	3 968
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Gen. Müd. General Directorate of Special Education and Guidance Services	76	6 400	2 264	-	2 264	1 462	802

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2013 / 2014, s. 87

Yurtkur'a bağlı yurtlardaki durum ise şu şekildedir: Toplam yurt sayısı 349, kapasite ise 310.629'dur. Bu yurtların 88'i (%25) kız, 37'si (%10,60) erkek ve 224'ü (%64,20) karma yurtlardır (Yurtkur- 2014 Yılı Performans Programı, 140). Ancak KYK yurtlarının dışında üniversitelerin kendi bünyelerinde hizmet veren yurt ve konuk evleri de ciddi bir kapasite sağlamaktadır.

2.1. Kamuya Ait Yurtlardaki Hizmetlerin Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi

2.1.1. Orta Öğretim Yurtları

Bu konuda MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından 35 ildeki 48 Kız Teknik Meslek Lisesine ait pansiyonlarda kalan 5877 öğrenci üzerinde kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada pansiyonların fiziki şartları, beslenme, temizlik, öğrencilerin sosyal - kültürel gelişimi ile eğitimlerine destek olma gibi boyutları öğrenci ve idarecilerin bakış açılarıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya göre pansiyonların beslenme, temizlik, disiplin, personel, belletici, banyo - wc, etüt salonları, sosyal mekân, sosyal faaliyetler gibi alanlarda yeterli düzeyde olmadığı tespiti yapılmaktadır:

- Öğrencilere üç öğün beslenme için ayrılan günlük ödeneğin yetersiz olduğu, Yöneticilerin çoğunluğunun **beslenme** için ayrılan günlük ödeneği takviye edemediği,
- Pansiyonda kalan öğrencilerin farklı okullardan gelmelerinden kaynaklanan **disiplin** olaylarının yaşandığı,
- Pansiyonda çalışması gereken personelden Aşçı / Aşçı Yardımcısı, Sayman, Ambar Memuru ve Sağlık Görevlisinin çoğunun okul pansiyonunda bulunmadığı, olan pansiyonlarda da yeterli olmadığı, Yardımcı Hizmet personelinin de (bekçi, çamaşırçı, bulaşıkçı, temizlikçi kalıferci, vb.) yeterli sayıda olmadığı,
- Belleticilerin yarısının zorunlu görevlendirmeden dolayı, 1/5'nin ise belleticilik görevini kişisel ihtiyaçlarından dolayı tercih ettikleri,
- Mevcut lavabo ve tuvaletlerin öğrenci ihtiyacını yeterince karşılayamadığı,
- Mevcut etüt salonu/salonlarının sayısal olarak fazla yeterli olmadığı,
- Pansiyonların fiziki yapısının, öğrencilerin sosyal faaliyetleri yapmaları açısından (spor, mü-

zik, tiyatro vb.) uygun olmadığı, öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılayamadığı,

- Pansiyon ortamının okul başarıları üzerinde yeterince etkili olmadığı sonucuna varılmıştır (Okul Pansiyonları..., 2005: 165-175).

2.1.1. KYK 'ya Bağlı Üniversite Yurtları

Yurtlar üzerine yapılan araştırmalara göre 310 bin kişilik büyük bir kapasiteye sahip olan KYK yurtlarının tercih edilmesinde en önemli faktör "maddi yönden uygun olması"dır. Tercihinde ikinci önemli faktör "yurdun okula yakın olması", üçüncü sıradaki gerekçe ise " ailelerin, çocuklarının devlet güvencesi altında yurtda barınmalarını" istemeleridir. Öğrenciler de dördüncü tercih olarak "yurdun güvenli olması" gerekçesini ifade etmişlerdir (İkiz, 2008:100 ; Güllü ve Kuşderci, 2011:195).

Araştırmaya konu olan yurtlarda öğrencilerin memnun olduğu başlıca konular, maddi yönden uygun olması, çevre düzenlemeleri, öğrencinin kendisini güvende hissetmesi, sosyal ve kültürel faaliyetler hakkında bilgilendirilmeleridir. Ayrıca, güvenlik ve temizlik hizmetlerinin özelleştirilmesi sonucu 24 saat kesintisiz sağlanmaya başlaması bu hizmet alanlarında da yüksek memnuniyet oranlarına ulaşılmıştır (ikiz, 2008: 120). Aynı şekilde yurtlara ulaşımın kolay olması, yurt kampüslerinin aydınlatmasının yeterliliği, yurt kampüslerinin dış görünüşünün güzelliği gibi konularda da memnuniyet yüksektir.

Yurttaki hizmetlerden lokanta işletmelerinin hijyen, kalite ve fiyat yönü, yurdun ders çalışma ve öğrenci odalarının fiziki donanımı, yurdun kalabalık olması, sosyal mekânların yetersizliği öğrencilerin memnuniyetsizlik belirttikleri alanlardır. Belirtilmesi gereken noktalardan birisi de yeni dönemde ihtiyaçların çeşitlenmiş ve taleplerin fiziki beklentinin ötesine geçmeye başlamış olmasıdır. "Rehberlik ve danışma hizmeti yeterlidir". "Psikolojik sorunlarla yeterince ilgilenilmektedir" sorularına verilen cevaplarda memnuniyet düşük çıkmıştır (Güllü & Kuşderci, 2011:197).

2.1.2. Yurt Hizmetlerinin

Değerlendirilmesinde Kamu – Özel Farklılığı

Kurumların örgüt yapılarının hizmet kalitesine etkisini araştıran Karasoy (2007) kamu ve özel öğrenci yurtlarını mukayeseli bir şekilde incelemeye

çalışmıştır. Araştırmaya göre aşırı derecede bürokratik yapıya bağlı kalan, rekabetten uzak ve yenilikçi bir örgüt yapısına sahip olmayan kamu yurtlarında hizmet kalitesinin özel yurtlardaki örgüt yapısından kaynaklanan hizmet kalitesine göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada öğrenci memnuniyetini arttıran veya azaltan faktörlerden bir kısmı şu şekilde sıralanmaktadır:

- Öğrenciler erken yaşlarda (15 -18) daha fazla memnuniyet sahibiyken ileri yaşlarda (26 - 30) bu oran giderek düşmektedir.
- Odada kalan öğrenci sayısı arttıkça memnuniyet düşmektedir.
- Öğrencilerin yurttan kalma süresi arttıkça memnuniyet düzeyleri düşmektedir.
- Özel yurtlarda kalan öğrencilerin memnuniyet düzeyi kamu yurtlarına göre daha yüksektir. Özel yurtlarda kalanların %74'ü çok memnunken kamu yurtlarında kalanların % 8'i çok memnun olduğunu ifade etmektedir.
- Öğrencilerin beklenti düzeylerinin gerçekleşme oranlarına bakıldığında ileri yaşlardaki öğrencilerin beklentilerinin gerçekleşme oranının daha düşük olduğu görülmektedir.

2.2. Yurt Hayatının Kazanımları

Yurt hayatının öğrencilere sağladığı başlıca kazanımların bilgi paylaşımı, olgunlaşma, insanları tanımayı öğrenme, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme, güvenmeyi öğrenme, daha ölçülü harcama yapabilme, geniş arkadaş çevresine sahip olma, paylaşmayı öğrenme, kararlarını özgürce alabilme olduğu görülmektedir. Öğrencinin akademik başarısıyla barınma yeri arasında da ilişkinin varlığı araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur. Çelik'in (1991) araştırmasına göre en yüksek ders başarı notu ortalaması yurttan barınan öğrencilerde ortaya çıkarken, en düşük ders başarıları arkadaşlarıyla evde kalan öğrencilerde ortaya çıkmıştır.

Yurdun öğrenciye sağladığı kazanımlarla ilgili Arlı'nın (2013) yaptığı çalışmada öğrenciler:

- "Yurttan kalmanın kendisine sosyalleşme sağladığını, liseye oranla arkadaş grubunun daha genişlediğini",
- "Parasını daha dikkatli harcamayı öğrendiğini",
- "Ailesiyle birçok şeyi konuşamadığını ama arkadaşları ile bunları rahatça paylaşabildiğini",

- "Etrafında başka insanların da olduğunu farkına vardığını",
- "Daha önceden insanlara hiç güvenmediğini, güvenmeyi ve paylaşmayı burada öğrendiğini, eskiden sorunları çözmek için bir çaba sarf etmediğini ama şimdi arkadaşlarını kaybetmek için çözüme gittiğini",
- "Suskun ve içine kapanık biri olduğunu, insanlarla kolay iletişim kuramadığını ancak şimdi arkadaşları sayesinde bunu aştığını, hem kendisine güveninin hem de ailesinin kendisine güveninin arttığını",
- "İnsanları daha önceden kendisi gibi gördüğünü, herkesin kendisi gibi düşündüğünü zannettiğini ancak daha sonra yurt ortamında çok sayıda insanı tanımasıyla bunun böyle olmadığını farkına vardığını",
- "Ailesinin yanındayken ders çalışmadığını, ancak yurttan ister istemez arkadaşları çalıştıkça kendisinin de ders çalıştığını, ayrıca birçok sınava grup halinde çalıştıklarını",
- "Yurttan dayanışma olduğunu, takıldığı konularda yardım alacağı arkadaşlarının bulunduğunu" belirtmişlerdir.

2.2. Gönüllü Kuruluşlar Tarafından İşletilen Özel Öğrenci Yurtları

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tasnifte kamu yurtlarının dışındaki yurtların tamamı özel yurt olarak kabul edilmektedir. Ancak özel öğrenci yurtları da kendi içerisinde ticari yurtlar, vakıf ve dernek yurtları gibi kuruluş amacına göre farklı alt gruplara ayrılmaktadır. Ticari yurtlar şahıs veya şirketler tarafından kurulup kâr amacı güdülerek faaliyete sokulmaktadır. Bu yurtların öğrenciyle kurduğu ilişki biçimi genelde öğrencinin belirlenen ücreti ödemesi karşılığında kendisine taahhüt edilen yemek, yatak gibi hizmetleri almaktan ibarettir.

Ticari faaliyet dışında kurulmuş olan yurtlar ise belli misyonları yerine getirmek üzere kurulmuş olan kuruluşlar tarafından işletilmektedir. Bu yurtlar bazen bir ilin hemşehri derneği tarafından kurulmuş olup, o ilden gelen öğrencilere sahip çıkmayı kendisine misyon olarak belirleyebilmektedir. Diğer taraftan ticari olmayan yurtların büyük çoğunluğunun milli ve manevi değerler noktasında hassasiyeti bulunan kurumlar tarafından işletil-

dikleri söylenebilir. Bizim burada konu edeceğimiz özel yurtlar, vakıf anlayışı çerçevesinde kurulmuş olanlardır. Bu kuruluşlar büyük oranda maliyetin altında bir ücret politikası uygulamaktadırlar. Gönüllü kuruluşlara bağlı yurtların bu yönüyle çok sayıda dar gelirli aileye, çocuklarını okutma imkânı bulmasında - devletin yetişemediği yerde - destekleyici bir rol üstlenmektedir.

Gönüllü kuruluşlara bağlı kurumların yurt hizmetlerine yönelmesi, aslında eğitim politikalarının ürettiği dönemselsel bir probleme karşı çözüm arayışlarından birisidir. Özellikle din eğitimi dışlayan resmi okul sistemine dahil olan öğrenciye ulaşmak ve sistemin ortaya çıkardığı bu zaafın giderilmesi arzusu yurt faaliyetlerinin temel motivasyon kaynaklarından birisidir.

Başlangıçta ağırlıklı olarak dar gelirli ailelerin çocuklarına hizmet veren vakıf yurtları zamanla hem maddi standartlarını yükseltmeye başlamış, hem de ekonomik durumu iyi fakat çocuklarının belli değerleri kazanacağı sosyal ortam arayışındaki kitlelere de hitap eden bir yapıya bürünmüştür.

Gönüllü kuruluşların yurtlarında öğrencilerle kurulan ilişki biçimi sadece fiziki ihtiyaçların giderilmesiyle sınırlı kalmamaktadır. Öğrencilerin okul başarıları, sosyal kültürel gelişimleri ve sahip oldukları değerlerin güçlendirilmesi öncelenen hedeflerdendir. Belirlenen amaçlara ulaşabilmek için yurt merkezli gerçekleştirilen etkinlikleri genel olarak şu şekilde sınıflayabiliriz: Kitap kampanyaları, seminer ve konferanslarla öğrenciler sosyal ve kültürel açıdan desteklenir. Şehir içi ve şehir dışı gezi, piknik ve sportif etkinliklerle öğrencilerin kaynaşmaları sağlanır. Psikolojik rehberliğin yanında birebir ve grup çalışmaları ile öğrencilerin okula, çevreye ve şehre uyum sağlamasına yardımcı olunur. Okuduğu bölümle ilgili bilgilendirme, sektör temsilcileriyle buluşmalar ve kurumsal ziyaretlerle mesleki rehberlik yapılır. Farklı coğrafya ve sosyolojik aidiyete sahip öğrencilerin etkili yöntemlerle kaynaştırılarak toplumsal entegrasyonun gerçekleşmesine katkı sağlanır.

Gönüllü kuruluşların yurt çalışmalarını öne çıkaran güçlü özelliklerden birisi de gençler arasında hızla yayılan alkol ve madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıkların bu kurumlarda kalmakta olan öğrenciler arasında yok denecek kadar az olmasıdır.

Bu yurtlardaki öğrenciler, hem birbirleriyle hem de kurumla daha kalıcı bir ilişki kurmakta ve kurulan ilişki mezuniyet sonrasında da devam ettirilmektedir. Yıllar geçtikçe çoğalan mezun sayısı aynı zamanda kamu, özel sektör, akademi gibi sosyal hayatın ve iş dünyasının çeşitli kademelerinde informal güçlü bir ağ oluşumunu sağlamaktadır.

2.2.1. İmam Hatip Lisesi Yurtları

Gönüllü kuruluşlar tarafından desteklenen yurtlar arasında İmam Hatip Lisesi yurtlarının tarihi bir misyon ifade etme bakımından ayrı bir yeri vardır. Biraz da bu özellikleri sebebiyle İmam Hatipler üzerine yapılan tartışmalar bu okulların akademik anlamdaki katkı ve etkilerinin ötesinde bir anlamda tartışılmalı olup bugün de bu durumda bir değişiklik yoktur. Yurt konusunun dışına fazla taşmadan bu okulların ve onlar için inşa edilen yurtların katkı sağladığı iki temel işleve dikkat çekmek gerekmektedir.

2.2.1.1. Şehre / Merkeze Fiziki Ulaşım ve Katılım

İmam Hatip Okulları'nın gerçekleştirdiği ana vazifelerden ilki Anadolu çocuklarının şehirlere taşınarak önce şehirlileşme sürecini tamamlaması ardından da siyasi, bürokratik, ekonomik vs. sisteme girmesine imkân sağlayan bir kapı görevi görmüş olmasıdır. Özellikle maddi imkânları yetersiz çok sayıda öğrencinin bu kanalla merkeze taşınması sağlanmıştır. Konunun somutlaşması açısından Prof. Dr. Necip Taylan'ın bu okullar ile değişen hayat hikâyesini hatırlamak yeterince açıklayıcı bir örnek olacaktır. Taylan, Tekirdağ'ın köyünde yaşayan ve çiftçilikle geçimini sağlayan fakir bir ailenin çocuğudur. İlkokulu komşu köydeki okulda tamamlar. İstanbul'da açılmış olan İmam Hatip okulunun yatılı öğrenci aldığını öğrendiğinde babasıyla birlikte İstanbul'un yolunu tutar. Ancak ailenin ekonomik imkânları yurt ücretini karşılayabilecek durumda değildir. Geri dönmeye karar vermişken bir tanıdıklarının yönlendirmesiyle İmam Hatip Okullarını desteklemek üzere kurulmuş olan İlim Yayma Cemiyeti'nin yönetim kurulu üyelerinden Dr. İsmail Niyazi Kurtulmuş Bey'e durumlarını anlatırlar. Bir müddet sonra köye bir mektup gelir: "*Çocuk sınava girecek, kazanırsa iâşe ve ibatesi İlim Yayma Cemiyeti tarafından karşılanacak...*" Bu kısa mektup bittiğinde baba oğul ne demek iste-

diğini tam olarak anlamadıklarından mektubu bir de eğitimci Hüseyin Efendi'ye okuturlar ve onun izahıyla içerik açıklık kazanır. Taylan bahsi geçen imtihanı kazanarak okula başlar. Önce İmam Hatip Okulu'nu ardından Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirerek akademik hayata adım atan Taylan, İslam Felsefesi profesörü olarak akademik hayatını tamamlar. Necip Taylan'ın kendi ifadesiyle şayet o gün yolu İlim Yayma Cemiyeti ile kesişmemiş olsaydı muhtemelen hayatını köyünde çiftçilik yaparak sürdürecekti. Bu şekilde binlerce öğrencinin okumak için kırsaldan şehre taşınması, süreç içinde gerçekleştirdikleri siyasi ve sosyal dönüşüm bu sürecin yürütücülerinin bile tahminlerinin ötesine geçmiştir.

2.2.1.2. Merkezde Yer Alma ve Merkezi Dönüşüme Zorlama

Okulların gerçekleştirdiği ikinci temel vazife, ötekileştirilen dindar kitleler yeniden kendi varlığını fikri ve sosyal gerçeklik düzeyinde ifade etme imkânı bulmasını sağlamak olmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan 1950'lere kadar uygulanan politikalar sonucunda dini hayat, taşra uleması ve yasağa rağmen devam eden tarikat çevreleri tarafından sadece ibadet ve ahlak boyutuna yoğunlaşmış bir halk İslamı şeklinde sürdürülmüştür. Ancak İHL'ler ve onların devamı olan Yüksek İslam Enstitüleri vasıtasıyla yeni kuşaklar sosyal, siyasi ve ekonomik sorunlara karşı çözüm arayışına girmiş ve aradığı cevapları bulmak için diğer İslam ülkelerinin tecrübelerinden de yararlanmaya çalışmışlardır. Böylece Türkiye dışındaki İslam toplumlarını tanıma, toplumsal meselelere kafa yorma gibi kazanımlar elde edilmiştir (Ocak, 2009: 101).

Bu kitlenin ikinci, üçüncü nesillerinin siyasetten ekonomiye, bürokrasiden akademiye birçok kamusal alana girmesi ve ülkenin geleceğine dair söz sahibi olmaya başlaması yerleşik laik elitler tarafından yadırganmış ve bu durum "irtica" olarak tanımlanmıştır (Ocak, 2009: 125).

Bütün bu toplumsal değişim ve dönüşüm sürecinde kendisinden söz edilmeyen ancak sürecin işlenmesini fiilen yürüten gönüllü kuruluşların İHL binası yapma, öğrencisi için yurt hazırlama ve diğer ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu üstlenmiş olması, bu işlerin yürütülmesi için iş dünyasının organize edilerek finans meselesinin çözülmesi, hem Anadolu'dan öğrenci akışını hem de

bu kurumların sürdürülebilirliğini sağlayan temel etken olmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim, ülkemizde ve tüm dünyada sürekli olarak genişleyen bir alandır. Hem orta öğretim hem de yükseköğretim düzeyinde artan öğrenci nüfusu barınma sorununu da büyüyen bir problem olarak ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple hem kamu kurumları hem de özel sektör her kademe de ihtiyaç duyulan barınma ihtiyacının giderilmesi için gelecekte de sorumluluk üstlenecektir. O halde bu süreç işbirliği içinde planlanmalıdır. Böylece kaynak israfının da önüne geçmek mümkün olabilecektir. Ayrıca yurtlar barınma yerinin ötesine geçerek eğitim sürecini destekleyen kurumlar olarak düşünülmelidir. Yurtların böyle bir misyona kavuşabilmesine yardımcı olabilecek şu önerileri sıralayabiliriz:

- Yükseköğretim ve ortaöğretim kamu, özel, vakıf ve dernek yurtlarının temsil edileceği çalıştaylar düzenlenerek ortak akıl devreye sokulmalıdır.
- İyi örneklerin paylaşımıyla kurumlar arasında -ülke çapında veya bölgesel düzeyde- tecrübe aktarımı sağlanmalıdır.
- Yurt idarecilerinin sosyal, kültürel ve sportif konularda proje üretecek ve uygulayacak kişiler olmasına özen gösterilmelidir.
- Yurtlar sadece barınma yerleri olarak görülmemeli, toplumsal kaynaşmanın gerçekleştirilmesine yardımcı olacak aktivitelerle desteklenmelidir.
- Öğrencilerin mesleki bilinç, sosyal sorumluluk, uluslararası vizyon sahibi olmasına katkı sağlayabilecek yazar, akademisyen ve sanatçıların birikimlerini yurtlardaki öğrencilere aktarmaları sağlanmalıdır.
- Yerel ve kamu imkânları değerlendirilerek yurtların sanatsal etkinliklerin yapıldığı alanlar haline gelmesi için çaba sarf edilmelidir.
- Yurt öğrencilerinin gönüllü kuruluşların projelerinde yer almaları teşvik edilmelidir.
- Yurt hizmetleri konusunda öğrenciyle istişare halinde olunmalı, öğrenci görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.

- Fiziki hizmetler mümkün olduğunca özel sektör mantığına uygun yapılmalıdır.
- Yurt binaları planlanırken sosyal mekânlar için yeterince yer ayrılmalıdır.
- Etütler için yeterli alan ayrılmalı, her öğrenciye kendisine ait çalışma yeri tahsis edilmelidir.
- Yurtlara hiçbir şekilde kapasitelerinin üzerinde öğrenci kabul edilmemelidir.
- Yurtlarda hizmet veren özel işletmelerin belirlenen standartlarda hizmet üretmeleri sıkı bir şekilde takip edilmelidir.

Kaynakça

- 1- Arlı, E. (2013). Barınma Yerinin Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Gelişim ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkilerinin Odak Grup Görüşmesi İle İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2).
- 2- Ateş, İ. (1982). "Vakıflarda Eğitim Hizmetleri ve Vakıf Öğrenci Yurtları", *VD*, S. 14, s. 29- 100, Ankara.
- 3- Cengiz, Z. G. (2008). T.C Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulların tarihsel gelişimi (Yayımlanmamış YL Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- 4- Çelebi, İ. (1999). Osmanlı Medreselerinin Kuruluşu, Yükseliş ve Çöküş Nedenleri, Osmanlı Ansiklopedisi, C. 5, s. 168 -175, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- 5- Çelik, B. (1991). Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin barınma koşullarının ders başarıları üzerine Etkisi, (Yayımlanmamış YL Tezi), Yer Bilgisi: Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- 6- Fortna, B. C. (2005). Mekteb-i Hümayun. *Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde İslâm, Devlet ve Eğitim*, İstanbul.
- 7- Güldiken, N. & Özekicioğlu, H. (2004) :Anadolu Üniversitelerinde Ailelerinden Uzakta Öğrenim Gören Öğrencilerin Barınmaya İlişkin Sorunları (Cumhuriyet Üniversitesi Örneğinde), *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1.
- 8- Güllü, K., & Kuşderci, S. (2011). :Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun Verdiği Hizmetlerin Üniversite Öğrencileri Tarafından Algılanması: Sivas Yurtkur Örneği. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30).
- 9- Güngör, N. D. (2010). Eğitim, küreselleşme ve beyin göçü.
- 10- Hacıköylü, B. E. (2006). Analitik Hiyerarşi Karar Verme Süreci İle Anadolu Üniversitesi'nde Beslenme Ve Barınma Yardımı Alacak Öğrencilerin, (Yayımlanmamış YL Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 11- İkiz, M. (2008). Yüksek Öğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumu'nda Hizmet Kalitesi Ve Müşteri Tatmin Düzeyinin Ölçülmesi: Edirne Selimiye Öğrenci Yurdu Müdürlüğü Örneği, (Yayımlanmamış YL Tezi), Trakya Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 12- Kaplan, M. (2002). Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- 13- Kara, Ö. (2009). Yükseköğretimde Barınma Sorunu Türkiyede Öğrenci Yurtları ve Dünyadan Örnekler, Akdeniz Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış YL Tezi), Antalya.
- 14- Kara, Ö. (2009). Yükseköğretimde Barınma Sorunu, Türkiyede Öğrenci Yurtları Ve Dünyadan Örnekler, (Yayımlanmamış YL Tezi), Akdeniz Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 15- KARAKÜTÜK, S. (1991). Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlarda uygulanmakta olan disiplin yönetmeliği hakkında öğrencilerin düşünceleri, (Yayımlanmamış YL Tezi), Gazi Ü., Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- 16- KARASOY, H. A. (2007). Örgüt Kültürünün Algılanan Hizmet Kalitesine Etkisi Kamu Ve Özel Öğrenci Yurtlarında Karşılaştırmalı Bir Araştırma, (Yayımlanmamış DR. Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 17- Karasoy, H. A. (2007). Örgüt Kültürünün Algılanan Hizmet Kalitesine Etkisi: Kamu ve Özel Öğrenci Yurtlarında Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Hacettepe Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Dr. Tezi), Ankara.
- 18- Kazıcı, Z. (1999). Osmanlı Eğitim ve Öğretim Sisteminde Genel Medreseler, Osmanlı Ansiklopedisi, C. 5, s. 161 -167, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- 19- Kenan, S. (2013). Türk Eğitim Düşüncesi ve Deneyiminin Dönüm Noktaları Üzerine Bir Çözümleme. *OSMANLI ARAŞTIRMALARI*, 1. İstanbul.
- 20- Kodaman, B. (1999). Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi, TTK yay. 3.baskı, Ankara
- 21- KYK Sitesi (Tarihçe). <https://www.kyk.gov.tr/tr/Tarihce/Hakkimizda> (Erişim Tarihi:19.06.2014)
- 22- Makdisi, C. (2012). Ortaçağda Yüksek Öğretim İslam Dünyası ve Hıristiyan Batı, Klasik Yayınları, İstanbul.
- 23- MEB 2013 Faaliyet Raporu, s. 42, Nisan 2014.
- 24- MEB Özel Öğretim Genel Müdürlüğü Sitesi. <http://ookgm.meb.gov.tr/www/ozel-ogrenci-yurtlari/icerik/184> (Erişim Tarihi: 11.06.2014)
- 25- Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013 /2014, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2014.
- 26- Ocak, A. Y. (2009). Türkiye, Türkler ve İslam Yaklaşım, *Yöntem ve Yorum Denemeleri*, (10. Baskı), İstanbul.
- 27- Okul Pansiyonlarının Etkilliliğinin Değerlendirilmesi (Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullar), Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), 2005.
- 28- Özcan, H. (1991). Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Ankara Bölge Müdürlüğü Yurtları Yönetim İşgörenlerinin İş Doyumunu, (Yayımlanmamış YL Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 29- Özel Öğrenci Yurtlar SAYILAR <http://www.meb.gov.tr/iletisim/yurtlar/dokum.asp> (Erişim Tarihi: 11.06.2014)
- 30- Özoğlu, S. Ç. (1988). *Gençlerin Kişilik Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabiliriz?* TED Yayınları, Ankara.
- 31- Sungur, A. Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Okul Yurtlarındaki Yaşamı Ve Yabancılaşma
- 32- T.C. Maarif Vekilliği. (1939). Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in 1939 Maarif Şurası Açış Nutku. İstanbul: Maarif Matbaası
- 33- T.C. Maarif Vekilliği.(1944). Maarif ile ilgili kanunlar II. İstanbul: Maarif Matbaası.
- 34- Tunç, A. (1995). Türkiye'de Yükseköğrenim Yurtlarının Gelişimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(3), s. 465-474.
- 35- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu – 2013 Yılı Faaliyet Raporu.
- 36- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu - 2014 Yılı Performans Programı.
- 37- Zorlu, T. (2008). Klasik Osmanlı Eğitim Sisteminin İki Büyük Temsilcisi: Fatih ve Süleymaniye Medreseleri, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 6, Sayı 12, s.611-628.

Yükseköğretim Barınma (Yurt) Hizmetlerinde Unutulan Boyut: Mekânsal İnsan İlişkisi

Doç. Dr. Burhan AKPINAR

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Giriş

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçları arasında yer alan barınma, günümüz üniversite öğrencilerinin de ciddi sorunları arasındadır. Üniversite öğrencilerinin asıl amacı olan öğrenim yaşamını sürdürmede temel değişkenlerden birisi olan barınma ihtiyacı, bu konudaki nispi iyileştirmelere rağmen yükseköğretimin başat sorunları arasında olmaya devam etmektedir. Konu nicel (sayısal) perspektiften ele alındığında sorun, büyük oranda barınma mekânı (yurt) inşa hızının, yükseköğretimdeki okullaşma hızına yetişememesi ile ilgilidir. Yurtların fiziki kapasitesiyle ilgili mevcut veriler dikkate alındığında, sorunun uzunca bir süre daha gündemi işgal edeceği öngörülebilir.

Yükseköğretimde barınma konusunun fiziki kapasite boyutuna yönelik sorunun çözümünde, hızla artan talepler doğrultusunda daha fazla yurt binası inşa etmek yanında, farklı alternatifleri işe koşmak da düşünülebilir. Bu alternatiflerden birisi, atıl vaziyetteki kamu binalarının ivedilikle bu işe tahsis edilmesidir. Nitekim "eğitim tesisi" gibi kutsayıcı ve gölgeleyici vasıflarla adlandırılan birçok kamu binasının atıl vaziyette olduğu herkesin malumudur. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı birçok bina ve tesis ile belediye imkânlarının da bu konuda harekete geçirilmesi alternatifler arasında sayılabilir. Bunlara, üniversitelerin barınma sorununa daha fazla duyarlık göstermesinin teşvik edilmesi de eklenebilir. Böylece dağınık haldeki kamu imkânları aynı sorun etrafında birleştirilerek çözüme katkı sağlanabilir. Bu noktada, yükseköğretimde barınma konusunun resmi muhatabı olan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

(YURTKUR)'un "kredi" boyutu için başka bir kurum ihdas edilerek, kurumun bütün enerjisini barınmaya hasretmesi de tartışılabilir.

Yükseköğretimde barınma konusunun fiziki boyutuna yönelik sorunlar öncelikli olup, ivedilik arz etmesine rağmen, bu yazıda konunun başka bir boyutu ele alınmıştır. Bu boyut, yükseköğretim barınma mekânları olan yurtların 'mekân-insan' ilişkisinin analizidir. Tıpkı eğitimde öğrencinin sadece zihnine odaklanıp, ruh ve duygularının görmezden gelinmesi gibi, yükseköğretim barınma konusu (bugün için sorunu) da, salt insanın fiziki ihtiyacı perspektifinden ele alınmış, bu süreçte insanın mana boyutu adeta unutulmuş veya fantezi olarak görülmüştür. Eğitimde öğrencilerin ruh ve duygularının bulunduğu ve bunların zihinsel süreçte aktif olduğu ancak, "okulda şiddet" ve davranış bozuklukları gibi semptomlar görülünce hatırlanıp, önlem alınmaya başlanmıştır. Ancak yurtlarda ihmal edilen insani boyutu hatırlamak için bu tür davranış bozukluklarını beklemek gerekmez. Sorun, yükseköğretim yurtlarının öğrencileri barındırırken, onları mekân-insan ilişkisi çerçevesinde ruh-beden bütünlüğü içerisinde görmesiyle ilgilidir. Bunun için yurtların, öğrencileri sağlıklı ve güvenli şekilde barındıracak şekilde düzenlenmesinde, onların psiko-sosyal boyutlarının da göz önüne alması önemlidir. Bu durum, yükseköğretim öğrencilerinin zihin, beden, duygular ve ruh olmak üzere bütünsel gelişimi açısından kritiktir. Çünkü o, parçalanamaz bir bütünlük olup, barındığı mekândan ayrı ve izole düşünülmez.

Yükseköğretim yurtlarının, insan-mekân ilişkisi bağlamında inşa edilerek düzenlenmesi konusu,

uzunca bir süre barınma probleminin fiziki kapasite sorununun gölgesinde kalmıştır. Temel neden, insanın fiziki ve biyolojik ihtiyaçların öncelikli olması gibi görünse de, gölgede kalan diğer bir neden de zihin arkasındaki Kartezyen anlayıştır. Bahse konu yurt binalarının inşa ve iç mimarisinde, insanın manevi boyutunun ihmal edilmesinde, bu anlayışın payı küçümsenemez. İnsanı salt fiziki boyutu ile ele alan ve adeta bir “nesne” gibi gören bu anlayış, farkında olunsun veya olunmasın yurt binalarının inşasına da yansımıştır. Bu yansımanın eseri olarak, yurt binalarının inşa ve donatılması, salt maddi “fayda” ekseninde ele alınıp, insanın psiko-sosyal boyutları unutulmuş gibidir. Çoğunlukla estetikten yoksun bu yurtlardaki koğu, katlı ranza ve toplu banyo gibi düzenlemeler de, insanın “nesne” olarak görüldüğünün işaretidir. Barınma sorununun ivedi ve ekonomik çözümü için bu tür “toplular” uygulamaların tercih edildiği savunması, bir noktaya kadar kabul edilse bile, asıl sorun, insana bakış açısıyla ilgilidir. Problem, yükseköğretimde barınma sorunu konusunda politika üretenden, bu binaları tasarlayanlara kadar sorumlu olanların, öğrencileri özgür (tercihleri olan) ve özerk birer “özne” olarak görmemesidir. Problemin çözümünde, öncelikle bunun farkında olmak ve sonra da bunu itiraf etmek çok önemli bir aşamadır. Çünkü zihinsel paradigma değişimi, önceki anlayışlardan sıyrılmayla yakından ilişkilidir. İtiraf etmek, bunun işaretçisi olarak kabul edilebilir. Kaldı ki itiraf edenler kısmen mazur da kabul edilebilirler. Çünkü yaklaşık iki asırdır bize, eğitim vasıtasıyla zihinsel manipülasyonlar yapıldığı bir vakiydir. Dolayısıyla farkında olsun veya olmasın, bu eğitim sürecinden geçen herkes, az veya çok bunun yansımalarından mustarıdır. Mensubu olduğumuz medeniyet kodlarının rağmına olarak, algı ve yaşam pratikleri anlamında çoğu kez Pragmatik (faydacı) davranmamızın bir sebebi de budur. Kaldı ki baştan-ayağa Batı referanslı, maddeci ve Pragmatik eğitimle inşa edilen zihinlerden, ruhu ve kimliği olan yurt binaları inşa ederek, buraları insanın madde-mana dengesi çerçevesinde donatmalarını beklemek fazla iyimserlik olurdu.

Madde-mana ayrışmasına benzer şekilde, yurt binası inşa ederken, insan-mekân bütünselliğinin gözetilmemesinin faturası, insan-mekân ayrışmasıdır. İnsanın bütünselliğine zıt olan bu ayrışma, sözü geçen mekânlarda ikamet eden öğrencilerin

aidiyet duygusu ve tutumları ile kimlik ve kişilik gelişimleri üzerinde menfi tesire yol açmaktadır. En azından bunları desteklememektedir. Oysaki insan-mekân arasındaki ilişki vazgeçilmezdir. Bu konuda Hathaway’ın sarf ettiği “Bizler ilk önce binaları şekillendiririz sonra onlar bizleri şekillendirir” (Akt: Uludağ ve Odacı, 2008) ifadesi dikkat çekicidir. Kültür ve medeniyet tarihi bunun örnekleriyle doludur. Nitekim fiziki tabiat etkilerinin insanlarda ruhi birtakım hususiyetler oluşturduğu (Uludağ, 2008) bilinmektedir ki, bunların yükseköğretim yaşamı bakımından mühim neticeleri olabilir. Dolayısıyla her bakımdan dengeli nesiller yetiştirmek için, ‘yükseköğretim’ konusunun sadece eğitim-öğretimden ibaret olmadığı; konunun bir de barınma boyutunun olduğu ve bu barınma konusunun da sadece fiziki boyuta indirgenemeyeceği bilinmelidir.

İnsan ve Mekân

İnsan ve doğa olmak üzere iki temel bileşeni olsa da, ‘mekân’ olgusu aslında pek çok değişkene bağlıdır. Etimolojik olarak ‘Kevn’ kökünden gelen ve “oluşmak”, “var olmak” anlamına gelen mekân, “durulan yer, ev, hane mesken, mahal” anlamına gelmektedir (Babadağ, 2014; www.osmanlica-turkce.com). Bunlardan ‘mesken’, “sükün bulunan yer” manasına gelmektedir (Uçak Erdoğan, 2014).

Mekân, felsefi, psikolojik, sosyolojik ve mimari perspektiften ele alındığında farklı anlamlara gele-

bilen bir kavramdır. Mekân kavramına soyut ve somut anlamlar yüklenebilir. Temel olarak insanın algısına zemin teşkil eden mekân, "boşluk ve zaman içinde sınırlandırılmışlık olarak kavranabilir" (Yücel, 1981 akt: İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). En genel anlamıyla mekân, insanın içinde yapıp-ettiklerini gerçekleştirdiği alandır (Karadaş, 2010). Mekân, "tüm varlıkları içinde barındıran sınırsız yer" olarak da tanımlanmaktadır. Nesnelere var olma ve bilinmelerinin koşulu olan mekân, tüm var olanların akışı içinde birbirlerinin yerini alarak zincirlendikleri sonsuz süreyi dile getiren zaman kavramıyla sıkıca bağımlı olarak maddenin var olma biçimlerinden başlıcasını dile getirir. Bundan dolayı da; ...mekân, zaman, hareket ve madde birbirlerinden ayrılmazcasına bağımlıdır. Bunlardan biri olmayınca öbürleri de olmaz. Mekân, zamanla birlikte hem ontolojik hem de epistemolojik bir değer taşımaktadır (Kahveci, 2014). Çünkü inşa edilmiş mekânın (mimari çevrenin), her ögesi, bir mimarın olduğu kadar, bir zaman yansıması olarak da karşımıza çıkar (Altan, 1993). Mekân kavramı, mekânın sınırlanmasına bağlı olup, sınırlayıcı öğelerin farklılığına göre, doğal, yapay ve karma mekân olarak sınıflanabilir (Altan, 1993). Bundan başka mekânın algılanan, tasarlanan ve yaşanan boyutlarından söz edilebilir. Mekânı üreten bu üç boyuttan birincisi fiziksel, ikincisi zihinsel ve üçüncüsü toplumsal mekânlara tekabül eder (Avar, 2009). Mekan kavramına anlam yüklemeye, referans alınan paradigma da önemli bir değişkendir. Örneğin mekânı, içinde bulunan nesnelere bağımsız, bir verili alan, bir tür kap olarak tasavvur eden Platon; ve mekânı birbirleri ile etkileşime giren varlıkların şekillendirdiği bir alan olarak ele alan Aristo aynı mekândan söz etmiyorlar. Birincisi mutlak, ikincisi de göreceli mekân kavrayışlarından söz etmektedir. Bunlardan birincisi *nesne temelli*, ikincisi ise *alan temelli* dillerin temelini oluşturmaktadır (Güvenç, 2012). Platon'a benzer şekilde, mekânı mutlak kabul eden Newton'a göre de, doğada insan bilincinden (ve maddeden) bağımsız bir zaman ve mekân bulunmaktadır (Kahveci, 2014). Pozitivist bakış açısıyla mekân, "toplumsal ve doğal olayların gerçekleştiği, Kartezyen koordinat sistemine sahip, salt bir uzay parçası" olarak algılanmaktadır. Ancak postpozitivist ve postmodern bakış açısıyla, mekân, farklı kültürlerin, toplumsal süreçlerin, politik ve ideolojik süreçlerin süzgecinden

geçirilerek yaratılan ve inşa edilen (constructed) mekândır da aynı zamanda. Bu yönüyle sosyal süreçlerde 'mekân' (places), zamanı görünür kılma yolu olarak algılanmaktadır (Cresswell, 2008 akt: Kaygalak, 2011).

Mekân'ı insan bağlamında ele alan Feld ve Basso'ya (1996) göre, insanlar tarafından adlandırılmadan, tanımlanmadan ve temsil edilmeden bir mekân, mekân olamaz (Kalaycıoğlu ve diğerleri, 2009). Mekânı insan bedeni ile ilişkilendiren bazı düşünürler (McLuhan, James Joyce ve Baudelaire) tarafından ev için söylenen, "bedenin genişlemesi" ve "ikinci beden nitelemesi", barınma mekânları için de söylenebilir. Bu anlamda mekân, insanın bireysel ve toplumsal oluş sürecinde tecrübe ettiği çevresel ve çevrimsel mekânları ifade etmektedir (Şentürk, 2010).

Mekân Olarak Yükseköğretim Öğrenci Yurtları

İnsan ve mekân ilişkisi bağlamında yükseköğretim öğrenci yurtları, öğrencilerin akademik ve psiko-sosyal davranışlarını etkileyen mekânlar olarak nitelenebilir. Kartezyen anlayışa dayalı olan bu statik bakış açısında yurtlar, salt 'bina' olarak görülür. Geleneksel olarak nitelenen bu bakış açısında yurtların sözü geçen etkilerine maruz olan öğrenciler birer nesne olarak görülür. Postmodern bakış açısıyla, yükseköğretim öğrenci yurtları, barındırdığı öğrencilerin birer gözlemci olarak anlam yükledikleri ve bu yüklenen anlamlara bağlı olarak üretilen grup kültürüne dayalı değerlerden kişilik ve kimlik oluşumunda beslendikleri canlı, dinamik mekânlar olarak da ele alınabilir. Çünkü yer (yurtlar), zaman içinde, kültürünü de yoğurur ve biçimlendirir" (Oktay, 2011 akt: Sayman ve Kara, 2013).

Burada insan-mekân ilişkisinin sosyolojik ve ontolojik derinliklerine dalmadan, yükseköğretim öğrenci yurtlarının birer mekân olarak öğrenciler üzerindeki muhtemel etkileri ile öğrencilerin bu binalara yüklediği anlamlar ve bu anlamlara dayalı değerlerin onların kişilik ve kimliklerine muhtemel yansımaları üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Yükseköğretim yurtlarının salt bina olarak öğrencilerin davranışları üzerindeki muhtemel etkileri, daha çok mekân olgusunun uzay boyutuyla ilgilidir. Mekân-insan ilişkisinin fiziksel boyutuna yönelik bu etkiler, yükseköğretim yurt binaları ile

bu binalardaki tüm eşyaları kapsamaktadır. Yurt binalarının sembolik anlamda değeri olduğu kadar (Terzi, 2000), bu binaların ışık (Gürel, 2001) ve bahçe düzenlemesi gibi diğer boyutlarının da öğrencilerin psikolojisi üzerinde önemli etkileri vardır (Karasolak, 2009). Nitekim üniversite öğrencisinin ortalama dört-beş yıl süren yurttaki barınma sürecinde, parçası olduğu bu fiziki dünyadan (boyuttan) etkilenmemesi düşünülemez. Bu etki, yükseköğretim öğrencilerinin ergenlik ve gençlik döneminde olmaları hasebiyle daha da belirleyicidir. Çünkü bu dönemler, kimlik ve kişilik gelişimi kadar, yaşam felsefesi oluşturma bakımından da kritiktir. Dolayısıyla yükseköğretim öğrencilerinin barınma ihtiyacına yönelik mekânlar düzenlenirken, bu karşılıklı ve dinamik etkilerin dikkate alınması önemlidir. Nitekim insan doğası, sürekli etkileşim halinde bulunduğu çevreyi oluşturan fiziksel etkenin en ideal şartlarda bulunmasına göre oluşmuştur (Terzioğlu, 2005 akt: Karasolak, 2009). Bu konudaki toplumsal, kültürel ve antropolojik araştırmalar, bireylerin kendilerini tanımlamalarında buldukları yerin ve mekânsal çevre özelliklerinin belirleyici bir etken olduğunu ifade etmektedir (Şentürk, 2010).

Mekanın, fiziki olarak insan davranışları üzerindeki etkileri ekoloji, mimarlık, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinleri ilgilendiren bir olgudur. Dolayısıyla yurt binalarının konuyla ilgili sorununun çözümünde destek, bu disiplinlerden beklenmelidir. Bu konuda başat rol mimarlık ve ekoloji disiplinlerine düşmektedir. Nitekim ekoloji sözcüğü, Yunanca'da yurt, yuva, ev ya da yaşanılan yer anlamına gelen Oikos sözcüğü ile, yunanca ve Latince'de bilim anlamına gelen logos kelimelerinden türetilmiştir (Özdemir, 2014). Ergonominin nihai amacı, insanlara uygun çalışma ve yaşam mekânları tasarımıyla insanın yaşam kalitesini iyileştirmek ve giderek toplumun refahına katkı sağlamaktır (Camkurt, 2007). Bu noktada, ergonomi başta olmak üzere sayılan disiplinlerin, yükseköğretim yurtlarının inşaa ve donatılmasına rehberlik etmesi, insan-mekân bütünlüğü ve uyumunun sağlanması bakımından önemlidir.

Mekân-insan ilişkisinin ontolojik boyutu olan "bireyin mekâna anlam yüklemesi" konusu daha az bilinen muğlak bir konudur. Ancak etkileri fazla bilinmese de, mekân-insan ilişkisine dayalı olarak üretilen değerlerin, dengeli kimlik ve kişilik geli-

şimi bakımından önemi kritiktir. Çünkü mekânın yüklediği unsurlar, aslında değerler sistemini de yaratır. Diğer bir ifadeyle mekânsal unsurlar, insan ve doğanın zaman çizgisi içinde ürettiği değerlerdir. Buradaki insan süreçleri; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel unsurları kapsar. Her unsur bir birikim yaratır ve bu birikimin sahnesi mekândır. İnsanoğlu ortaya çıktığı andan itibaren yaşadığı mekâna değer yükleyen veya yetenekleri oranında dönüştürücü ve değiştirici etkiler ve izler bırakan bir faktör niteliği taşımıştır. Dolayısıyla mekân olgusu, insan ve doğa süreçlerinin etkileşimi ve senteziyle oluşan bir değerler sistemidir (Hacısalıhoğlu, 2008). Mekânın ideolojisi" veya "mekânın ruhu" olarak adlandırılabilir olan bu etkilerin, yurtların fiziki nitelikleri kadar ve bundan daha ziyade, barınma sürecinde buralarda beraber üretilen, yaşatılan ve nakledilen kültürel özelliklerden kaynaklanması muhtemeldir. Sözü geçen bu sosyo-kültürel etkilerin bilinmesi, yükseköğretim öğrencilerinin bütünsel gelişimi için olduğu kadar, yurtların tasarımına yol gösterici veriler sağlaması bakımından da önemlidir. Çünkü tabii ve sosyal çevresinin mahsulü olan insanın bütün varlığı, dış âlemi idrak şekline bağlıdır (Örücü, 2011). Ayrıca mekâna bağlı oluşan şartlar, hayat üzerinde belirleyici ilave faktör olarak insanın karşısına çıkar (Karadaş, 2010). Nitekim öğrenim sürecinde birkaç yılını yurt binalarında geçirmiş olan öğrencilerin, sözü geçen bu mekân-insan ilişkisinin ürünü olan etkilerin izlerini taşıdığı bilinmektedir. Farkında olunsun veya olunmasın. Dolayısıyla yaşam kalitesini artırmak üzere, yükseköğretim yurtlarının daha ergonomik hale getirilme çabasında bu boyutun da unutulmaması gerekir. Çünkü yükseköğretim öğrencilerine barınma çevresi sunulurken, bir anlamda onların yaşam biçimlerine de yön verilmektedir (Aydın, 2000). Bu nedenle, mekânsal organizasyonlar (yurtlar) tasarlanırken kullanıcı özellikleri ve gereksinimleri çok iyi tespit edilmeli ve insanın psiko-fizik ihtiyaçları göz önünde tutulmalıdır. Çünkü çeşitli malzeme ve teknolojik öğelerle desteklenen bu sınırlı hacimler, ancak fiziki ve moral açıdan insan mutluluğunu hedef aldığı anda bir anlam ifade edecektir (Terzioğlu, 2005 akt: Karasolak, 2009).

Yükseköğretim barınma konusunun salt fiziki boyuttan ele alınması, mekân-insan ayrışmasına yol açabilir. Bu ayrışma, yükseköğretim öğrencile-

rinde davranış bozukluklarına yol açabileceği gibi, onların barındığı yurt binalarını benimsemeyerek hor kullanmasına da kapı aralayabilir. Ürkütücü olanı ise, barınma sürecinde arıza durumlara bağlı olarak vücut bulan kamu mallarına karşı olumsuz tutumun yaşam boyu devam etme ihtimalidir. Barınma sürecindeki sözü geçen mekân-insan ayrışması, öğrencilerin psiko-sosyal yönleri yanında akademik başarılarını da olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Çünkü yükseköğretimde öğrenim süreci kampus veya amfilere sıkıştırılarak, barınmadan izole olarak düşünülemez. Mekân-insan ilişkisi konusunda gerekli farkındalığa sahip olmayan veya kendisine buna değer barınma mekânları sunulmayan gençler için Fullilove'nin (1996) değerlendirmesi dikkat çekicidir: "İnsanların anlam ve değerler yükledikleri mekândan kopması, kişisel ve kolektif kimlik ve hafıza açısından tahrip edici sonuçlara sahiptir (Akt: Kalaycıoğlu ve diğerleri, 2009).

Sonuç

Günümüzde barınma konusu, başat yükseköğretim sorunlarından birisi olmaya devam etmektedir. Çok boyutlu ve çetrefilli olan bu sorunun çözümü için konuyu, bütüncül olarak ele alacak paradigma değişimi anlamına gelecek yeni bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Paradigma değişimi ise, öncelikle zihindeki geleneksel bakış açısı tortularından sıyrılmaya bağlıdır. Kaldı ki, geleneksel olarak nitelenen bakış açısı (Pozitivist anlayış) atalarımızdan miras değil, ithal olduğundan, bu konuda ısrarcı ve tutucu olmanın fazlaca bir anlamı da yoktur.

Yükseköğretimde barınma sorununun çözümünde, paradigma değişimine ek olarak, bir de atalet probleminden söz edilebilir. Bunun muhtemel bir nedeni, eğitim camiasının (karar vericiler de dâhil), sahip olduğu enerjinin büyük bir kısmını ilköğretim sorunlarına hasretmesidir. Buna, son yıllarda ortaöğretim sorunlarıyla baş etmeye harcanan enerji de eklenebilir. Dolayısıyla eğitim bürokrasisi, barınma da dâhil, yükseköğretim problemleri karşısında atıl kalmış gibi görünmektedirler. Bu konuda eğitim bürokrasisinin özellikle son yıllarda Türkiye'deki politik hız ve hevese yetişemediğini söylemek abartılı değildir. Nitekim bu durum, eğitim bürokrasisinin vizyonuna da

yansımaktadır. Son yıllarda yükseköğretimdeki hızlı nicel (sayısal) artışın beraberinde bir barınma sorununu da gündeme getireceğinin görülebilmesi bunun tipik bir örneğidir. Yükseköğretimde barınma sorununun katmerleşerek gününüze intikal etmesinde ikinci bir ihtimal de barınma konusunun, eğitim-öğretim boyutunun gölgesinde kalmasıdır.

Yükseköğretimde barınma konusunda önemli bir sorun da ilgililerin bu konuyu yükseköğretim bütünlüğü içerisinde ele alamaması ve sorunu sadece "barınma" dan ibret sayarak, modern yaşamın gereklerinden olan sosyalleşme, statü, kimlik kazanma (Özdemir, 2011) gibi özellikleri göz ardı etmesidir. Bundan sonra yapılması gereken, yükseköğretimde barınma sorununa günü kurtaracak ivedi çözümler üretmek; orta ve uzun vadede probleme köklü çözümler üzerinde kafa yormak olmalıdır. Dolayısıyla konu, yükseköğretim bütünlüğü içerisinde, nicel ve nitel büyüme planları çerçevesinde ve demografik veriler ışığında, dünyada ve bölgemizde meydana gelen / gelebilecek muhtemel gelişme ve değişimler de dikkate alınarak ele alınmalıdır. Bu meyanda Suriye ve Irak'taki çalkantıların, önümüzdeki yıllarda Türkiye'deki yükseköğretime ek talepler şeklinde yansımalarını beklemek ve buna hazırlık yapmak gerekir.

Yükseköğretimde barınma konusunun (bugün için sorununun) iki perspektiften ele alınmasında yarar vardır. İvedilik arz eden birincisi, sorunun nicel boyutuna yönelik fiziki kapasite ile ilgili olan kısmıdır. Sorunun nitel kısmına yönelik olan ikincisi, daha derin ve etkileri uzun vadede görülebilecek olan, barınmada mekân-insan ilişkisinin dikkate alınmasıdır.

Yükseköğretimde barınma sorununun nicel boyutunu teşkil eden fiziki kapasitenin artırılmasında kısa, orta ve uzun vadede yapılabilecekler vardır. Kısa vadede sorunun çözümü için yükseköğretimde yaygın olan Güz ve Bahar Eğitim ve Öğretim Dönemleri şeklindeki uygulama, Güz-Bahar-Yaz olacak şekilde üç döneme çıkarılabilir. İklim şartları başta olmak üzere diğer değişkenler de dikkate alınarak planlanması gereken bu uygulama, ön lisans ve lisanstan ziyade, üniversitelerin hazırlık sınıfları ile lisansüstü eğitimi için düşünülebilir. Böylece yükseköğretimdeki barınma sorununun, iki dönem yerine üç döneme yayıla-

rak birim zaman ve mekân olan tesiri azaltılabilir. Ayrıca "eğitim merkezi" gibi çeşitli isimler altında yılın sadece birkaç ayında kullanılan kamuya ait atıl haldeki yapı ve binaların bu işe hasredilmesi de kısa vadeli çözüm olarak düşünülebilir. Bunlardan başka, yükseköğretimde barınma sorununun orta ve uzun vadede çözümü için üniversitelerin daha fazla sorumluluk almaları teşvik edilmeli ve belediyeler bu konuda harekete geçirilmelidir. İlave olarak, cami ve imam hatip okulları örneğinde olduğu gibi, bu konuda halkın himmeti de devreye sokulabilir. Yükseköğretimde barınma konusunda birinci dereceden sorumlu kuruluş olan YURTKUR'un hareket kabiliyeti ve hızını artırmak üzere, kredi ve burs konuları için ayrı bir kamu kurumu ihdas edilerek, bu kurumun enerjisi sadece barınma sorununa yönlendirilebilir.

Sorunun nitel diye adlandırılan boyutu, bireyin yaşam kalitesiyle ilgilidir. Bu boyut, öğrenim sürecinde yükseköğretim öğrencilerinin birkaç yılını geçirdikleri yurtlardaki mekân-insan uyumu veya bütünlüğü diye nitelenen karşılıklı ve dinamik ilişkilere yöneliktir. Konuyu soruna dönüştüren ise, yurt binalarının inşası ve iç düzenlemelerinin sadece insanın fiziki boyutuna göre yapılıp, diğer boyutların unutulmuş olmasıdır. Bu konuda son yıllarda bazı adımlar atılmış olsa da yükseköğretim yurtları hala mekân-insan uyumundan büyük ölçüde mahrumdur. Ancak öğrencilerin güvenli ve sağlıklı barınmalarının yanında, kimlik ve kişilik gelişimi ile sosyal ve aidiyet ihtiyacına matuf bu ikinci boyut, şimdilik lüks ve fantezi gibi görünebilir. Çünkü insanoğlunun fiziksel ihtiyaçları önceliklidir. Fakat yükseköğretimde barınma sorununun nitel boyutuyla ilişkili olan bu mekân-insan ilişkisi konusunun, uzun vadede bireyin kimlik ve kişiliğinin gelişmesi ile yaşam kalitesinin üzerinde önemli etkileri olabileceği de unutulmamalıdır. Çünkü insan, "çevresi içinde birey" dir, onun ruhsal süreçleri kadar, etkileşim kurduğu dış dinamikler de etkilidir (Kaygalak, 2011). Bireyi oluşturan, var eden unsurlardan birisi de yaşanılan yer ve çevredir. Mekân kurgusaldır ve sosyal inşa sürecinin bir parçasını oluşturmaktadır (Kolukıncı, 2010). Heidegger'e göre, çevre (örneğin yurt) içinde olmak düşüncesi, insanın dünyasının (çevresinin) önkurulumunun ayrılmaz bir bütün olarak varoluşunu anlatmaktadır (Hisarlıgil, 2008). Nitekim Keith ve Pile'a göre mekân, kişinin kimliğinin olu-

şumunda en az kişinin kökeni, sınıfı ya da cinsiyeti kadar etkilidir (Keith ve Pile, 1993 akt: Kalaycıoğlu ve diğerleri, 2009).

Mekân-insan etkileşimi çerçevesinde ele alınabilecek olan bu konunun iki ayağı vardır. İlki, birer mekân olan yükseköğretim yurt binalarının (tüm nesnel içerikleriyle birlikte), buralarda ikamet eden öğrencilerin davranışları üzerindeki muhtemel etkileridir. Mekân-insan etkileşiminde bireyi pasif ve edilgen konumda kabul eden bu anlayışa, pozitivist ve Kartezyen bakış açısı denilebilir (Hacısalıhoğlu, 2008). Mekânı salt bir uzay parçası olarak ele alan bu bakış açısında, yurt binası (mekân), toplumsal süreçlerde pasif olan, düzenleyici ve belirleyici herhangi bir etkiye sahip olmayan, tarihsel bağlamı bulunmayan, kendiliğinden bir varoluşa sahip, Öklid geometrisi temelinde kavranabilen ontolojik bir geometrik düzlem olarak algılanmıştır (Tekeli, 1979 akt: Kaygalak, 2011). Fiziki çevrenin (doğanın) birey üzerindeki etkilerine yönelik bakış açısını yansıtan bu anlayışta mekân, saf yapı ve bina olarak görülür. Yükseköğretim barınma konusu, salt bina olarak ele alındığında, sorun, tıpkı okul mimarisinde olduğu gibi yurt binalarının ergonomik boyutu çerçevesinde ele alınabilir. Bu konudaki araştırmalar mekânın (okul ve yurt binalarının), öğrencilerin performans, tutum ve davranışları üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermiştir (Cramer, 1976, Plumpey, 1978, Chan, 1979, High, 1983, akt: Karasolak, 2009). Dolayısıyla öğrencilerin her bakımdan iyi ve dengeli yetişebilmesi için daha insani ve daha yaşanılabilir barınma mekânlarının tasarlanıp, inşa edilmesi önemlidir. Bu konuda, ergonomi başta olmak üzere ilgili disiplinlerden destek istenebilir.

Mekân-insan etkileşiminin ikinci ayağı, gözlemci olarak bireyin mekâna anlam yüklemesiyle ilgilidir. Mekân-insan etkileşiminde bireyi aktif ve özerk bir özne olarak kabul eden bu bakış açısı, postmodern paradigmayı temsil etmektedir. Bu anlayışta mekân, salt bina olarak değil; bir etkileşim ve deneyim yeri olarak kabul edilir. Bu anlayış, mekân-insan ilişkisinde, insana aktif özne rolü verir ve mekânı, onu oluşturan iki temel bileşenin dinamik etkileşimi olarak kabul eder. Kartezyen bakış açısının eleştirisine dayalı bu yaklaşım, 'yorumsamagörüngü' (hermeneutik-fenomenolojik) anlayışı olarak adlandırılabilir (Hisarlıgil, 2008). Hermeneutik bakış açısında mekân, "kültürel bir tasavvur"

olarak görülür (Kaygalak, 2011). İki taraflı olan mekân-insan ilişkisinde, yükseköğretim öğrencilerinin mekân olarak yurt binalarına yönelik algı ve anlam yüklemeleri, zaman ve gözlemciyle kaımdır. Ancak bu algılanan yurt (mekân) imajı, grup psikolojisi ve kültür oluşturmada kritik öneme sahiptir. Çünkü mekâna yüklenen anlamlar, giderek değerler sistemi yaratabilir ve bu değerler mevcut öğrenci tutum ve davranışlarını yönlendirmede etkili olabilir. Bu da, yükseköğretim öğrencilerinin barındıkları yurt binalarına (mekânlara) dair aidiyet duygusu geliştirme ve olumlu tutum sergilemelerini etkiler. Barındığı mekâna (yurda) karşı yüksek aidiyet duygusu ile olumlu tutuma sahip olmak, öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilir. Bu katkı, yaşadığı mekânı benimsemenin verdiği rahatlıkla öğrenci stresini de azaltabilir. Gün içerisinde okula ulaşma, öğrenim süreci ve arkadaşlık ilişkileri vb. etkilerle stresle yüklenen öğrenciler için bu katkı çok önemlidir. Çünkü kontrol edilemeyen stresin akademik başarı ve birey davranışlarını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bunun için, yükseköğretim yurtlarının, anlamı "sükûn bulunan yer" (Uçak Erdoğan, 2014) olacak şekilde, birer öğrenci meskenine dönüştürülmesi önemlidir.

Mekân-insan ilişkisinde oluşturulan, yaşatılan ve paylaşılan anlam ve değerler, öğrencilerin sosyo-psikolojik açıdan daha dengeli olmalarında önemli rol oynayabilir. Çünkü gruba dâhil olma, aidiyet duygusu ve paylaşma, ailenin yoksunluğunu telafi etmede önemli bir destektir. Dahası, mekân-insan ilişkisi çerçevesinde inşa edilen bu değerler, yükseköğretimde genelde ihmal edilen eğitimin moral ve ahlaki boyutunu desteklemek şeklinde de ele alınabilir ve bunlar, amfilerdeki formal eğitimin tamamlayıcısı olarak görülebilir. Fiziki ve kültürel anlamda gerekli donanıma sahip yurtların, kimlik ve kişilik oluşturmada öğrencilere sağlayacağı deneyimler, onların daha özgüvenli, entelektüel, duygusal, estetik açıdan gelişkin ve doğru düşünen bireyler olarak yetişmesine (Kemiksiz, 2002 akt: Karasolak, 2009) destek verebilir. Son tahlilde, yükseköğretimde barınma konusu, öğrenim ortamları ile birlikte, bir birini ikmal eden bütünsel bir anlayışla ele alınmalıdır. Bu bütünlük, öğrenci yurtlarında insan-mekân uyumu çerçevesinde fiziki ve insani boyutu da kapsamalıdır.

Kaynaklar

- Altan, İ (1993). Mimarlıkta Mekân Kavramı. *Psikoloji Çalışmaları*, 19, 75-88
- Avar, A. A. (2009). Lefebvre'in Üçlü –Algılanan, Tasarlanan, Yaşanan Mekân– Diyalektiği. *Dosya*, 7,7-14.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Babadağ, M. (2014). Tasarım ve felsefe. <http://www.muradbabadağ.com/5.htm> (Erişim: 9.6.2014).
- Camkurt, M. Z. (2007). İşyeri Çalışma Sistemi ve İşyeri Fiziksel Faktörlerinin İş Kazaları Üzerindeki Etkisi. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi* Cilt: 20 Sayı: 6.
- Hacısaliçoğlu, Y. (2008). Kuramsal ve Kavramsal Bir Çözümleme: Mekan - Güç – Çatışma. *Jeopolitik Stratejik Araştırmalar Dergisi* 1(2), 22-44
- Hisarlıgil, B. (2008). Martin Heidegger de Mekan Düşüncesi: Hermeneut K-Fenomenolojik Bir Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (1), 23-34.
- Gürel, E. (2001). Çalışma Yaşamında Işık ve Aydınlatmanın Önemi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi Güz 2001 Sayı 5*.
- Güvenç, M. (2012). Mekân Kavramının Kısa Tarihi. "Seminer" 27 Kasım 2012. <http://database.emrearolat.com> (Erişim: 11.6.2014). <http://www.osmanlicaturkce.com/?k=mekan&t=%40>
- Inceoğlu, M. ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel Mekânda Kalite Kavramı. *MEGARON*, 4 (3):131-146.
- Kahveci, K. (2014). Mutlak Zaman-Mekân Kavrayışı Üzerine (Newton'un Doğa Felsefesinin Matematik İlkeleri Yapıtına Bir İlk Eleştiri). <http://dusundurensozler.blogspot.com> (Erişim: 4.6.2014).
- Kalaycıoğlu, S., Duduhacıoğlu, B., Karaçalı, H. Ve Beyaz. D. (2009). Mekânda Değişimin Algılanması: Ankara Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşümü. VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Karadaş, C. (2010). Zaman ve Mekân Bağlamında Kader. *Şefkat Dergisi*, Sayı 4.
- Karasolak, K. (2009). Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kaygalak, İ. (2011). Postmodern Eleştirilerin Coğrafi Düşünce ve Yeni Mekân Kavrayışları Üzerine Yansımaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, CBD 9 (1), 1-10.
- Kolukırık, S. (2010). Mekân, Kültür Ve Kimlik: Isparta Tahtacılarında Mekânın Sosyal Anlam. *Journal of World of Turks (ZFWT)*, Vol. 2, No. 2.
- Örücü, E. (2011). John Locke ve Sosyal Mukavelesinin Özelliği. www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/download/.../1023004025 (Erişim: 2.6.2014).
- Özdemir, A. Ü. (2011). Kültür Bağlamında Kent ve Mekânsal Örgütlenme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 62-76.
- Özdemir, S. (2014). Ekoloji. <http://web.sakarya.edu.tr/~saimo/ders-unite01.htm>(Erişim: 8.6.2014).
- Sayman, E.S. ve Kara, Ü. G. (2013). İslami Kesimin Sosyalleşme Mekanı: At Pazarı Meydanı. TÜBİTAK.
- Şentürk, R. (2010). Mekansal Bilişime Ontolojik Bir Yaklaşım. Akademik Bilişim 2010 Konferansı, 10-12 Şubat 2010, Muğla Üniversitesi, s. 105-117.
- Terzi, A.R. (2000). *Örgüt Kültürü*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uçak Erdoğan, E. (2014). Mesken 'den Barınak'a Değişen Aile. *Sermekant*, Sayı 105.
- Uludağ, Z. (2008). İnsan ve Mekân İlişkisinde Okul. *Eğitime Bakış*, 4 (11), 15-22.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2008). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 153-154.

Başarılı Öğrenciler Açısından Yurtlar

Doç. Dr. Nail YILDIRIM

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Üniversite öğrenim süreçlerinde yurt ve barınma ihtiyaçları öğrencilerin karşılaştığı temel sorunlarından biridir. Öğrenciler kamu ve özel sektöre ait yurtlarda, özel pansiyonlarda, apart otellerde, kiralık evlerde, ailesinin ya da akrabalarının yanında ve öğrenci evlerinde kalmaktadırlar. Cumhuriyet Üniversitesi örneğinde öğrencilerin yarısından fazlasının öğrenci evinde, diğer yarısının da kamu ve özel sektöre ait yurttaki kaldıkları belirlenmiştir (Güldiken ve Özekicioğlu, 2004, 178-179). Türkiye’de öğrencilerin barınma sorununa yardımcı olmak için Kredi ve Yurtlar Kurumu hizmet vermektedir (<http://www.kyk.gov.tr/>). Yurtların genel özellikleri açısından (Demirbilek, 2012); kız yurdu, erkek yurdu, karma yurt, standart yurt, standardı yüksek yurt, standardı en yüksek yurt olarak farklı türleri bulunmaktadır.

Mevcut araştırmanın da konusu öğrenci yurtlarıdır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu devlet yurdunda kalmayı tercih etmektedirler. Bunun nedenini Poyraz (2000, 35-40), araştırmasında öğrencilerin ekonomik durumlarının ancak yurttaki kalmalarına imkân vermesi ve yurtların daha disiplinli olması olarak belirlemiştir.

Öğrenciler kaldıkları yerlerde kendilerini güvenli hissetme, rahat ders çalışma gibi durumları da göz önünde bulundurmaktadırlar. Öğrencinin barındığı yerde problem yaşamamasının, akademik başarısını olumlu yönde etkilemesi beklenir (Filiz, Çemrek, 2007). Üniversite öğrencileri öğrenim süreçlerinde özgür bir ortamda yaşamakta ve kararlarını verebilmektedir. Bu süreç önemsenmelidir. Çünkü bu dönemde öğrenciler olumlu ya da olumsuz alışkanlıklar kazanmaktadırlar (Güldiken, Özekicioğlu, 2004).

İlgili alan yazın incelendiğinde yurtların çeşitli sorunları bulunmaktadır (Karataş, 2012;

Tunç, 1995; Filiz, Çemrek, 2007; EARGED, 2012; Demirbilek, 2012). Bu sorunlara genel olarak bakıldığında; temizlik, kantin hizmetleri, serbest zaman değerlendirilmesi konusunda eksikliklerin olduğu, yurtlardaki psiko-sosyal servis elemanlarının öğrencilere destek konusundaki yetersiz kalması ve yurt kurallarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlardır.

Yurtların öğrenci barınmasına büyük katkıları bulunmaktadır. Yurtların sorunlarını başarılı öğrenciler açısından incelenmesi, öğrenci isteklerinin belirlenmesi ve öneriler geliştirilmesi araştırmanın amacıdır. Üniversiteye giriş puanı yüksek, ders ortalamaları yüksek ve bir programda çift anadal yapan öğrenciler başarılı öğrenci olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşmak için başarılı öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir;

- Yurtlarda yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- Yurt yaşamıyla ilgili istek ve önerileriniz nelerdir?

Yöntem

Mevcut çalışmada yurtlarda kalan başarılı öğrencilerin görüşleri açısından yurtların sorunları ve istekleri araştırılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu çalışmada “içerik analizi” yapılmış ve olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca fenomenolojistlere göre olgubilim, öznel bilincin önemine inanır ve temel olduğunu kabul eder (Balci, 2005: 38). Araştırmada öğrencilere yurtlarda yaşadıkları sorunlar ve yurt yaşamına ilişkin istekleri, önerileri sorulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu yurtlarda kalan Tıp, PDR ve Çift anadal yapan başarılı öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin belirlenmesinde nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi yönteminde örneklem seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesindeki amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108). Bu amaçla çeşitlilik okul türlerine, cinsiyete göre belirlenmiştir. Çalışma grubundaki başarılı öğrencilerin belirlenmesinde şu yol takip edilmiştir: 1. Üniversite giriş puanının yüksek olması, 2. Öğrencilerin ders not ortalamalarının yüksek olması 3. Bir programda çift anadal yapıyor olması. Çalışma grubuna ilişkin sayısal veriler Tablo 1’de gösterilmektedir:

Tablo 1. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler

Farklı okul türü	Toplam Öğr. Sayısı	Cinsiyet	
		Kız	Erkek
Tıp	8	4	4
PDR	9	5	4
Çift anadal öğrencisi	13	11	2
Toplam	30	20	10

Çalışma grubunda yer alan öğrenciler incelendiğinde 20’si kız, 10’u erkek, 8’i Tıp, 9’u PDR, 13’ünün de çift anadal yapan öğrenci olduğu ve toplamın 30 olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Başarılı öğrencilerin yurtlara ilişkin görüşlerini betimlemek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmış, konuyla ilgili nitel ve nicel desenli çalışmalardan yararlanılmıştır. Görüşme sorularının ön uygulaması altı öğrenci ile yapılmıştır. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak forma son hali verilmiş, oluşturulan görüşme soruları araştırma kapsamındaki katılımcılara yöneltilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler gönüllük esasına dayalı yapılmıştır.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla ayrıca veri çeşitlemesi yoluna gidilmiştir. Veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi, farklı özelliklere sahip katılımcıların araştırmaya dahil edilmesi yoluyla farklı algıların ve yaşantıların ortaya ko-

narak çoklu gerçekliklere ulaşılması bakımından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 207). Bu çeşitliliği sağlamak amacıyla araştırma farklı düzeyde, farklı özelliklere sahip, farklı öğrencilerle yapılmıştır. Araştırmada araştırmacı, güvenilirliği artırmak amacıyla öncelikle kendi konumunu belirtmiştir. İkinci olarak, veri kaynağı olan bireyler açıkça tanımlanmıştır (bknz, çalışma grubu). Üçüncü olarak, araştırma sürecinde oluşan sosyal ortamlar ve süreçler tanımlanmıştır. Son olarak, tüm süreçler ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma, nitel araştırma desenindedir. Veriler kendi içinde betimlenmiştir. Analiz sürecinde öncelikle, görüşme kayıtları deşifre edilip çözümlenmeler yapılmıştır. Öğrencilerin görüşleri içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Görüşlerin analizinde, ifadeler benzerliğine göre gruplanarak tasnif edilmiştir. Çözümlenmelerde görüşüne başvuru öğrenciler ve ifadeleri kodlanarak (*Ö; Öğrenci) belirli temalar oluşturulmuştur. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans değerleri belirtilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliği verileri toplama aracının hazırlanmasından, uygulama ve analiz aşamasına kadar araştırma sürecinin detaylarıyla açıklanması ile arttırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca alanda uzman başka bir araştırmacıya ham veriler verilerek temalar oluşturulması istenmiştir. Bu çalışmada görülmüştür ki, araştırmacı ile uzmanın oluşturduğu içerik birbirine oldukça yakındır.

Bulgular

Bu bölüm iki başlık halinde verilmektedir. Birinci bölümde yurtlarda hizmet alan öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgularına yer verilmektedir. İkinci bölümde başarılı öğrencilerin istek ve önerilerine yer verilmektedir.

1. Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar

Başarılı öğrencilerin yurtlarda yaşadıkları sorunların neler olduğuna dair sorulan soruya verilen cevaplar temalara ayrılarak Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar

S.N.	Temalar	Kodlanmış öğrenci sorunları	f
1	Sosyal	Uyum (çevreye) (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö12, Ö18, Ö19, Ö22, Ö25, Ö28, Ö30)	14
2		Arkadaşlık (Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö13, Ö17, Ö19, Ö22, Ö23, Ö28)	12
3		Sınav stresi (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13, Ö18, Ö21, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29)	15
4	Psikolojik	Aile baskısı (Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20, Ö25, Ö27, Ö29, Ö30)	13
5		Korku (Ö2, Ö7, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö18, Ö20, Ö25, Ö27, Ö29)	11
6		Zaman baskısı (Ö1, Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö15, Ö18, Ö21, Ö28)	9
7	Eğitsel	Sürekli çalışma (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö9, Ö11, Ö13, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25, Ö26, Ö29)	16
8		Eksik kazanımlar (Ö2, Ö3, Ö6, Ö12, Ö15, Ö19, Ö20, Ö25, Ö29)	9
9		Gürültü (Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö25, Ö26, Ö30)	16
10	Fiziksel	Temizlik (Ö2, Ö9, Ö12, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20, Ö25, Ö26, Ö27)	10
11		Çalışma odası (Ö1, Ö3, Ö8, Ö12, Ö18, Ö25, Ö27)	7
12		Havalandırma (Ö3, Ö5, Ö11, Ö12, Ö20, Ö25, Ö26)	7

Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar (Tablo 2) incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmaktadır:

- Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar sosyal, psikolojik, eğitsel, fiziksel olmak üzere 4 temada toplanmaktadır.
- Sosyal temada kodlanmış iki sorun görülmektedir: Çevreye uyum ve arkadaşlık. Çevreye uyum (f=14) öğrencilerin yaklaşık yarısının yaşadığı bir sorun olarak görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin farklı kültür ve çevreden gelmeleriyle açıklanabilir. Konuyla ilgili bir öğrencinin " Yaşadığımız yere alışmakta oldukça zorlanıyorum. Aradığım bir çok şeyi bulamıyorum (Ö4)" ifadesi uyumun tanımayla da ilgili olduğunu göstermektedir.
- Öğrencilerin sosyal temada ikinci kodlanmış sorunu arkadaşlık olarak durmaktadır (f=12). Sorunla ilgili öğrencilerden birisinin kendi ifadesinde: "Yurtlarda arkadaşlık ilişkilerinde bölgecilik, ırkçılık söz konusu (Ö17)" belirttiği üzere öğrenciler kendi kültürel çevresinden gelen öğrencilerle arkadaşlık yaptıkları görülmektedir. Ayrıca bir öğrencinin "Arkadaşını doğru seçmen gerekmekte. Şahit olduğum bir hikâye var. Benim kadar başarılı bir öğrencinin yanlış arkadaş seçimi yüzünden son derece başarısız olduğuna şahit oldum (Ö8)". İfadesi de yanlış arkadaşlığı büyük bir sorun olarak görmektedir.
- Psikolojik tema altında kodlanmış 4 sorun görülmektedir: Sınav stresi, Aile baskısı, Zaman baskısı, korku sorunlarıdır.
- Öğrencilerin psikolojik temada en fazla yaşadıkları sorunun sınav stresi (f=15) olduğu gö-

rülmektedir. Sorunla ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: "Sınavlar yaşamımızın tamamını kapsıyor, yurtlarda başımızı kaldıramıyoruz (Ö21)", "Sınavsız bir öğrencilik hayatı istiyorum (Ö18)". İfadelerden de anlaşıldığı gibi öğrencilerin sınav stresleri yurt yaşamını da olumsuz etkilemektedir.

- Öğrencilerin psikolojik temada ikinci en çok yaşadıkları sorunun aile baskısı (f=13) olduğu görülmektedir. Sorunla ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: "Ailemin baskısını sürekli ensemden hissediyorum (Ö7)". "Ailem beni kontrol etmek için sürekli arıyor (Ö25)". İfadelerden anlaşılacağı üzere öğrenciler aile baskısını sürekli hissetmektedirler. Bu durum ailelerin kollama değil de koruma kültürü içinde yetişmişlikleriyle açıklanabilir.
- Öğrencilerin psikolojik temada üçüncü en çok yaşadıkları sorunun korku (f=11) olduğu görülmektedir. Sorunla ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: "Ailem dışında ilk defa dışarıda yaşamam beni korkutuyor (Ö27)", "Tanımadığım insanlarla bir arada yaşamak korkutucu bir şey (Ö20)". İfadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerde başkalarına güvenmeme, tanımadıklarıyla beraber yaşama korkusu bulunmaktadır.
- Öğrencilerin psikolojik temada dördüncü en çok yaşadıkları sorunun zaman baskısı (f=9) olduğu görülmektedir. Sorunla ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: "Yaşamımda sürekli yetiştirmem gereken işlerim var. Zamanımı yetiremiyorum (Ö21)". Zaman baskısı olarak değil de başarı için yönetilmesi gereken bir durumdur. Başarılı öğrenci için bu durum ayrı bir paradoks olarak görülmektedir.

- Eğitsel tema altında kodlanmış 2 sorun görülmektedir: sürekli çalışma, eksik kazanım sorunlarıdır.
- Öğrencilerin eğitsel temada en fazla yaşadıkları sorunun sürekli çalışma (f=16) olduğu görülmektedir. Sorunla ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: “Sürekli çalışmak zorunda kalmamız ve yurt sorunlarıyla uğraşmamız zor olmakta (Ö29). Diğer sorun eksik kazanım (f=Ö14) olarak görülmektedir. Öğrencinin şu ifadesi ilgi çekici görülmektedir: “Yaşadığım yurttta farklı imkânlar olsa ve bana yaşamımda

ışime yarayacak beceriler kazandırsa daha iyi olur (Ö6)”. Öğrencilerin görüşlerinden de anlaşılacağı üzere okullar hayat olsun anlayışının benzerini yurtlar hayat olsun anlayışının da hayata geçmesi uygun olabilecektir.

- Fiziksel tema altında kodlanmış 4 sorun görülmektedir: Gürültü (f=16), Temizlik (f=10), Çalışma odası(f=7), havalandırma(f=7) sorunlarıdır. Bu sorunlar toplu yaşama sorunları ve başkalarıyla beraber yaşama sorunları olarak durmaktadır.

2. Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin istekleri

Tablo 3. Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin istekleri

S.N.	Temalar	Kodlanmış istek ve önerileri	f
1		Bireysel çalışma imkânlarının genişlemesi (Ö1, Ö2, Ö4,Ö6, Ö8, Ö12, Ö13, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö22, Ö24, Ö25, Ö27, Ö28, Ö29)	17
2		Teknik gezi (Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö14, Ö18, Ö21, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29)	16
3	Eğitsel	Sanatsal faaliyetler(Ö1,Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20, Ö22, Ö27, Ö28, Ö30)	14
4		Uygulama alanları(Ö1, Ö4, Ö6, Ö11, Ö14, Ö16, Ö18, Ö19, Ö22, Ö25, Ö27, Ö29, Ö30)	13
5		Beceri kazanma(Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20, Ö25, Ö27)	11
6		Uzman desteği(Ö2, Ö3, Ö5, Ö12, Ö16, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö29)	10
7	Fiziksel	Çok amaçlı spor salonları (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4,Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30)	30
8		Temizlik(Ö4, Ö7, Ö8, Ö14, Ö15, Ö17, Ö20, Ö25, Ö27, Ö30)	10
9	Bireysel	Sağlık hizmetleri (Ö2,Ö3, Ö5, Ö9, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö22, Ö25, Ö27, Ö29, Ö30)	15

Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin istekleri (Tablo 3) incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmaktadır:

- Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin istekleri eğitsel, fiziksel, bireysel olmak üzere 3 temada toplanmaktadır.
- Eğitsel temada kodlanmış beş istek görülmektedir: Bireysel çalışma imkânlarının genişlemesi (f=17), Teknik gezi (f=16), Sanatsal faaliyetler (f=14), Uygulama alanlar (f=14), Beceri kazanma (f=11), Uzman desteği (f=10). İsteklerle ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: “Bireysel çalışma odalarının olması başarıyı artıracaktır (Ö13)”, “Yurtta sanatsal faaliyetler sinemayla sınırlı kalmakta, farklı sanatsal etkinlikler yapılabilir (Ö9)”, “Farklı beceri kursları yurt bünyesinde açılabilir (Ö16)”. Öğrencilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere yurtlar aynı zamanda eğitim yuvaları da olmalı ve daha çok etkinlikler planlanmalı.
- Fiziksel temada kodlanmış iki istek görülmektedir: Çok amaçlı spor salonları (f=30) Temizlik (f=10). İsteklerle ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: “Sporla iç içe bir yurt istiyorum (Ö1)”, “Yaşam boyu spor felsefesine yurt

imkânları uymuyor. Yurtlarda spor imkânları olmalı (Ö18)”. “Temizlik son yıllarda oldukça iyi bizlerin gayretiyle daha iyi olabilir (f=29). Öğrencilerin görüşleri dikkate alındığında sporun yaşam biçimi haline getirilmesi gerekmekte ve yurtlar bu konuda farklı fiziki yeterliklere kavuşturulmalıdır.

- Bireysel temada kodlanmış tek istek görülmektedir: Sağlık hizmetleri (f=15). İsteklerle ilgili öğrencilerin kendi ifadeleri şu şekildedir: “Yurtlar toplu yaşam yerleri, sağlık hizmetleri önemsenmeli (Ö20)”. “Yurtlarda bulunan öğrenciler düzenli sağlık kontrollerinden geçirilmeli (Ö11). İfadelerden de anlaşılacağı üzere yurtlarda sağlık yönetimi önemli görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Başarılı öğrencilere göre yurtlarda yaşanan sorunlar sosyal, psikolojik, eğitsel, fiziksel olmak üzere 4 temada toplanmaktadır. Belirlenen dört tema altında kodlanmış sorunlar şunlardır: Uyum (çevreye), Arkadaşlık, Sınav stresi, Aile baskısı, Korku, Zaman baskısı Sürekli çalışma, Eksik kazanımlar, Gürültü Temizlik, Çalışma odası, Havalandırma. Bu sorunların ilgili alan yazındaki sorunlarla örtüştü-

ğü görülmektedir (Karataş, 2012; Tunç, 1995; Filiz, Çemrek, 2007; EARGED, 2012; Demirbilek, 2012). Özellikle arkadaşlık konusunda çeşitli sorunlar görülmektedir. Demirbilek'in (2012) araştırmasından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %48.1'nin arkadaşlık ilişki düzeyi orta, % 27.7'sinin düşük ve % 24.2'nin yüksek olarak bulunmuştur. Arkadaşlık ilişkileri düzeyi yükseldikçe arkadaşlık sorunları azalmaktadır. Kız öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri erkek öğrencilerden daha olumludur. Odada kalan öğrenci sayısı arttıkça ve yurdun standardı düştükçe arkadaşlık sorunları artış göstermektedir.

Ayrıca öğrencilerin uyum problemleri de bulunmaktadır. Oryantasyon eğitim yapılarak sorunun çözümüne katkıda bulunulabilir. Ayrıca fiziki yetersizlikler de öğrenciler tarafından sorun olarak görülmektedir. Bu durum ortaöğretim pansiyonlarında da benzerlik göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, EARGED'in araştırmasında (2012), pansiyonların fiziki yapısının, öğrencilerin sosyal faaliyetleri yapmaları açısından (spor, müzik, tiyatro vb.) uygun olmadığı, öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılayamadığı, pansiyon şartlarının öğrencileri sosyal hayata hazırlamada fazla yeterli olmadığı bulgusu araştırmayı desteklemektedir.

Yurtlarda hizmet alan başarılı öğrencilerin istekleri eğitsel, fiziksel, bireysel olmak üzere 3 temada toplanmaktadır. Bu tema altında kodlanmış istekler şunlardır: Bireysel çalışma imkânlarının genişlemesi, Teknik gezi, Sanatsal faaliyetler, Uygulama alanları, Beceri kazanma, Uzman desteği, Çok amaçlı spor salonları, Temizlik, Sağlık hizmetleri. İstekler incelendiğinde yaşanan sorunlarla paralel olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu sonucunu Tunç'un (1995) şu etkili ifadeleri desteklemektedir: *"Türkiye'de değişik boyutta gençlik sorunlarının varlığından söz edilebilir. Türk gençliğinin en iyi bir şekilde yetiştirilmesi için gerekli olan imkânların sağlanması, bir milletin geleceği açısından üzerinde durulması gereken bir konudur. Yurtlarda psikolog, sağlık personeli vb. uzmanlar çalıştırılmalıdır. Yetiştirilmiş elemanı kuruma sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Yurtlardaki öğrencilerin, serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri ortam arttırılmalıdır"*.

Türkiye'de barınma ihtiyacı içerisinde olan gençlere sağlanan yurt hizmetini dikkatli ele almak gerekmektedir. Konuyla ilgili Güldiken, ve Özekicioğlu'nun (2004) şu ifadeleri dikkat çekicidir: *"Üniversite öğrencilerinin gerek maddi yetersizlikler gerekse inançsal özellikleri nedeniyle dernek, vakıf, tarikat olarak adlandırılan ve kimler tarafından finanse edildiği belli olmayan yapılar içinde yer alması ülke bütünlüğü ve sağlıklı düşünebilen, özgür düşünceli nesiller yetiştiril-*

mesi bakımından tehlikeli sonuçlara yol açabileceğinden bu tür dernek, vakıf ve tarikatlar sıkı bir biçimde denetlenmelidir". Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere denetimsiz bir yurt hizmeti olmamasına dikkat edilmelidir.

Başarılı öğrencilerin görüşleri ve istekleri doğrultusunda yurtlara ilişkin aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Öğrencilere yurt hizmetini sadece barınma olarak görmeyecek eğitim paradigması geliştirilebilir.
- Öğrenci merkezli yurt anlayışına geçilebilir. Bunun için;
- Öğrenciler için çoklu yetişme ortamı hazırlanabilir.
- Öğrencilerin her yönden gelişimine katkı sağlanabilir; Fizyolojik gelişimine katkıda bulunacak spor alanları, sosyal gelişimine katkıda bulunacak etkinlikler, psikolojik gelişimine katkıda bulunacak uzman desteği, ahlaki gelişimine katkıda bulunacak değerler ortamı...
- Öğrencilerin sağlığını destekleyecek kontroller ve farkındalık eğitimleri verilebilir.
- Öğrenim gördüğü bölüm/programla işbirliği içerisinde mesleğe yönelik teori-uygulama bütünlüğünü ortaklaşa yürütülebilir.
- Kısacası çok yönlü yetişme sağlayacak disiplinli yönetim, çoklu öğrenme ortamları, uzman desteği sağlanabilir.

Kaynakça

- Balci, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. 5. Baskı. Ankara: Pegem.
- Demirbilek, M. (2012) Yurtlarda Kalan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileri, Arkadaşlık İlişkileriyle Bağlantılı Sorunları Ve Çözümüne Yönelik Bir Model Denemesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1(3), 1-24.
- Filiz, Z., Çemrek, F. (2007) Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunlarının Uygunluk Analizi İle İncelenmesi. *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 (2)207-224.
- Güldiken, N. ve Özekicioğlu, H. (2004). "Anadolu Üniversitelerinde Ailelerinden Uzakta Öğrenim Gören Öğrencilerin Barınmaya İlişkin Sorunları", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.5,(1), 163-180.
- Karataş, S. (2012). Yükseköğretim Öğrencilerinin Kredi ve Yurtlar Kurumu Hizmet Kalitesi ve yurtlardan memnuniyetleri üzerine görüşleri (Afyonkarahisar Tınaztepe Yurdu Örneği) *The Journal of Academic Social Science Studies*. 5 (5), 185-200.
- MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED). (2012). Okul Pansiyonlarının Etkililiğinin Değerlendirilmesi (Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullar). Ankara: *Milli Eğitim Yayınları*.
- Poyraz, H. (2000). "Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrencilerinin Kalmakta Oldukları Yerlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Durumu", *Mesleki Eğitim Dergisi*, 2,1, 33-41.
- Tunç, A. (1995) Türkiye'de Yükseköğretim Yurtlarının Gelişimi. *Eğitim Yönetimi*, 1 (3).
- Yıldırım, A. , Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- (<http://www.kyk.gov.tr/yurtkur/tarihce.htm>)

Türkiye’de Öğrenci Yurt/Pansiyon Hizmetlerine İçeriden Bir Bakış

Abdülhalik BAŞ

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Öğrenci İşleri ve Sosyal Faaliyetler Daire Bşk.

Öğrenim Çağında Barınma İhtiyacı

İnsanların yeme, içme ve barınma ihtiyaçları, ihtiyaçlar içerisinde ilk sıraları alır. Bu ihtiyaçların giderilmesiyle diğer psiko-sosyal ihtiyaçlar ortaya çıkar. İnsanın sağlıklı yaşaması bu ihtiyaçların dengeli biçimde giderilmesine bağlıdır. Tarihte ülkenin zeki ve yetenekli çocuklarının okutulması, yetiştirilmesi gündeme getirildiğinde; bu insanların yeme, içme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi zarureti görülünce; bu ihtiyaçların giderilmesi için de tedbirler düşünülmüştür.

Toplumun gelişmesi ve kalkınması devletin bireylerine sağladığı eğitim imkânları ile doğrudan ilişkilidir. Her vatandaş eğitim alma hakkına sahiptir. Eğitimin temel ilkelerinden biri de Eğitimde Fırsat Eşitliğidir. Ülkemizin coğrafi yapısı, sosyo-ekonomik koşulları, eğitim – öğretimde fırsat eşitliğini etkileyen faktörlerdir.

Ülkemizde Okul Pansiyonlarının ve Yurt Hizmetlerinin Tarihsel Arka Planı:

Eğitimin vazgeçilmez destek hizmetlerinden olan yatılılık hizmetleri oldukça eskiye dayanan bir geçmişe sahiptir. Anadolu Selçuklu döneminde Sultan Alparslan’ın veziri Nizamül-Mülk zamanında kurulan Nizamiye Medreselerinde ilk defa ülkenin zeki ve yetenekli çocukları seçilerek bu medreselerde yeme, içme, barınma ve diğer ihtiyaçları karşılanarak devlet himayesine alınmış ve buralarda çok iyi bir eğitim – öğretim verilerek o devrin bilim adamları buralardan yetiştirilmiştir. İbn-i Sina, Farabi, Ömer Hayyam gibi bilim adamlarının bu medreselerde yetiştikleri görülmüştür.

Osmanlı döneminde de benzer nitelikte çalışmalarla seçme çocukların ihtiyaçlarının devlet

tarafından karşılanarak eğitilmesi bilinen hususlardandır. Nitekim ecdadımızın bıraktığı tarihi eserler külliyeler incelendiğinde; medrese, kütüphane, han, hamam, aşevi ve camiinin bir arada bulunduğu görülür. Tüm bunlar okutulmak üzere seçilen insanların diğer ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda önemli bir gelenek oluşturulduğunun göstergesidir. Bu güzel gelenek cumhuriyet döneminde de geliştirilerek devam ettirilmiş, cumhuriyetin ilk yıllarında Leyli Meccanî (parasız yatılı) adıyla hizmet sürdürülmüştür.

Öğrenim çağındaki gençlerimizin pek çoğu eğitimlerini sürdürebilecek yeterli gelirlerinin bulunmaması ve içinde buldukları değişik coğrafi yapılar ve sosyo-ekonomik koşullardan dolayı istedikleri halde eşit ve sağlıklı bir eğitim imkânı bulamamaktadırlar. Nüfusun az ve dağınık, ulaşım imkânlarının kısıtlı olduğu yerleşim birimlerinde öğrencilerin eğitime erişimlerinin ve eğitimde fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi ile kamu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı’nca yatılı ve pansiyonlu okullar açma politikası benimsenmiştir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı öğrenim çağındaki gençlere eğitim olanağı sağlayabilmek için Bakanlığın Teşkilât ve Görevlerini düzenleyen Kanun Hükmünde Kararname ile de 14.02.1990 tarihinden itibaren Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi’ni kurmuştur.

Yüksek ve orta öğrenim öğrencileri için barınma imkânı getiren yurtlar açılmış, yetim ve kimsesiz çocuklar için çocuk esirgeme kurumu kurularak yetim ve kimsesiz çocuklara devletin sıcak eli uzatılmış, 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu çıkarılarak bu kanun çerçevesinde ülkemizde pek çok ilde yetiştirme yurtları açılarak sıcak bir yuvaya bu çocuklar alınıp eğitim-öğretimleri hayata atılıp bir iş bulmalarında, devletin desteği

devamlı hissettirilmiştir. Devlet eliyle yapılan bu faaliyetler yanında hamiyetperver insanların yardımları ile kurulan yurtlarda da öğrencilerin barınmaları temin edilip öğrenimleri sağlanmıştır.

MEB eğitim öğretim çağına gelmiş bu durumdaki gençlere arzu ettikleri eğitim imkânını sağlamak amacıyla okul pansiyonları açmıştır. Günümüzde okul pansiyonları giderek yaygınlaşmaktadır. Okuldaki eğitim dışında öğrencinin dinlenme, ders çalışma, beslenme, temizlik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılandığı okul pansiyonlarının yönetimi, donanımı, fiziki kapasitesi öğrenci başarısını etkileyen en önemli unsurlardır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 25'inci ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Temel Kanununun 9'uncu maddelerinde nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak merkezi durumda olan köylerde İlköğretim Bölge Okulları, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı bölge okullarının açılacağı belirtilmiştir.

Ülkemizde yatılı bölge okullarının (YBO) tarihi çok eskilere dayanmaktadır. YBO'lardan ilk defa 1926'da çıkarılan 789 sayılı "Maarif Teşkilatına Dair Kanun"da söz edilmektedir. 06.07.1931 tarihli ve 1838 sayılı Maarif Vekâleti Tarafından İdare Edilecek Mektep Pansiyonları Kanununca ilk yatılı eğitim kurumları hizmet vermeye başlamıştır. 1942 yılına kadar köylerde açılmış okullar üç veya beş sınıflı okullardı. Üç sınıflı okulları bitirenlere, beş sınıflı bitirebilme imkânı verebilmek için üç sınıflı okulların bulunduğu bölgelerde pansiyonlu veya pansiyonsuz "köy bölge okulları" açılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu bölge okulları cumhuriyetin ilk yıllarında kurulması istenilen yatılı mekteplerin devamıdır.

1958 yılında 19.000 metrekaare alana "bölge yatılı erkek" okulu olarak inşa edilen, 1959 yılında eğitime başlayan, 1963-1964 eğitim-öğretim yılında yatılı kız öğrencilerin de alınması ile ilk YBO ve Pansiyonlu İlköğretim Bölge Okulu (PiO)' ların temeli Adana ili Ceyhan ilçesi Mustafabeyli kasabasında atılmıştır.

1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, zorunlu öğrenim süresini 7-14 yaşları arasına koyarak 8 yıla çıkarmıştır. Yasa, bu öğrenimin beş yılının ilkokulda, geri kalan üç yılının da tamamlayıcı kurs ve sınıflarda görülmesi zorunluluğunu getirmiştir. Yine 1961 yılında "temel eğitim" modeli oluşturulmuştur. Temel eğitim modeli, 1971-1972 öğretim yılında denenmek üzere 16 yatılı bölge okulunda ve 2 ilkokulda uy-

gulanmaya konulmuş, uygulamanın başarılı olduğu değerlendirme araştırmalarıyla saptanınca, 1976 yılına kadar, tüm yatılı bölge okullarında temel eğitim modelinin uygulanmasına geçilmiştir. 1983'te temel eğitim okullarının ilköğretim okulu haline getirilmesiyle, yatılı bölge okullarının adı da "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO)" haline gelmiştir.

1997-1998 öğretim yılında sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına başlanması ile birlikte bu okullar daha da önem kazanmış ve sayılarının hızla artırılarak yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir. 2006 yılında YBO ve PiO'ların hizmet alanlarının aynı olması dolayısıyla "yatılı ilköğretim bölge okulu" adıyla birleştirilmiştir.

6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da yatılı ilköğretim bölge okulları, yatılı bölge ortaokullarına dönüştürülmüştür.

Orta öğrenim seviyesindeki öğrencilerin liselerde, endüstri meslek liselerinde, kız meslek liselerinde, ticaret liselerinde ve imam hatip liselerinde ağırlıklı olmak üzere lise dengi diğer okullar bünyesinde pansiyonlar açılarak maddi durumu müsait olmayan öğrencilerin buralarda Devlet eliyle "Parasız Yatılı" olarak okutulmasına devam edildiği bilinen hususlardandır. Bunlar dışında orta öğrenim öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için dernek ve tüzel kişilerce Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı çeşitli vakıflarca, genel bütçeden Devlet eliyle, hizmet ve ticari maksatla şahıslar tarafından açılan yurtlarla bu ihtiyaç karşılanmaya çalışılmıştır. Bu yurtların yönetim ve koordinasyonunun yapılması, açılması, kapatılması, işletilmesi hususlarının takibi için Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunundaki düzenlemelerde Orta Öğretim Burs ve Yurtlar Daire Başkanlığı birimi oluşturulmuştur.

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Ortaöğretim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı mülga olmuştur. Aynı kararname ile Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ile Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı birimleri birleştirilerek Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü olarak yapılandırılmıştır.

Hâlihazırda bu hizmetler 11.08.1982 tarihli ve 2698 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Kanunu ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan 30.10.1983 tarih ve 18206 sayılı Resmî

Gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliğine dayalı yürütülmektedir.

Ülkemizin eğitim politika ve hedeflerinin belirlendiği Cumhuriyetten bugüne 18 Milli Eğitim Şurası yapılmış, bunlardan bazılarında okul pansiyonları ile ilgili kararlar da alınmıştır. Okul pansiyonları ile ilgili şura kararları aşağıdadır.

Millî Eğitim Şûra Kararlarında Okul Pansiyonları;

2. Millî Eğitim Şurasında "mesken ve aile durumları elverişli olmayan çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarına çare arayan kurumların faaliyetlerini genişletme imkânları araştırılmalı ve muhtelif teşebbüslerle yaşatılan talebe pansiyonları ve yurtları Maarif Vekilliğince yakından takip edilmeli ve gelişmeleri sağlanmalıdır.¹

7. Millî Eğitim Şurasında "Maddi İmkânlardan yoksun öğrencilerin kabiliyetleri yönünde ve oranında öğrenim yapabilmeleri için parasız yatılılık sistemi her derece ve tipteki okullarımıza teşmil edilmeli ve parasız yatılı öğrenci kontenjanı genişletilmelidir. Parasız yatılı öğrenci seçiminde belirli bir başarı seviyesi göz önünde tutulmalıdır"²

12. Millî Eğitim Şurasında "Küçük ve orta büyüklükteki yerleşim birimlerinde yeni lise açılması yerine, ilçe merkezlerinde ortak kullanılacak pansiyonlar açılacak o bölgedeki öğrencilerin bu merkezlerdeki okullara devamlarının sağlanması; böylece atıl kapasite yaratılmadan, eğitimde nitelik ve verimliliğin artırılması"³

15. Millî Eğitim Şurasında "Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma" ile ilgili kararlarda; Pansiyonlu okullar yerine, okulların ortak kullanabileceği yurtların açılması sağlanmalıdır"⁴

16. Millî Eğitim Şurasında "Meslekî ve teknik eğitimin özendirilmesi için, yatılılık, pansiyon, giyim, gıda eğitim araçları, ulaşım olanağı, burs vb. sosyal yardımlar sağlanmalıdır"⁵

18. Millî Eğitim Şura Kararlarında;

"Okul ve pansiyonlarda aile ortamının sıcaklık ve rahatlığını hissettirecek ortamlar oluşturulmalıdır."

"Pansiyonlu okulların personel norm kadro durumları ihtiyaca uygun düzenlenmelidir"

Yatılı ve pansiyonlu okullardan başlamak üzere mevcudu 500'ü geçen her okula sağlık personeli verilmelidir"

"Ortaöğretime erişimde güçlük yaşayan çocukların erişimlerini kolaylaştırmak için mevcut pansiyonların kapasiteleri arttırılmalı, kapanma durumunda olan yatılı ilköğretim bölge okulların (YİBO) dan uygun olanların ortaöğretim pansiyonlarına dönüşümü sağlanmalı ve kız çocuklarının erişiminin sağlanması için gerekli tedbirler alınmalıdır."

"Pansiyonlara belletici öğretmen kadroları tahsis edilerek atama yapılmalı, pansiyon yönetimleri ayrı olmalıdır."

"Okul öncesinden başlayarak bütün öğretim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman istihdam edilecek şekilde norm kadro tahsis edilmeli, özellikle kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu okullarda, rehberlik hizmetlerinin daha etkin ve verimli sürdürülebilmesi için atamalarda bayan rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara öncelik verilmeli, yatılı ve pansiyonlu okullara rehber öğretmen / psikolojik danışman atamasına öncelik verilmeli, yatılı ve pansiyonlu okullarda ikinci rehber öğretmen / psikolojik danışman kadrosu sağlanmalıdır."⁶

Kalkınma Plânlarında Okul Pansiyonları

Ülkemiz 1963'ten itibaren her alanda yapmış olduğu beş yıllık kalkınma plânlarına dayanarak kalkınmasını sürdürmüştür. Bugün 8. Beş Yıllık Kalkınma Plânı'na dayalı olarak kalkınmasını sürdürmektedir. Millî eğitimle ilgili yapılacak çalışmalar da kalkınma plânlarında yer almaktadır. Okul pansiyonları ile ilgili kalkınma plânlarında aşağıdaki görüşler yer almaktadır.

Birinci plân döneminde pansiyonlarla ilgili direk bir karar olmamakla birlikte "Gelir durumu elverişli olmayan başarılı öğrencilerin yükselmesine imkân verecek bir burs sistemi kurulacaktır"⁷ şeklinde başarılı öğrencilere okuma imkânı sağlanmaktadır.

İkinci plân döneminde birinci plân döneminde olduğu gibi başarılı ancak okuma imkânı olmayan öğrencilere bu imkânın tanınmasını şu ifadelerle belirtmektedir: "Vatandaşların temel eğitim üstünde devletçe sağlanan eğitim imkânlarından

1. İkinci Maarif Şurası, s.115, Milli Eğitim Basımevi 1991

2. Yedinci Milli Eğitim Şurası, s.125, Milli Eğitim Basımevi, 1991

3. On ikinci Milli Eğitim Şurası, s.198, Milli Eğitim Basımevi 1989

4. Orta Öğretimde yeniden yapılanma ile ilgili Kararlar, s.264

5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Finansman, s.394

6. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 18. Milli Eğitim Şura Kararları

7. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 442

yararlanması, fırsat eşitliğine göre düzenlenecektir. Buna göre geniş bir burs ve yatılılık sistemiyle kabiliyetli öğrencilerin ekonomik güçleri ve buldukları çevrenin şartları ile kısıtlanmaksızın eğitimin en üst kademelerine çıkmaları gerçekleştirilecektir. Fırsat eşitliği sağlama imkânlarını genişletmek amacıyla ekonomik durumu iyi olanların kendileri için yapılan eğitim harcamalarına katılmaları sağlanacaktır⁸

Altıncı Beş Yıllık Plân döneminde "Eğitim ve öğretimin çeşitli kademelerinde uygulanan parasız yatılılık ve burs verme sistemi ıslah edilerek öncelikle üstün yetenekli, fakat maddi imkânları sınırlı öğrencilere yöneltilmesi amaçlanacaktır"⁹

Dünyaya uyum sağlama, gelişmeleri yakalama sürecinde, devletlerin topluma verdiği eğitimin niteliği ve etkinliği de önem kazanmaktadır. Bireyleri yaşam boyu başarılı ve mutlu kılmak için sunulan eğitim hizmetleri, öncelikle bireyin gereksinimlerine, daha sonra da toplumsal gelişmenin gereklerine cevap verebilmelidir. Bu nedenle nitelikli insan yetiştirme etkinlikleri artırılmalı ve insana yatırım yapmanın çağdaş yöntemleri kullanılmalıdır. Hızlı bir gelişme ve kalkınma sürecine giren Türkiye'de istenilen sonuca ulaşmanın tek yolu eğitimin nitelik açısından iyileştirilmesi ve niceliğinin yükseltilmesidir.

Kalkınma ve gelişmenin eğitimin bir fonksiyonu olduğu gerçeği unutulmadan eğitim alanında yapılan yatırımların en verimli yatırımlar olduğu bilinciyle, ülkemizin sınırlı kaynaklarının rasyonel kullanımı sağlanmalıdır. Sınırlı olan kaynakların hızlı nüfus artışı ve göçlerden kaynaklanan sorunlardan etkilenmeyecek şekilde kullanılması gerekmektedir. Eğitim ortamının kalitesi, eğitim görevlilerinin yeterliliği kadar, okul dışı ortamın, çevrenin, ailenin de eğitimin en önemli hammaddesi ve çıktısı olan öğrencilerin gelişmesinde ve eğitiminde büyük rolü bulunmaktadır.

Yatılılık ve bursluluk hizmetlerine ilişkin tüm iş ve işlemler;

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin parasız yatılı veya burslu okumalarına ve bunlara yapılacak sosyal yardımlara ilişkin "**2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun**";

8. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 158

9. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994, s. 294

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yatılı okuma imkânı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrencilerle paralı yatılı okumak isteyen öğrenciler için okul pansiyonlarının açılmasına ve yönetimine ilişkin "**2698 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanunu**",

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin parasız yatılılık veya burslulukları ile bu öğrencilere yapılacak sosyal yardımlara ilişkin "**İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği**",

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda yatılı okuma imkânı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrenciler ile paralı yatılı okuma isteyen öğrenciler için açılan pansiyonların yönetimine ilişkin "**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul pansiyonları Yönetmeliği**" ile ilgili diğer mevzuatlar hükümleri doğrultusunda öğretim dairelerince yürütülmektedir.

Yönetici, Belletmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İmam Hatip Lisesi Pansiyonlarının Değerlendirilmesi

Yazımızın buraya kadar olan kısmında yurt/pansiyonların tarihçesinden, kanun, yönetmelik ve yönergelerdeki konu ile ilgili kısımdan bahsetmeye çalıştık.

2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, bünyesinde yurt/pansiyon bulunan genel müdürlükler pansiyonlardaki sorunları ortaya koyan ve çözüm önerileri sunan çok yönlü çalıştaylar yapmış ve bunların sonuçlarını yayınlamışlardır. Pansiyonlarla ilgili hazırlanacak kanun ve yönetmeliklerde bu çalıştayların sonuçları göz önünde bulundurulacak olursa mevcut sıkıntıların büyük oranda ortadan kalkacağı muhakkaktır.

Okul pansiyonları eğitim sistemimizin zorunlu ve ayrılmaz bir parçası olarak başta dezavantajlı öğrencilere sağladığı eğitimde fırsat eşitliğinin yanı sıra, öğrencilerin sosyalleşmesi, kaynaşması, zamanı ve mekânı paylaşması noktasında çok önemli görev ifa etmektedir.

Okul pansiyonlarının ifa ettiği bu misyonu kalıcı kılmak ve çağın şartlarına uygun hale getirmek için:

Pansiyon Yönetimi, Güvenlik ve Bütçe

- Yeniden yapılanmanın sağlanabilmesi için 2684 ve 2698 sayılı kanunlar ile bu Kanunlara bağlı Yönetmelikler yeniden düzenlenmelidir.

- Tüm yurt içi burs ve barınma hizmetlerinin tek bir birim çatısı altında toplanması, verimliliğin artması, hizmet sunumunun hızlandırılması ve uygulama birliğinin sağlanması bakımından gereklidir.
- Pansiyon bütçeleri günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- Her 50 öğrenci için bir belletmen öğretmen görevlendirilecek şekilde mevzuat değişikliği yapılmalıdır.
- Yatılı bölge okullarında güvenlik personelinin hizmet alımı yolu ile alınması için ödenek sağlanmalı
- Yerel yönetimler / üst yöneticiler pansiyonların durumu ve önemi konusunda bilinçlendirilmelidirler.
- Pansiyonda çalışacak yönetici ve diğer personelin seçiminde daha hassas davranılmalıdır.
- Devlet parasız yatılı öğrenci harçlıkları günün şartlarına göre iyileştirilmeli veya kaldırılmalıdır.
- Giyim ve kırtasiye yardımı arttırılmalı ve öğrencilere nakdi olarak verilmelidir.
- Sosyal etkinlikler kapsamında yapılan gezilerle ilgili olarak bütçeye ek bir ödenek konmalıdır.
- Belletmen öğretmenlere günlük en az 10 saat nöbet ücreti verilmelidir.
- Pansiyonların 24 saat güvenliği sağlanmalı ve güvenlik görevlisi istihdam edilmelidir.
- Hizmet alımıyla çalıştırılan personel sayısının öğrenci kapasitesi ve fiziki koşullara göre artırılmasını sağlamak amacıyla gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.
- Belli bir bakım-onarım standardı olmalı, belirli zamanlarda elektrik, su tesisatı vb. periyodik bakımları yapılmalıdır.
- Engelli öğrenciler için yeni düzenleme yapmak üzere bütçe gönderilmelidir.

Yapım ve Donanım

- Pansiyonların oda standardı belirlenmeli ve asla bunun dışına çıkılmamalı, koğu sistemi olmamalıdır.
- Pansiyon odalarında kalan öğrenci sayısı yaşam standardına uygun makul seviyede tutulmalıdır.
- Banyo ve tuvaleti olan oda sistemine geçmek için Milli Eğitim Bakanlığı, iç mimar ve mühendislerden oluşan bir ekip ile gerekli çalışmaları yapmalıdır.

- Pansiyonlarda kütüphaneler oluşturulmalı ve pansiyon bütçesine bunun için kaynak aktarılmalıdır.
- Okul ile pansiyon ayrı binalarda olmalıdır.
- Pansiyonlardaki öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çok amaçlı salonlar yapılmalıdır.
- Pansiyonlu okullara araç tahsis edilmelidir.
- Pansiyonlarda televizyon ve bilgisayar imkânları arttırılmalıdır.
- Pansiyonlarda ibadet mekânlarının işlevsel ve değerine uygun bir şekilde hazırlanması sağlanmalıdır.
- Pansiyonlarda zorunlu etüt programları gibi kitap okuma saatleri konulmalıdır.

Personel Durumu

- Erkek pansiyonlarına erkek beden eğitimi öğretmenleri atanmalıdır.
- Kız öğrencilerin kaldığı pansiyondan sorumlu müdür yardımcısı bayan olmalıdır
- Okul pansiyonlarında belletici öğretmen dışında nöbetçi öğretmen görevlendirilmelidir.
- Atama bekleyen öğretmenler ders ücreti karşılığı belletmen öğretmen olarak görevlendirilmelidir.
- Nitelikli çalışan bulabilmek amacıyla ünvanlı personelin (aşçı, temizlikçi gibi) ekonomik şartları iyileştirilmelidir.
- Yatılı okulların satın alma ve tüm mali işleri için yatılı okullara zorunlu sayman mutemedi ve ambar memuru ataması zorunlu hale getirilmelidir.
- Pansiyonlara şoför kadrosu oluşturulmalıdır.
- Pansiyonculuk konusunda uygulanan hizmet içi eğitimlere hem müdür hem de müdür yardımcılar zorunlu olarak katılmalıdır.
- Özellikle pansiyonda çalışanlara performans değerlendirmesi uygulamaya konularak başarılı öğretmenler ödüllendirilmelidir.

Hijyen, Sağlık ve Beslenme

- Pansiyonlara sağlık personeli verilmeli veya sağlık hizmetlerinin ilgili sağlık kuruluşlarınca karşılanması sağlanmalıdır.
- Yatılı öğrencilerin sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde faydalanabilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumunca yatılı öğrencilerin ilaç ve katkı pay-

larının ödenmesi için 5510 sayılı kanununun 68. ve 69. Maddelerinde değişiklik yapılmalıdır.

- Pansiyon öğrencilerinin her türlü sağlık hizmetinden ücretsiz faydalanması ve ilaç ücreti ödememesi sağlanmalıdır.
- Yatılı bölge ortaokullarında sağlık personeli bulundurulması için Sağlık Bakanlığı'ndan gerekli desteğin alınması sağlanmalıdır.
- Her pansiyonda diyetisyen bulundurulması sağlanmalıdır.
- Pansiyonda içme suyu imkânı sağlanmalıdır.
- Akşam etüt saatleri arasında ara öğün verilmelidir.
- Öğrenci başına düşen yemek ücretleri arttırılmalıdır.

Öğrenci Kayıtları, Devamsızlık Takibi

- Kız ve erkek (karma) pansiyon uygulamasından vazgeçilmeli ve yönetimleri mutlaka ayrı olmalıdır.
- Yatılı öğrenciler için e-okulda bağımsız bir modül olmalıdır.
- Pansiyona özgü e-okul sisteminde devam-devamsızlık tutulmalıdır.
- Evcil iznine ayrılan öğrenciler e-okulda ayrı bir modüle işlenmeli ve veli, öğrenciyi sistem üzerinden takip edebilmelidir.
- Pansiyon yönetmeliği idarenin elini güçlendirecek şekilde yenilenmeli ayrıca pansiyon disiplin yönetmeliği hazırlanmalıdır.
- Hazırlanacak olan pansiyon disiplin yönetmeliğiyle başarı kriterleri oluşturulmalı ve buna bağlı olarak başarısız sayılan öğrencilerin pansiyonla ilişkisi kesilmelidir.
- Öğrencilerin daha sorumlu ve velilerin daha duyarlı olmaları için pansiyondan bir disiplin-sizlik nedeniyle ayrılacak öğrencilerden geçmişe dönük harcamaları geri alınacak şekilde velilerle yatılılığa girişte yasal sözleşme yapılmalıdır.
- Yatılı öğrenci almak için yapılan mahalli sınavlar kaldırılmalı ya da keyfi uygulamaların önüne geçmek için sorular merkezden hazırlanıp gönderilmelidir.

Sosyal Etkinlikler

- Yatılı okullarda kalan öğrenciler için il spor müdürlükleri koordinesinde etkinlikler düzenlenmelidir.

- Okul müdürlükleri öğrencilere Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla kurslar, hafta sonu gezileri, kaliteli zaman geçirebilecekleri hobi salonları düzenlemelidir.
- Yaz aylarında deniz kenarındaki pansiyonlar iç bölgedeki öğrencilerin konaklamaları amacıyla açılmalıdır.
- Öğrencilerin güncel konularda bilgi ve fikir sahibi olmaları amacıyla pansiyonlara günlük gazete ve dergi alınmalı, internet ve TV odaları kurulmalıdır.

Rehberlik Hizmetleri

- Öğrencilere okula aidiyet duygusunu kazandırmak amacıyla kariyer günleri düzenlenerek öğrencilerin doğru hedef oluşturması noktasında yardımcı olunmalıdır.
- Pansiyonlarda kadrolu rehber öğretmenler görevlendirilmelidir.
- Pansiyonda kalan son sınıf öğrencilerine yükseköğretime hazırlık kursları ve mesleki rehberlik faaliyetleri düzenlenmelidir.
- Yatılı öğrencilerden akademik açıdan ihtiyacı olanlara yönelik başvuru sayısına bakılmaksızın her sınıf düzeyinde halk eğitim merkezleri tarafından kurslar açılmalıdır.
- Öğretmenlerin pansiyon öğrencileriyle hafızlık, kıraat vb. mesleki konularda egzersiz çalışmaları yapabilmeleri sağlanmalıdır.

Sonuç olarak;

Okul pansiyonları, yatılılık ve burslulukla ilgili olarak; öncelikle uygulamalarda birlik ve beraberliğin sağlanması, sorunların çözümüne ilişkin mevzuatta değişiklik yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 2012 yılında ilgili birimlerin temsilcilerinin katılımı ile "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği" ile "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği" ve taşınmalı eğitime ilişkin hususlarla birlikte değerlendirilerek "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Taşınmalı Öğretim ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği" taslağının yürürlüğe konulması halinde sorunların giderileceği öngörülmektedir.¹⁰

10. 2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Genel Müdürlükler bünyesinde yapılan "Okul Pansiyonlarının Mevcut Durumlarının İyileştirilmesi Çalışmayı Raporu"ndan faydalanılmıştır.

Türkiye’de Yükseköğretim ve Öğrenci Yurt Hizmetleri Memnuniyeti

Doç. Dr. Engin ASLANARGUN
Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Türkiye’de son yıllarda üniversite sayılarındaki artışa bağlı olarak yüksek öğretimde okullaşma oranında da artış gözlenmektedir. 1990’lı yıllardan sonra demokratikleşme adımları ile AB sürecinin hız kazanması ve uluslar arası karşılaştırma ve derecelendirme sistemlerine Türkiye’nin de katılımıyla birlikte gelişmiş ülke eğitim sistemleri daha fazla izlenmeye başlanmıştır. Özellikle OECD ülkeleri ölçeğinde yapılan izleme, değerlendirme ve karşılaştırma çalışmaları Türkiye’nin her düzeyde okullaşma düzeyi, öğrenci-öğretmen oranları, okul etkililiği, uluslar arası sınavlardaki öğrenci başarı durumları gibi birçok başlıkta durumunu objektif olarak gözler önüne sermiştir. 2000’li yıllardan sonra bilgi ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen dönüşümün yansımaları ile birlikte Türkiye’nin eğitim karnesi daha net görünmeye başlamış ve gelişmiş ülke örneklerinden hareketle sürekli reform, yeniden yapılanma ve kanun düzenlemeleri gündeme gelmiştir. Birçok açıdan eleştirilecek noktası olmasına karşın eğitim alanında son yıllarda atılan adımların eğitimde demokratikleşme, yenileşme ve güncellenme anlamında bir sinerji oluşturduğunu söylemek mümkündür. Özellikle 1960 ve 70’li yılların olağanüstü şartlarında tek tip insan yetiştirme ideolojisinin ürünü olarak çıkarılan kanunların değiştirilmesi ve tartışılması sistemin yenilenmesi ve paradigma değişikliği açısından önemlidir.

Yükseköğretim Alanında Son Yıllarda Yaşanan Gelişmeler

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar (MEB, 2011). Yükseköğretimin amacı ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü

gereksinimine göre öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim-teknik ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmektir. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözlü ve yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumları üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.

Yükseköğretim düzeyinde okullaşma oranı, son yıllarda üniversite sayılarındaki artışa bağlı olarak yükselmiştir. Özellikle her ilçe ve üniversite ve neredeyse her ilçeye bir meslek yüksekokulunun açılması, nitelik tartışması ile birlikte niceliksel olarak yükseköğretimde okullaşma oranının 2003-2013 arası yüzde 300’e yakın oranda artmasını sağlamıştır. 2003-2013 yılları arası yükseköğretimde okullaşma oranlarına ilişkin bilgiler Çizelge 3.12’de yer almaktadır.

Çizelge 1. 2003-2013 Arası Yükseköğretimde Okullaşma Oranları (%)

Öğretim Yılı	Toplam	Erkek	Kız
2012-2013	38,5	38,4	38,61
2011-2012	35,51	35,59	35,42
2010-2011	33,06	33,44	32,65
2009-2010	30,42	31,24	29,55
2008-2009	27,69	29,4	25,92
2007-2008	21,06	22,37	19,69
2006-2007	20,14	21,56	18,66
2005-2006	18,85	20,22	17,41
2004-2005	16,6	18,03	15,1
2003-2004	15,31	16,62	13,93
2003-2004	14,65	15,73	13,53

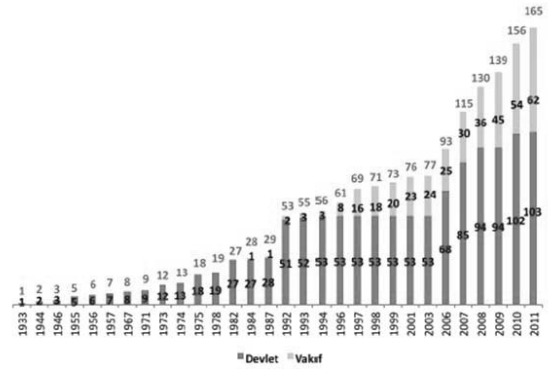
Çizelgedeki bilgiler incelendiğinde son 10 yıl içerisinde yükseköğretim düzeyinde okullaşma oranlarında oldukça yüksek bir oranın gerçekleştiğini görmek mümkündür. 2003 yılında her 100 kişiden 14 kişi üniversite eğitimi alırken 2013 yılında bu rakam 38 kişiye yükselmiştir. Niceliksel olarak gerçekleşen bu yüksek oranın niteliğine yönelik tartışmalar da yoğun olarak yapılmakta olup, etkileri ilerleyen yıllarda daha net olarak görülebilecektir. Yükseköğretimde örgün okullaşma oranı açısından 2012-2013 için öngörülen (Resmi Gazete, 2006) yüzde 33 hedefine ulaşıldığı görülmektedir. Yeni kurulan üniversiteler ve öğrenci kontenjanlarındaki artış bu hedefe ulaşmayı sağlamıştır Yükseköğretim Kurulu verilerine göre 1995-2013 yılları arası lisans öğrenci istatistikleri Çizelge 3.13'te gösterilmektedir (ÖSYM, 2013).

Çizelge 2. 1995-2013 Lisans Öğrenci Sayıları (Açık öğretim hariç)

Öğretim yılı	Kız	Erkek	Toplam
2012-2013	621406	616247	1237653
2011-2012	551871	560653	1112524
2010-2011	488515	507529	996044
2009-2010	433289	472259	905548
2008-2009	391728	447663	839391
2007-2008	360532	426412	786944
2006-2007	339304	417432	756736
2005-2006	323955	409185	733140
2004-2005	306732	384650	691382
2003-2004	291227	369193	660420
2002-2003	281054	357287	638341
2001-2002	271990	351475	623465
2000-2001	258789	341514	600303
1999-2000	241300	330080	571380
1998-1999	229555	328122	557677
1997-1998	216959	315216	532175
1996-1997	201694	302506	504200
1995-1996	194010	291594	485604

1995-2013 arası yükseköğretim lisans öğrenci istatistikleri incelendiğinde 2010 yılına kadar yaklaşık yüzde 5 düzeyinde gerçekleşen yıllık toplam öğrenci artışı bu yıldan sonra yüzde 10 düzeyine ulaşmaktadır. Son yıllarda artan üniversite ve kontenjan oranları öğrenci sayılarına da yansımaktadır. Kız öğrencilerin okullaşma oranlarında erkekler göre anlamlı artış, çizelgedeki istatistiklerden anlaşılmaktadır. 1995 yılında lisans öğretimine devam eden öğrencilerin yüzde 60'ı erkek, yüzde 40'ı bayan iken 2013 yılında bayanların oranı yüzde 50,2, erkeklerin ise yüzde 49,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifade ile üniversite sayıları ve kontenjan artışı ile kız öğrencilerin lisans eğitimi alması arasında erkeklere göre daha anlamlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır (Aslanargun, 2013).

Türkiye'de son yıllarda üniversite sayılarında hızlı bir artış gözlenmektedir. Hükümet politikası olarak her ile üniversite kurulması ve vakıf üniversitelerinin teşvik edilmesi istatistiklere de anlamlı olarak yansımakta, özellikle büyükşehirlerde kurulan vakıf üniversitelerindeki artış dikkat çekmektedir. Şekil 3'de Cumhuriyetin kuruluşundan 2012 yılına kadar üniversite sayılarında görülen artış yer almaktadır (Günay ve Günay, 2011):

Şekil 1. 1933-2011 Arası Üniversite İstatistikleri

Şekil 1'deki bilgilere göre Türkiye'deki üniversite sayılarındaki niceliksel artışlar dönemsel olarak gerçekleşmektedir. 1982 yılında 19 olan üniversite sayısı 27'ye çıkarılmış, 1992 yılında o zamana kadarki en yüksek artış gerçekleşmiş ve sayı bir anda 29'dan 52'ye yükselmiştir. 2002 yılında 53'ü devlet 23'ü vakıf olmak üzere toplam 76 üniversite mevcut iken 2012 yılında bu sayı 103 devlet, 62 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 165'e ulaşmıştır. 2013 yılı itibarıyla Türkiye'de 104'ü devlet, 71'si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 175 üniversite bulunmaktadır. Buna yükseköğretim düzeyinde öğretim sunan vakıf meslek yüksekö-

kulları ile emniyet ve askeri yüksekokullar da eklendiğinde Türkiye'de 2013 yılında toplam üniversite düzeyinde öğretim sunan kurum sayısı 191'e ulaşmaktadır (YÖK, 2013). Türkiye'de bütün illerde üniversite kurulmasına karşın son yıllarda vakıf ve devlet üniversite sayılarındaki artışın genel olarak büyükşehirlerde yaşandığı görülmektedir. İllere göre üniversite sayıları Çizelge 3' de görülmektedir (Aslanargun 2013).

Çizelge 3. İllere Göre Üniversite Sayıları

	İl	Devlet	Vakıf	Toplam
1	İstanbul	9	37	46
2	Ankara	6	12	18
3	İzmir	4	5	9
4	Konya	2	3	5
5	Gaziantep	1	3	4
6	Bursa	2	1	3
7	Kayseri	2	1	3
8	Mersin	1	2	3
9	Adana	2	1	3
10	Antalya	1	2	3
11	Eskişehir	2	0	2
12	Kocaeli	2	0	2
13	Erzurum	2	0	2
14	Samsun	1	1	2
15	Trabzon	1	1	2

Çizelge 3'teki veriler incelendiğinde Türkiye'de üniversitelerin genel olarak üç büyük ilde toplandığı görülmektedir. İstanbul, Ankara ve İzmir'de toplam 73 üniversite kurulmuş olup üniversitelerin yüzde 42'si bu üç büyük şehirde bulunmaktadır. Vakıf üniversitelerinin yarısı, devlet üniversitelerinin ise yaklaşık yüzde 9'u İstanbul'da yer almaktadır. Bunu sırasıyla Ankara, İzmir, Konya, Gaziantep, Bursa, Kayseri, Mersin, Adana, Antalya izlemektedir.

2014 Yükseköğretim Aday ve Yerleşme Bilgileri

Devlet ve vakıf üniversite sayılarında son yıllarda görülen niceliksel artışa bağlı olarak yükseköğretimde okullaşma oranı da artmış ve çağ nüfusunun yaklaşık üçte biri herhangi bir yükseköğretim kurumuna devam eder hale gelmiştir. Zorunlu eğitim çağ nüfusunda gerçekleşen artışın yükseköğretim düzeyinde de görülmesi geleceğe yönelik yükseköğretim beklentisinin daha da artacağını göstermektedir. 2014 yılı yükseköğretim programlarına ilişkin kontenjanlar Çizelge 4'de gösterilmektedir (ÖSYM, 2014).

Çizelge 4. 2014 Yükseköğretim Programları Kontenjanları

	2014-ÖSYS KONTENJAN*				Genel Toplam
	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer/Yurt Dışı	
Önlisans (Tablo-3A+Tablo-3B)	438.045	59.055	3.647	50	500.797
Lisans (Tablo-4)	390.455	73.749	13.701	1.945	479.850
Özel Yetenek (Tablo-5)	18.725	5.174	1.653	122	25.674
Genel Toplam	847.225	137.978	19.001	2.117	1.006.321

Yeni üniversitelerde yeni bölümlerin açılması ve mevcut üniversitelerdeki kontenjanların artırılmasıyla birlikte lisans programlarına kayıt yaptırabilecek öğrenci sayıları beş yüz bine ulaşmıştır. Önlisans programları ile birlikte bir milyon öğrenci kontenjanının 2014 yılı itibarıyla yükseköğretim kurumlarında mevcut olduğu görülmektedir. Eğitim fakülteleri ikinci öğretim programlarının büyük oranda kapatılmasına ve fen edebiyat fakülteleri başta olmak üzere bazı bölümlerin adaylarca tercih edilmemesine karşın üniversitelerin kontenjanlarına bağlı olarak yükseköğretime devam eden öğrenci sayılarında artış gözlenmektedir.

Yükseköğretimde Öğrenci Yurt Hizmetleri

03 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe giren 5375 sayılı Yüksek Öğretim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Kanunu ile "Yurt ve Aşevleri" konusu Millî Eğitim Bakanlığının yönetim ve sorumluluğuna verilmiş, bu kanuna ek olarak çıkarılan 01.04.1950 tarihli ve 5661 sayılı Kanun ile de özel ve tüzel kişilere ait yurtların açılmasına izin verilmesi ve denetlenmesi bu Bakanlığın görevleri arasına alınmıştır. 1961 Anayasasının 50'nci maddesinde "Devlet maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar" hükmü yer almaktadır. Anayasa ile Devlete ait olduğu bildirilen bu görevlerin yerine getirilmesi için 22 Ağustos 1961 tarihinde yürürlüğe giren 351 sayılı Kanun ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu kurulmuştur. Kurum, başlangıçta Millî Eğitim Bakanlığının denetiminde iken, bu denetim 06 Şubat 1970 tarihli Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilmiş, daha sonra 13.12.1983 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 179 sayılı KHK'nin 52/b maddesi ile Millî Eğitim Bakanlığının bağlı kuruluşu, 04.05.2009 tarih ve 27218 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkan-

nının onayı ile Başbakanlığa bağlı kuruluş haline getirilmiş, 10.12.2010 tarih ve 27781 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6082 sayılı Kanun ile Başbakanlığa bağlanmış, bilahare 08.07.2011 tarihli ve 27988 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince de Gençlik ve Spor Bakanlığı ile ilgilendirilmiştir (www.kyk.gov.tr).

Yıllar içerisinde yükseköğretim kontenjanları ile birlikte öğrenci oranları da artmış ve yurtlarda kalmaya yönelik talebin karşılanmasında güçlükler yaşanmıştır. Yurt ve öğrenci istatistiklerine ilişkin bilgiler Çizelge 5'de gösterilmektedir (YURT-KUR, 2014):

Yurt Tipi	Yurt Sayısı	% Dağılım
Kız Yurtları	88	25,22
Erkek Yurtları	37	10,60
Karma Yurtlar	224	64,18
Toplam	349	100

Cinsiyet	Kapasite	% Dağılım
Kız	189.513	61
Erkek	121.116	39
Toplam	310.629	100

Yirmi bölge müdürlüğü bünyesinde toplam 349 yurttaki 310.629 öğrenci kapasitesi ile yükseköğretim öğrencilerine hizmet verilmektedir. Yurtların büyük çoğunluğu karma olup (224) öğrencilerin yaklaşık yüzde 64 bu yurtlarda kalmaktadır. Kız erkek oranları açısından incelendiğinde ise yurtlarda kalan toplam öğrencilerin yüzde 61'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın amacı son 10 yıl içerisinde Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda kalmış öğ-

rencilerin yurtlar hakkındaki bakış açılarını öğrenmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmış ve son on yıl içerisinde yurtlarda kalan öğrenci görüşleri analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile gönüllü 18 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur. Yazılı olarak toplanan öğrenci görüşlerinin betimsel analizi yapılmış ve ön plana çıkan kavramlar kodlanarak tema şeklinde sunulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Yurt Ücretleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı yurt ücretlerinin uygun olduğunu ve diğer barınma yerleri ile kıyaslandığında tercih edilebileceğini belirtmektedir. Yurtta kalan öğrencilere verilen kuponların değeri de hesaplandığında yurt barınma ücretlerinin oldukça hesaplı hale geldiği ifade edilmektedir. Özellikle yemek kalitesinin ve çeşitliliğinin artırılmasına yönelik beklentiler dile getirilmektedir. Ayrıca yurtlar genellikle üniversite kampüsü içerisinde veya yakın yerlerde olduğundan ulaşım sıkıntısı ve masrafı ile karşılaşmak istemeyen öğrenciler ve aileleri tarafından öncelikli olarak tercih edilmektedir.

Sosyalleşme

Öğrencilerin yurtlarda kalmasının diğer önemli bir sebebi olarak çevreyi ve insanları tanıma amacı gösterilmektedir. İlk defa gidilen bir yeri tanımanın ve arkadaşlık ortamlarını görmenin en iyi yolu olarak orada daha önceden yaşayan tecrübeli insanlarla arkadaşlık yapmak olduğundan hareketle yurtlar ilk anda barınmak için tercih edilen en temel başvuru adreslerinden biri olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte yemek saatlerinin düzenli olması ve giriş çıkış saatlerinin belirli olması öğrenciler ve aileleri için tercih nedenleri arasında gösterilmektedir. Aileler söz konusu olduğunda güvenlik ön plana çıktığından güvenlik görevlisi bulunan, resmi görevlilerce yönetilen ve denetlenen yurt ortamları öncelikli olarak tercih edilmektedir. Ortak kullanım alanlarının öğrencileri disipline ettiği ve birlikte yaşama duygusu ve düşüncesinin geliştiğine vurgu yapılmaktadır.

Yurtların Dezavantajları

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yurtları tercih etmeme sebepleri şöyle özetlenmektedir:

- Yemeklerin sağlıklı koşullarda yapıldığına ilişkin düşünceler,
- Giriş-çıkış saatlerinin öğrencilerin günlük yaşamına uymaması,
- Kalabalık ortam
- Ortak kullanım alanlarının (tuvalet, banyo, çalışma salonu, kantin) temiz olmaması,
- Oda arkadaşları ile anlaşamama düşüncesi.

Öğrenciler tarafından dezavantaj olarak belirtilen hususların diğer öğrenciler için avantaj olarak dile getirilebildiği diğer maddelere bakılarak ifade edilebilir. Toplu yaşam alanlarının en belirgin unsurlarından olan ortak kullanım alanları ve yemekhane olgusu sürekli tartışılmakta, eleştirilmekte ve geliştirilmektedir. Özellikle son yıllarda yapılan yurtlarda öğrencilerin özel yaşamlarına daha fazla zaman ayırabilecekleri ortam ve olanakların öncelikli olarak gözetildiğini söylemek mümkündür.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Yükseköğretimde okullaşma oranlarının yükselmesiyle birlikte yurtlarda barınmaya yönelik talep de artmış ve son yıllarda yapılan yatırımlara rağmen öğrenci arz talep dengesi sağlanamamıştır. Öğrencilerin tercihlerine ve sosyo ekonomik durumlarına göre yapılan sıralamaya göre barınma durumlarının değerlendirildiği sistemin nesnelliği hakkında çok fazla eleştiri getirilemese bile bütün taleplerin karşılanamaması bazı şikayetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Var olan yurtların niteliğini yükseltmeye yönelik çalışmalar yürütülmesine karşın fiziki olanakların artırılmasına yönelik çalışmalara da özellikle ihtiyaç duyulmaktadır. Yüzde otuz düzeyinde olan çağ nüfusunun okullaşma oranının gelişmiş ülkeler düzeyine çıkarılması ile yurt olanaklarının ve niteliğinin yükseltilmesi eş zamanlı düşünülmesi gereken bir husustur.

Çalışma genelinde öğrencilerin özellikle ücretler ve sosyalleşme olanakları konusunda memnun oldukları ancak ortak alanların kullanımından kaynaklanan hijyen sorunları ile karşılaştıkları dile getirilmektedir. Yemek ve yatak hizmetlerinin daha hesap verilebilir ve öğrencilerin de içerisinde yer aldığı iç denetim sistemi doğrultusunda yapılması ileri sürülen zayıf noktaların azaltılmasına katkı sağlayabilir. Yurt personelinin sunacağı güvenilir ve destekleyici hizmet var olan memnuniyet düzeyinin artmasını ve ailelerin çocukları için alternatif arayışlardan vazgeçmesini sağlayabilir.

Kaynakça

- Aslanargun, E. (2013). Türkiye Milli Eğitim Sisteminin Yapısı, Eğitim Bilimine Giriş, Editörler: Y. Özden ve S. Turan, s47-82, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 1-22.
- Resmi Gazete, (2011b). Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 14 Eylül 2011 Tarihli ve 28054 Sayılı Resmî Gazete.
- ÖSYM (2013). 2012-2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Ankara: ÖSYM.
- Resmi Gazete, (1981). Yükseköğretim Kanunu, 6 Kasım 1981 Tarih ve 17506 Sayılı Resmî Gazete. <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> (Erişim Tarihi, 10.07.2013).
- Resmi Gazete, (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), 1 Temmuz 2006 Tarihli ve 26215 Sayılı Resmî Gazete. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> (Erişim Tarihi, 07.07.2011).
- MEB, (1973). Millî Eğitim Temel Kanunu, Kanun Numarası: 1739, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 24/6/1973, Sayı: 14574, [http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/MillîEğitimTemelKanunu\(1739\).htm](http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/MillîEğitimTemelKanunu(1739).htm), (Erişim Tarihi 03.07.2011).
- MEB, (1992). MEB Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 3797, R.Gazete: Tarih: 12.5.1992, Sayı: 21226, [http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/MEBTeşkilâtveGörevleriHk.Kanun\(3797\).htm](http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/MEBTeşkilâtveGörevleriHk.Kanun(3797).htm) (Erişim Tarihi 03.07.2011).
- MEB, (2011b). 2002-2011 Üniversiteler ve Birim Sayıları, Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü, <http://yogm.meb.gov.tr/istatistikler.htm>, (Erişim Tarihi 10.07.2011).
- ÖSYM. (2014). 2014 Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS): Sonuçların Açıklanması ve 2014-ÖSYS Süreci, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-21834/2014-lisans-yerlestirme-sinavlari-lyssonuclarin-acikla-.html>
- www.kyk.gov.tr (2014). T.C. Gençlik Ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü. <https://www.kyk.gov.tr/tr/Anasayfa> 25.06.2014 tarihinde site ziyaret edilmiştir.
- YÖK, (2013). Üniversitelerimiz. <http://www.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 16.09.2013.
- YURTKUR. (2014). Yurtkur 2014 Yılı Performans Programı T.C. Gençlik Ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumu, Ankara.

Türkiye'nin Yatılı Çocuklar/Öğrenciler Karnesi

Doç. Yaşar UĞURLU
Psikolojik Danışman/Eğitimci

Giriş

Yatılı, kelime olarak "yatmak" kökünden gelmekte ve "geceleri de kalınıp yatılan (yurt, yuva, okul vb.) yer" ve buralarda kalan, yatan (bebek, çocuk, genç, öğrenci, konuk vb.) kimse (leyli) anlamındadır. Yatılı kelimesinin kökü olan "yatmak" fiilinin on yedi farklı anlamı olduğu bilinmektedir. Bu anlamların çağrışımlarına bakarak "yatılı"lık durumu hakkında görüş geliştirmek daha sağlıklı olacaktır. Bunlar; *teslimiyet, edilgenlik, pasiflik, yalnızlık, güven, huzur, ölüm, yatak, ev, baş edememe, boyun eğme, yenilme, etkiye maruz kalma, üzüntü, endişe, tedavi olma, misafirlik, gececilik, varol(a)ma(me), gerçekleş(e)me(me), zaman kaybı, işe yaramama hali, pes etme, tükenme, demlenme, kıvama gelme, aidiyet, bütünleşme, sabır, büyüme, gelişme, adanmışlık, yeni bir varolma süreci, eli kolu bağlı olma, kısıtlanma, izole edilme, uzaklaştırılma, mutlak teslimiyet, dinlenmek, kabullenme, egemen olmak, sahip olmak, birleşme, zevk, arzu, ait hissetme, keyif, direnç, varoluş, başarısızlık, hayal kırıklığı, tembellik, hevesizlik* gibi temel ihtiyaçlara/bece-ri- lere karşılık gelen olumlu/olumsuz niteliklerdir (TDK. Türkçe Sözlüğü, 2005).

Bireyin ya kendi isteği ile tüm varlığını teslim edecek kadar güvendiği, içinde veya onunla birlikte var olabildiği bir kişi veya kuruma teslim olabileceği ya da isteği dışında da olsa bir kişi, kurum ve düşünceye onunla baş edemeyeceği için, boyun eğerek teslim olabileceği düşünülebilir. Her iki durumda da, yani isteyerek de olsa istemeyerek de olsa, teslimiyet oldukça sarsıcı şekilde insanı derinden etkileyen ve insanın var olma arzusuna karşı bir deneyimdir. Öte yandan, beraberinde getirdiği tüm olumsuz duygulara rağmen, teslimiyetin kişiyi önemli bir ihtiyaç olan ait hissetme

arzusuna ulaştırabileceği de değerlendirilmelidir (Başarı, 2009).

Yatılılık ortamı iyi düzenlendiğinde, gerekli sosyal destek sağlandığında çocuklarda erken yaşlarda sorumluluk bilinci, kendine yetme, özgüven, disiplin ve akademik başarı gibi olumlu niteliklerin gelişmesine katkıda bulunduğu ifade edilebilir.

"Yatakhane"nin, yatılı okulda teslim olunan yer, yani hem güvenilen hem de boyun eğilen yer olduğu söylenebilir. Yatakhane toplu halde yaşarken, çocuk/ergen pek çok şeyi uluorta herkesle paylaşmak durumunda kaldığı gibi, bunun da ötesinde en savunmasız haliyle orada uyuyarak kendini o ortama teslim etmiş olur. Elbette belli bir düzeyde güvenmek durumundadır yaşadığı bu ortama, çünkü artık orası onun evi olmuştur, orada uyur, orada kalır; ama bir anlamda da o mekâna boyun eğmiş ve teslim olmuştur, çünkü yatakhane sistemi artık pek çok kuralına uyulması gereken bir otoritedir ve belki de bir anlamda ailenin yerini almıştır (Başarı, 2009). Bu benzetme yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin; Washington'da bulunan Yatılı Okullar Derneği İnternet sitesinde yatılı okullar "geniş aileler" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.schools.com/about>).

Yatılılık, bir kurumdaki/okuldaki çocuk/öğrenci ve görevlilerin bütünü (okul), aile (ev) olunca, yani "okul ev olunca" ortaya çıkmaktadır. Yatılı okulda öğrenciler aralarında kan bağı olmadan birlikte yaşayıp bir mekânı paylaşmaktadırlar. Yatılı okullar aile olmaya soyunmuş kurumlar olmakla birlikte temel görevleri çocuğu/ergeni hayata hazırlamak ve disipline etmektir. Bugün dünyanın hemen her yerinde farklı program ve hedeflerle, farklı yaş gruplarına eğitim veren yatılı okullar mevcuttur (<http://www.boarding-school-finder.com>).

Bunun yanında, dünyanın her yerinde sadece yatılı öğrencileri olan yatılı okullar olduğu gibi, hem yatılı hem gündüzlü öğrenci kabul eden okullar da bulunmaktadır. Bu yatılı okulların bazıları yalnızca erkek, bazıları yalnızca kız öğrencileri kabul ederken, bazıları ise karma eğitim vermektedirler.

Yatılı öğrenciler genellikle lise düzeyindeki okullara kabul edilseler de, ortaokul ve ilkokul yatılı okul uygulaması da oldukça yaygındır; hatta dünyanın değişik bölgelerinde okulöncesi dönem öğrencilerini kabul eden yatılı okullar da görülmektedir (<http://www.boarding-school-directory.com/> boarding-school).

Yatılı okullar kuruluş amaçlarına göre büyük farklılıklar gösterebilmektedirler; terk edilmiş, ihmal edilmiş veya tacize uğramış çocukların korunması ve eğitimi, dini eğitim, askeri eğitim, polislik eğitimi, üniversiteye hazırlık eğitimi, akademik/üniversite eğitimi, maddi ve manevi anlamda desteklenmeye ihtiyaç duyan çocuklara sahip çıkmak ve eğitim vermek, asimilasyon amaçlı eğitim, mesleki amaçlı eğitim, hastane ortamında eğitim, davranış sorunları, öğrenme sorunları veya psikolojik sorunlar yaşayan çocuklara yönelik kurulmuş olan rehabilitasyon amaçlı yatılı okullardan bahsetmemiz gerekir (<http://www.boarding-school-finder.com/>). Ayrıca bazı ülkelerde örneğine rastlanan ebeveynler, yoğun iş ve meşguliyeti nedeniyle çocuklarının hayatına belli bir düzen getirmek amacıyla yatılı okulları seçebilmektedirler. Bu tür tercihlerde parasız yatılı okullardan çok, dünyanın çeşitli yerlerinde yüzyıllardır eğitim vermekte olan yüksek ücretli, belli bir kültür ve geleneği sürdürmekle ögünen yatılı okulları tercih etmektedirler.

Yatılı okul sistemi aslında dünyanın hemen her yerinde dini eğitim veren kurumlarla başlamıştır. Avrupa ve Amerika'da ortaçağ öncesinde görülen ilk yatılı okulların kilise okulları olduğu gibi (http://www.boarding-school-finder.com/hp_1400_2_2.html), Türk kültürüne ait ilk yatılı okulların da medreseler olduğu kabul edilmektedir (Sakaoğlu, 1991). Karahanlılar döneminde ilk medrese kurulmuş ancak asıl gelişimi 10. yüzyıl sonları 11. yüzyıl başlarında Selçuklular zamanında olmuştur (Tekeli ve İlkin, 1999).

Yatılılığın Tarihsel Anlamı

Yatılı okulların, klasik dönem Osmanlı eğitim sisteminde var olan medreseler şeklinde yaygınlık kazandığı söylenebilir. Fatih Sultan Mehmet döneminde,

medreseler içinde kütüphane, aşevi, barınma yerleri (Hücre) ve Darü't-Talim adı verilen ilkokul açılarak külliyeler oluşturulmuştur. Öğrenciler aşevinde yemeklerini yerler ve hücre adı verilen barınma yerlerinde kalırlardı. Osmanlı döneminde kurulmuş diğer yatılı eğitim kurumları da vardır. Bunlar: 14. yüzyılda Gelibolu ve Edirne'de kurulan Acemi Ocakları 15-16. yüzyıllarda yaygınlaşmış, 18. yüzyıla kadara özel amaçlı örgün eğitim kurumları olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu okullarda Türk ve Müslüman olmayan erkek çocukları devlet kurumlarında görevlendirmek amaçlı dil ve din eğitimi verilmekte idi. Başka bir eğitim kurumu da 14. yüzyılda kurulan ancak esas gelişimini Fatih döneminde sağlayan, Enderun Mektebi'dir. Bu eğitim kurumunda Hristiyan ailelerden devşirilen çocukların saraya alınarak özel bir şekilde yetiştirilmesi ve devletin üst düzey hizmetlerinde görevlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktaydı (Sakaoğlu, 1991). 18. yüzyılın ortalarında Enderun önemini yitirmeye başlamış, bu dönemde ilkokul kısmı -sıbyan sınıfları- da bulunan ortaokulların -rüştiye- açılmasına karar verilmiştir (Sakaoğlu, 1991). Osmanlı'da 1845 sonrasında bir üst okula öğrenci hazırlayan idadiler, yani hazırlık okulları açılmaya başlandı; ilçe idadileri 5 yıllık gündüzlü, illerde ise 7 yıllık yatılı idi. Cumhuriyet döneminde 5 yıllık idadiler ortaokula, 7 yıllık idadiler ise sultaniye, daha sonra da liseye çevrilmiştir. 1872-73'de açılan Darüşşafaka'da babasız ve anasız fakir çocuklar okutulmaktaydı. Balkanlarda açılan ıslahhanelerde öğrenciler yatılı olarak kalmakta ve ilköğretim düzeyinde ders görmekteydiler (Erkul, 1997).

1913 yılında "Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-u Muvakkatı" (Geçici İlköğretim Yasası) çıkarılmıştır. Bu yasayla, ilköğretimin parasız olması kararlaştırılarak, her il merkezinde yatılı ilkokul ve gerekli görülecek yerlerde kız öğretmen okulunun açılması öngörülmüştür (Akyüz, 1993).

Balkan Savaşları sonunda İttihat Terakki Cemiyeti tarafından açılan Darü'l-Eytam, savaşta yetim ve öksüz kalan çocukların barınmasını ve eğitim görebilmesini meslek kazanmalarını sağlayabilmeyi amaçlıyordu (Sönmez, 2000).

Yatılı mektep uygulaması, Atatürk'ün 1 Mart 1923 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasında ilköğretimde yatılı okulların gerekliliğinden bahsetmesi ile önemini korumuştur. Bu doğrultuda Birinci Heyet-i İlmiye'nin, 15 Temmuz 1923 tarihindeki ilk toplantısında eğitimle ilgili aldığı kararlar arasında, küçük köyler için seçilecek

yerlerde "Leyli Köy Mektepleri"nin yani "Yatılı Bölge Okulları"nın kurulması kararını almıştır.

26 Mart 1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu çıkarılarak bu kanunla eğitim sistemine yeni bir biçim verildi. Kanununun 5. maddesine göre ilköğretim okulları şu şekilde sınıflandırılmıştır: (Maarif Vekilliği, 1944).

1. Şehir ve Kasaba Gündüzlü
2. Şehir ve Kasaba Yatılı
3. Köy Gündüz Mektepleri
4. Köy Yatı Mektepleri

Bu kanunla kurulmasına karar verilen Köy Yatı Mektepleri, çeşitli sebeplerden dolayı okulu bulunmayan 8 ya da 10 köyün çocuklarını bir köyde toplayarak burada eğitim görmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Köy Yatı Mektebi uygulamasında, okulun kurulduğu köyün, düzenli, temiz bir evi, yatı evi olarak seçilmekte ve buraya çevre köylerden gelen öğrenim çağındaki çocuklar yerleştirilmekteydi. Bu öğrenciler gelirken yanlarına birer haftalık yiyeceklerini almakta ve öğrencilerin başında, köyün ilgili kadınlarından birisi, yatı anası olarak durmaktaydı (Cicioğlu, 1985).

Köy okullarının pansiyonlu ya da pansiyonsuz "Köy Bölge Okulları"nın bünyesine alma çalışmaları 1952 yılına kadar devam etmiştir. 1952 yılında çıkarılan 6239 sayılı kanunla köy enstitüleri, öğretmen okulları ile birleştirilmiştir. Bununla beraber enstitülere bağlı "Bölge Okulları" çalışmaları da durdurulmuş, "Pansiyonlu Bölge Okulları"nın çalışmaları devam etmiştir

Pansiyonlu ya da pansiyonsuz bölge okullarına alınacak öğrencilerin seçiminde, köy hesabına okutulacak uygun çocuklar ve kendi hesaplarına yatılı olarak okuyacak öğrenciler olmalarına dikkat edilmiştir. Bu öğrencilerin seçiminde sağlıklı ve yetenekli köylü çocukları olmasına özen gösterilmiştir. Gazi ve şehit çocukları, köyün genel hizmetlerinde çalışan insanların çocukları, dul kadınların çocukları, engelli olan insanların çocuklarına bu okullara alınmada öncelik tanınmaktadır. Köyün hesabına okuyan öğrencilerin yatak, yiyecek, aydınlanma ve ısınma ihtiyaçları, Köy Kanunu hükümlerine göre bağlı buldukları köylerin ihtiyar meclisleri tarafından karşılanmaktadır. Diğer öğrencilerin ise ihtiyaçları okulların açılmasına on beş gün kala velileri tarafından karşılanmaktadır (Tümer, 1946).

4 Aralık 1972 tarihli Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan "Milli Eğitim Reformu Stratejisi" hakkındaki

kararnamede, Türk eğitim sisteminin alt sistemlerinde reformun uygulama esasları ve hedefleri ele alınmış, bu kapsamda kırsal bölgelerde köylerin gruplaştırılarak, merkezi köylerde "Temel Eğitim Bölge Okulları"nın kurulması, gruplaştıramayan köyler için uygun yerlerde "Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulu"nun açılması kararlaştırılmıştır (Tebliğler Der., 1972).

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, beş yıllık ilkokul ile üç yıllık ortaokulu birleştirerek "Yatılı Bölge Okulu"nu, "Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulu (TEYBO)"na dönüştürdü.

1983 yılında 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu"nda 2842 sayılı kanunla bir değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle "Temel Eğitim Okulu" kaldırılarak, yerine "İlköğretim" getirildi. Var olan temel eğitim okullarının adı ise ilköğretim okulu-na çevrildi. Bu şekilde "Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulları", "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu" adını aldı (Gazalci, 1998).

1997-1998 öğretim yılında sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının başlaması ile birlikte yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okulları daha fazla önem kazanmıştır. Bu durum sonucunda, bu okulların sayılarının hızla artırılması ve yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir (Gülcan, Türkeli, Parabakan, Şölen, Albayrak, 2003).

Yatılı okullar dendiğinde en eski eğitim kurumlarından bahsedildiği görülmektedir. Bu okulların serüvenine bakıldığında dönemsel olarak devletin önceliğinin ne olduğunu kestirmek çok zordur. Bu bağlamda sadece fiziki yapı olarak konuyu ele aldığı, bir barakada -okul binası, okul yönetimi, öğretmenler ve öğrencilerin- bireylerin biyopsiko-sosyal gelişimlerini ve ihtiyaçlarını dikkate almayan eğitim anlayışının kartopu gibi büyüyen kişisel/toplumsal sorunlarla iç içe sürdürüldüğü söylenebilir.

Yatılı Okulların Psiko-Sosyal Dinamiği ve Öğrencilerin Kişilik Gelişimine Etkisi

Eğitim sistemimizin özgün çözümlerinden biri yatılı ilköğretim okullarıdır. Yatılı ilköğretim okulları, zorunlu eğitim çağındaki (6-14 yaş) öğrencilere eğitim ve barınma imkânları sağlayan eğitim kurumlarıdır (Özdemir, 2006).

Kimler yatılı okul öğrencisi olmaya adaydır ve aileler hangi gerekçelerle çocuklarını yatılı okullara göndermektedirler? Bu soruya:

1- Bulunduğu yerleşim yerinde okul imkânı olmayanlar,

2- Alt ve orta sosyoekonomik toplum kesiminden gelen ve gelecek kaygısı olanlar,

3- Üst ve orta ekonomik seviyeden gelen, iyi eğitim olanakları konusunda önemseyenler,

4- Özel ihtiyaçları olan gruplar şeklinde cevap verilebilir (Toksoy, 2009).

Okul, çocuğun yaşamında aileye eklenen ikinci eğitim çevresidir. Çocuğun eğitim öğretim yaşantıları ve buna paralel bireyselleşme/toplumsallaşma süreçleri, bu amaçlara uygun olarak tasarlanmış okul ortamlarında gerçekleştirilir. Söz konusu olan "yatılı okul" ise, çevrenin önemi artmaktadır. Çocuğun eğitim süreçlerine sadece gündüzlü katılımı ile geceli-gündüzlü katılımı arasında farklı gelişimsel koşullar vardır. Bu nedenle, yatılı okul olgusunun eğitsel amaçlarının yanı sıra sosyal ve psikoloji boyutuyla da tartışılması gerekir (Arslan Karaküçük, 2013).

W. Churchill'in ifade ettiği gibi "İnsan yapıları, yapılar da insan davranışlarını biçimlendirir." Geleneksel okulun derslikleri öğrenci sıralarıyla öğretmen masasından, bir de kara tahtadan oluşur. Duvarlarda birkaç resim ile bir haritadan başka pek az öğretim aracı, pek az kitap vardır. Öğretim dört duvar arasında ve kara tahta başında yapılır. Sınıfta sessizlik egemendir. Yanındaki arkadaşıyla konuşmak, arkaya dönmek yasaktır. Hele gülmek, gülüşmek ayıptır ve suçtur. Böyle bir derslik yapısı içinde de ancak katı bir düzen işlemektedir (Yörükoğlu, 1984).

Çocuklar genellikle ilköğretim çağına ilerledikçe akranlar arası alışverişlerde karşılıklılık özellikle önem kazanır. Araştırmacılar, akranlarla alışverişe ayrılan zamanın 2 yaşında yaklaşık %10 iken, orta ve geç çocuklukta %30'a yükseldiğini tahmin etmektedirler (Rubin, Bukowski ve Parker, 2006). Daha erken yapılmış olan klasik bir çalışmada, ilköğretimde geçirilen sıradan bir günde akranlarla 300 temas gerçekleşmektedir (Barker ve Wright, 1951). Çocuklar orta ve geç çocukluk döneminde ilerledikçe, akran grupları genişler ve akran etkileşimi yetişkinlerce daha yakından denetlenir (Rubin, Bukowski ve Parker, 2006). Yaklaşık 12 yaşlarına kadar çocukların hemcinslerinin bulunduğu akran grubu tercihleri artar (Santrock, 2011).

Okullar farklı nitelikteki kültürel özgeçmişleri olan, farklı biyolojik, zihinsel ve duygusal gelişmişlik düzeylerinde bulunan, farklı algılama, kavrama ve anlama becerileri olan ve farklı değer, gereksi-

nim, inanç, tutum, seçim ve kişilik özelliklerine sahip kimi zaman yüzlerce kimi zaman da binlerce öğrencinin aynı mekânı ve zamanı birlikte paylaştıkları yerlerdir. Dolayısıyla bu kadar farklı özelliğe sahip bireylerin farklı istemlerinin ve ihtiyaçlarının aynı anda ve aynı ortamda her zaman aynı ölçüde tatmin edilmesi oldukça güçtür. Bu nedenlerle okullarda özellikle de yatılı kalınan mekânlarda kişiler arası uyum kadar çatışmalar ve anlaşmazlıklar da –okul / yatılı okul, sınıf, yurt, yemekhane, koridor ve okul bahçesi gibi ortamların- doğal ve kaçınılmaz bir parçasıdır (Türnüklü, 2006).

Türkiye gerek fiziki, gerek ekonomik gerekse de nüfus bakımından değerlendirildiğinde kırsal yerleşim bölgeleri olan kasaba, köy ve mezralara götürülemeyen eğitim öğretim hizmetini, bu bölgelerde yaşayan öğrencileri daha merkezi okullara taşıyarak veya yatılı okullara alarak gerçekleştirmektedir.

Yatılı ilköğretim bölge okulları, nüfusun az ve dağınık olduğu, bu nedenle okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin parasız yatılı, aynı zamanda bu okulların bulunduğu yakın çevrenin öğrencilerinin de gündüzlü olarak eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okullarıdır (M.E.B., 2003a,b). Bu okullar öğrencilerin hem okulda hem de pansiyonlarda birlikte kalması sebebiyle normal öğretim veren okullardan farklı olarak öğrencilerin daha çok birlikte ortak zaman geçirdikleri ve paylaşımda buldukları mekânlardır.

Çocuklar İçin Yatılı Okumak/Yatılı Bir Kurumda Olmak Ne Anlama Gelir?

Karar almak, ayrılığa hazırlık, okulla ilk karşılaşma/karşılama, okula atılan ilk adım, yalnızlık, kurallar, toplu yaşama uyum düzeyi, sosyal ilişkiler, yeni bir kimlik, akademik-eğitsel süreçler ve okul sonrası planların getirdiği motivasyon ile sağlanan sosyal destek vb. ilişkileri ağında oluşan yatılılık kimliği ve süreci üzerinde önemle durulmalıdır (Toksoy, 2009).

Yatılı okullar, sosyal ilişkilerin oluşumu ve dinamiği bakımından laboratuvar gibidir. Bu okullarda çocukların -kendileriyle ve diğerleriyle, aileleriyle, öğretmenleriyle, okul yönetimiyle, üst ve alt sınıflardan öğrencilerle, hemcins ve karşı cinsle ilişkileri, hemşeri dayanışması, gruba katılma eğilimi, akademik algıları, başarı ve başarısızlık durumları vb.- sayısız yaşantıyla günün 24 saatinde yüzleştikleri ortamlardır.

İlköğretim dönemi, bireyin tüm yaşamındaki eğitsel başarısını etkileyecek temel davranış ve alışkanlıkların kazanıldığı dönemdir. İlköğretim, öğrenciler arasında bireysel farkların çok görüldüğü bir eğitim düzeyidir. Bu farklar fiziksel, zihinsel, sosyal gelişim düzeylerinin ortalamaya göre geri ya da ileri olmasından kaynaklanabileceği gibi ilgi, yetenek ve kapasite farklılıklarından da olabilmektedir. İşte bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda ilköğretimde öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlı uygun gelişim ortamlarının sağlanması gerekir (Yeşilyaprak, 2002).

Benliğin gelişimi, kişiliğin oluşması bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılama biçimine bağlı dinamik bir süreçtir. Bu süreç doğumla başlar. Çocuk büyüyüp geliştikçe, varlığının bilincine vardıkça yaşantıları arasında ayırım yapmaya, kendi varlığına ait olan yaşantıları benimsemeye, yaşadığı çevre içindeki varlığından ve işlevlerinden oluşan bir benlik örüntüsü geliştirmeye başlar. Çocuklarda benlik edinimi/gelişimi anne-babayla, kardeşlerle, arkadaşlarla, öğretmenlerle ve diğerleri ile etkileşim halinde gerçekleşir. Bu süreçte sosyal çevreden sağlanan destek çok önemli bir yere sahiptir. Sosyal sermayenin varlığının olumlu algılanması benliği geliştirici bir özelliği bulunmaktadır. Ailenin ve okulların sahip olduğu sosyal sermayenin olumlu etkisi çocukları bir bütün olarak korumaya katkı sağlayarak, çocukların olumlu yönde gelişimini destekleyebilir. Asendorf vd. tarafından yapılan bir araştırmada çocukların benlik saygısıyla aileden, arkadaştan ve öğretmenden sağlanan destek arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (akt. Köksal Akyol ve Salı, 2013).

Aile, çocuğun ilk sosyal yaşantılarını edindiği yerdir. Dolayısıyla önemli sosyal destek kaynaklarından biridir. Çocukların desteklendiği ailelerde, bireyler olumlu bir kişilik oluşturmakta ve daha olumlu bir sosyal yapı geliştirmektedirler. Evlerinde yakın bir ilgi ve destek gören çocuklar arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha başarılı olmaktadır (Yavuzer, 2004). Arkadaşlık ilişkileri iyi olan çocukların yüksek benlik saygısına sahip olduğu, bununla tutarlı olarak, düşük benlik saygısının sosyal ortamlara az katılan çocuklarda görüldüğü söylenebilir.

Aile ve arkadaşların yanı sıra öğretmenler de çocuk için önemli sosyal sermaye kaynaklarıdır. Yatılı okulların şartları düşünüldüğünde; öğretmenlerin hem öğrencilerin eğitsel sorunlarına eğilebilen ve destekleyici rol üstlenebilen hem de onlara model olmaları çocukların sağlıklı kişilik/benlik gelişiminde oldukça önemlidir. Öğretme-

nin destekleyici tutumu, arkadaş desteğini de artırabilmektedir. Benlik kavramı çocuk için önemli olan sosyal sermaye -aile, arkadaş, okul vb.- kaynaklarından alınan destekle olumlu yönde şekillenir. Benliğin olumlu yönde şekillenmesi çocukların uyumunu kolaylaştırır. Bu öğrenciler zamanlarının büyük bölümünü okulda geçirdikleri için, öğretmenler, onların sosyalleşmesinde önemli rol modeller haline gelmektedir.

İlköğretim yılları boyunca çocukların sosyal ve kişilik gelişimlerinde onların sahip oldukları benlik kavramının önemli olduğunu, buna karşın olumsuz benlik kavramının çoğunlukla çocuğun sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilediği açıktır (Slavin'den akt. Köksal Akyol ve Salı, 2013). Çocuklar çeşitli nedenlerle günlük yaşamda pek çok farklı durumla karşı karşıya kalabilmektedirler. Öğrenimlerini yatılı okullarda sürdürmek zorunda olan çocuklar farklı yaşam koşullarına uyum sağlama sürecinde, sosyal çevreleriyle iç içe yaşarken sosyal desteğe ihtiyaç duyarlar. Aile desteğinden uzakta oldukları için çok çeşitli ihtiyaçlarını gidermek amaçlı sosyal kaynağa yönelme gereği duyarlar. Okul ortamından yeterli destek alamadıklarında; kendilerini yalnız ve değersiz hissetmekte, tekrarlanan bu davranışlar sonucu yetersiz bir benlik geliştirmelerine kapı aralanmaktadır.

Okullarda/Yatılı okullarda sosyal sermayenin niteliğinin ve farkındalığının artırılması kaçınılmazdır. Bilinçli sosyal liderlerin çocukların olumlu kişilik geliştirmelerindeki katkısı son derece önemlidir. Çünkü sosyal destek, bireylerin sevildiklerine, korunduklarına inandıkları bir sosyal sisteme bağlanmaları, gerçek kabul ettikleri yardımı sağlamaları veya önemli, değerli buldukları sosyal gruba bağlılık geliştirmeleri olarak açıklanmaktadır (Lepore vd.'den akt. Köksal Akyol ve Salı, 2013). Olumlu sosyal destek algısı çocukların güven/özgüven geliştirmelerine neden olmakta hem hayatta daha olumlu bakmalarına hem de stres yapıcı olaylarla karşılaştıklarında da bu durumla daha etkili bir biçimde mücadele etmelerine yol açmaktadır (Etzion'dan akt. Köksal Akyol ve Salı, 2013).

Sonuç ve Değerlendirme

Yatılı okullarda büyümek çok karmaşık deneyimlerin edinilmesine yol açmaktadır. Diğerlerinin yaşamına girmek kadar başkalarının da bilerek ya da istemeyerek kendi hayatımıza dâhil olması anlamına gelmektedir. Evin uzağında okulun içinde, yatahanenin, yemekhanenin veya okul bahçesi-

nin bir köşesinde kendi başına olmakla, arkadaşlarla paylaşılan zaman dilimleri yorucu / umut verici geleceğin şekillenmesini sağlamaktadır. Rogers'a göre çocukluğun ilk yıllarında okulların -okuma, yazma, aritmetik- öğretim becerilerini geliştirici işlevleri yanında, öğrencilerin sosyal ilişkilere ağırlık veren yönlerini de geliştirecek etkinliklere yer vermesi gerekmektedir. Bireyin kişilik gelişiminde en önemli faktörler; anne-baba ve aile, ikinci olarak arkadaş grubu ve üçüncü halkada da okul yaşantılarıdır. Çocuklar, disiplin ve sevgi aracılığıyla anne babadan, uygun davranışı gösterme baskısı ile yaşitlarından, başarı ya da başarısızlık durumu ile okul yaşantılarından ve başka birçok faktörden etkilenmektedirler. Bu faktörlerden birisi de sosyal destek faktörleri olarak işlev gören sosyal sermaye kaynaklarıdır. Çocukların desteklendiği ailelerde, bireyler olumlu bir kişilik oluşturmada ve daha olumlu bir sosyal kimlik geliştirmektedirler. Çocuğun ailesi içinde başlayan psiko-sosyal gelişiminde sonraları arkadaşları da önem kazanmaya başlamaktadır. Arkadaşlık ilişkileri iyi olan çocukların yüksek benlik saygısına sahip olduğu, bununla tutarlı olarak, düşük benlik saygısının sosyal ortamlara az katılan çocuklarda görüldüğü belirtilmektedir. Aile ve arkadaştan alınan sosyal destek çocuğun benlik saygısını olumlu yönde etkilemektedir. Arkadaş desteği etkili baş etme stratejisi geliştirmeyi sağlayarak, hem arkadaşlardan hem de aileden sosyal destek almayı sağlamaktadır. Aile ve arkadaşların yanı sıra öğretmenler de çocuk için önemli sosyal destek kaynaklarıdır.

Öğretmenlerin hem öğrencilerin sorunlarına eğilebilen, destekleyici rol üstlenebilen hem de çocuklara model olabilen nitelikte olmaları onların benlik kavramının gelişiminde oldukça önemlidir. Öğretmenin destekleyici tutumu, arkadaş desteğini de arttırabilmektedir. Benlik kavramı çocuk için önemli olan sosyal sermaye kaynaklarından alınan destekle olumlu yönde şekillenir. Benliğin olumlu yönde gelişmesi çocukların uyumunu kolaylaştırmaktadır (Köksal Akyol ve Salı, 2013).

Yatılı okullar dünyanın her yerinde rastlanan ve geçmişi oldukça eski olan eğitim uygulamalarındandır. Yatılılık dendiğinde -dini, askeri, polis, engelli, sağlık, okulöncesi, temel eğitim, ortaöğretim, mesleki eğitim, kimsesiz, yoksul ve yoksunluk, ıslahevleri, akademik, hazırlık vb.- amaçlarla gelişmesi ve yetişmesi gerekli görülen bireylere götürülen hizmetleri anlamak gerekmektedir. Yatılılık kapsamında, kendi içinde farklı ihtiyacı olan bireylere farklı zaman dilimlerinde, oldukça çeşitli hizmetler verilmektedir. Yatılı okul uygulaması bu anlamda en eski çalışmalar olarak ele alınabilir. Türkiye'nin yatılı kurumlar deneyimi de oldukça özgün uygulamalarıyla dünyada önemli bir deneyimi ifade etmektedir. Günümüzde de yatılı okul çalışmaları kendi içinde yenilenerek ve çeşitlenerek Türk Eğitim Sisteminde varlığını sürdürmektedir. *Tablo 1*'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yatılı eğitim kurumları bulunmaktadır (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2014).

Tablo 1. 2013-2014 Öğretim Yılı Genel Müdürlüklere Göre Yatılı Öğrenci Sayıları

Genel Müdürlük	Parasız Yatılı Öğrenci Sayısı	Paralı Yatılı Öğrenci Sayısı	Pansiyonda Kalan Öğrenci Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kadın
Genel toplam	307 552	12 173	319 725	179 889	139 836
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	91 686	-	91 686	49 546	42 140
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	104 630	10 619	115 249	55 301	59 948
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	69 308	1 373	70 681	37 703	32 978
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	39 664	181	39 845	35 877	3 968
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Gen. Müd.	2 264	-	2 264	1 462	802

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim (2014).

Tablo 1 incelendiğinde tüm eğitim dairelerinin öğrencilerine yatılılık imkânlarını sunmak için gerekli alt yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu

durum son derece önemi bir nitelikte ancak gelişmiş dünyadaki yatılı kurumlara bakıldığında aynı zamanda ülkelerin temel kültür ve değerlerini de

aktarma çabası içinde çocukları yetiştirdikleri görülmektedir. Örneğin, İngiltere'deki yatılılık uygulamalarında çocuklara, "Büyük Britanya" kültürünün öğretilmesi/aktarılması gibi en köklü hizmetler sunulmaktadır.

Tablo 2'de YİBO'ların 2013-2014 Öğretim Yılı öğrenci sayıları yer almaktadır (MEB, 2014). Yatılı ilköğretim Bölge Okullarında farklı yaş, cinsiyet ve toplum kesimlerinden öğrencinin bulunduğu bilinmektedir. Bu çocukların bir kısmının da aynı zamanda gündüzlü olarak yakın çevreden okullara devam ettikleri gerçeği karşısında, her gün

çok farklı duygu ve düşüncelerle okul ve sınıf atmosferi etkilenmektedir. Yatılı çocukların aile özlemi derinleşirken ebeveynlerin kayıtsız tavırları, ilgisizlikleri problemlili çocukların sorunlarını daha da derinleştirmektedir. Tüm iyileştirme çabalarına rağmen sosyal sermaye yetersizliği ve sosyal destekten yoksunluk bu okulların en büyük sorunu olmaya devam etmektedir. Yaşananlar bu okullarda görevli insan kaynağını daha önemli hale getirmektedir. YİBO'da görevli yöneticilerin ve öğretmenlerin özverili çalışmaları yanında tüm personelin de bu okulların özellikleri hakkında eğitilmeleri önemlidir.

Tablo 2. 2013-2014 Öğretim Yılı Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Öğrenci Sayıları

Yatılı Öğrenci Sayıları			Gündüzlü Öğrenci Sayıları			Genel Toplam Öğrenci Sayısı
Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
42.067	50.398	92.465	27.884	26.403	54.287	146.752

Kaynak: MEB. e-okul, (2014)

Yatılı kurumlar özellikleri gereği dünyanın her yerinde dikkatle takip edilen, üzerinde çok çalışmanın yapıldığı sosyal yapılarıdır. Ülkemizde de son yıllarda yatılı kurumlara ilişkin araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmaların boyutsal araştırmalarla desteklenmesi daha sağlıklı değerlendirmelere imkân verecektir.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (1994), *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Arslan Karaküçük, S. (2013), Toplumsal/Eğitsel Bir Olgu Olarak Yatılı Okullar (Eğitim Ortamları İncelemesi) *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* Volume 6, Issue 4, p. 95-110.
- Başarır, Ş., İ. (2009), *Yatılılık: Okul Ev Olunca*, Yay. Haz. Şükran İ. Başarır, Talat Parman, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Cicioğlu, H. (1995), *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)* (2. Basım), Ankara: A.Ü.E.B.F. Yayınları, No: 140.
- Erkul, H. (1997), "YİBO Yönetim ve Denetiminde Verimlilik-Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Yönetici ve Deneticilerinin Verimlilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gazalçı, M. (1997), *Aydınlanma Sürecinde 8 Yıllık Eğitim*, Ankara: Güldiken Yayınları.
- Gülcan, M., Türkeli Y., Parabakan, F., Şölen, A., Albayrak, F. (2003), *Türkiye'de İlköğretim, (Dünü, Bugünü, Yarını)*, İstanbul: MEB Basımevi
- Köksal Akyol, A., Salı, G. (2013), Yatılı Ve Gündüzlü Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının Ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi, *Ekim 2013 Cilt:21 No:4 (Özel Sayı) Kastamonu Eğitim Dergisi 1377-1398*.
- Maarif Vekilliği, (1944), *Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943*, Ankara.
- MEB. (2003a), *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 27.08.2003 tarih ve 25212 sayılı Resmî Gazete.
- MEB. (2003b), *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim*

- Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. e-okul, (2014), veri tabanı (01.07.2014).
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2014, (26.06.2014).
- Özdemir, S. (2006), "Çözümleri Sorunları: YİBO ve PYO'lar, Taşınabilir Eğitim", *Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi, Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yay. Haz. Servet Özdemir, Hasan Bacanlı, Murat Sözer, TED Yayınları, s. 308-318.
- Sakaoğlu, N. (1991), *Osmanlı Eğitim Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Santrock, J. W. (2011), *Yaşam Boyu Gelişim Psikolojisi*, (Çev. Ed. Galip Yüksel), Ankara: Nobel Yay.
- Sönmez, M. (2000), "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Varlığının Velilerin Çocuklarını Okula Göndermeleri Üzerinde Etkisi", *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- T.C. MEB (1972), *Tebliğler Dergisi*, C. 35, Sayı 1723, 415, Ankara.
- TDK. (2005), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tekeli, İ., İlkin, S. (1999), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.
- Toksoy, Ş., E. (2009), *Yatılılık: Okul Ev Olunca*, Yay. Haz. Şükran İ. Başarır, Talat Parman, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Tümer, A., R. (1946), *Pansiyonlu Pansiyonsuz Köy Bölge Okulları*, Ankara: Akın Matbaası.
- Türnüklü, A. (2006). *Sınıf ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım: Onarıcı Disiplin*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2004), *Ana Baba ve Çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 7. Baskı,
- Yeşilyaprak, B. (2002), *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1984). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Makalede yatılı okullarla ilgili kaynak olarak yararlanılan web adresleri:
- <http://www.schools.com/about>
- <http://www.boarding-school-finder.com>
- <http://www.boarding-school-directory.com/> boarding-school
- <http://www.boarding-school-finder.com>
- http://www.boarding-school-finder.com/hp_1400_2_2.html

Öteki Çocukların Okul Serüveni: Yatılı Bölge Okulu Öğrencileri

Yrd. Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ
Mardin Artuklu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Giriş

Aile, toplumu oluşturan en küçük sosyal kurum olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla sağlıklı bir toplum için aile kurumu büyük bir önem arz etmektedir. Aile ortamındaki eğitim, sevgi, saygı, değerlere bağlılık ve bunları koruma çabası çocuğun yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Temel eğitim başlayıncaya kadar çocuk yukarıda belirtilen ve buna benzer değerleri aile ortamı ve sosyal çevresiyle edindiği etkileşimle elde etmektedir. Bu süreç, sağlıklı bir aile ve sosyal çevrede çocuğun kendisini en çok güvende hissettiği zaman süreci aynı zamanda çocuk için koruma ve kollama dönemidir. Bu açıdan bakıldığında aslında aile de bir okuldur. Hem de en esaslı, samimi, güvenli, paylaşımına açık, eğitimin hayat bulduğu bir yerdir aile okulu. Bu durum şüphesiz çocuğun eğitim hayatı boyunca –kimi zaman çalkantılı, kimi zaman durgun- devam etmektedir. Ne yazık ki bazı çocuklar, çocukluklarının her dönemini böyle bir ortamda geçirme şansına sahip değildirler. Yatılı bölge okulunda (YBO) okuyan öğrenciler de bu çocuklardan bazılarıdır.

Aslında ailelerin, eğitimcilerin ve eğitimden sorumlu yetkililerin belki de daha iyi bir alternatif olmadığı için kabul ettikleri yatılı bölge okullarının çocukların eğitimindeki yeri, olumlu ve olumsuz yönleri konusu uzun zamandır tartışılmaktadır. Yatılı bölge okullarında öğrencilerin ücretsiz barınma ve okuma imkânı bulunduğu, bir arada yaşayan aynı yaş gruplarındaki çocukların sosyalleşmelerine katkıda bulunduğu, problem çözme becerilerinin geliştiği gibi olumlu katkıların olduğu söylenebilir. Dezavantajlı çocukların okumaları için kurulan bu

okulların beraberinde birçok sorunu da getirdiği literatürden anlaşılmaktadır. Örneğin, öz bakımlarıyla ilgili sorun yaşamaları, aile özlemi çekmeleri, uyum sorunu yaşamaları ve başarısızlık (Özan, Sağlam ve Karaca, 2012) bunlardan sadece birkaçıdır. Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %27.3'ü yatakhaneyle, %26.8'i sınıftayken, %24.1'i okuldayken, %24.1'i okul gidiş dönüşlerinde, %21.2'si yemekhaneyeyle ve %19.6'sı okul bahçesindeyken kendilerini duygusal olarak iyi hissetmediklerini ifade etmişlerdir (Bozkurt vd.2011). Kartal ve Bilgin (2007) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise, öğrencilerin %32.5'i okula gidiş-dönüş sırasında, %22.5'i tuvaletteyken %20'si sınıftayken, %17.5'i koridorlardayken ve %12.5'i bahçedeyle kendilerini güvensiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu güvensizliğin muhtemel sebepleri arasında aileden uzak kalma, tanımadığı insanlarla zaman geçirme, yalnızlık, akran baskısı vb. olabilir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) 1962 yılında 222 Sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu'na göre hazırlanan Bölge Okulları Yönetmeliği'nin 1. maddesindeki "Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde yatılı ilköğretim okulları açılır" hükmüne göre planlama yapılarak açılmaya başlanmıştır. Daha sonra 1739 Sayılı Millî Eğitim Kanunu'nun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9. maddesi çerçevesinde yatılı ilköğretim okullarının açılmasına devam edilmiştir. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 25. maddesi gereğince nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılır, merkezî durumda

olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmının mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okullarının kurulması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2008).

YİBO'lar, halen köy ve mezralarda okulların bulunmadığı ya da okul olduğu halde öğrenci sayılarının okulun açık olması için yetersiz olduğu yerleşim birimlerindeki zorunlu eğitim çağındaki çocukların parasız yatılı devam ettikleri okullardır. Aynı zamanda bu okullarda, çevresindeki öğrenciler gündüzlü olarak devam edebilmektedirler. 2012 yılında çıkarılan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girmesiyle YİBO'ların, adı yatılı bölge ortaokulu (YBO) olarak değiştiril-

miştir. Millî Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre, 2012-2013 eğitim öğretim yılında 468 yatılı bölge okulu ve 7784 derslikte 171854 (kız 85314, erkek 86540) öğrenci okumaktadır. Bu okullarda 11434 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2013).

Yatılı bölge okullarında, sosyo- ekonomik ve kültürel olarak benzer çevreden olsa da farklı yaş gruplarına mensup öğrencilerin bir arada bulunmalarından kaynaklanan sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çocukların, aileden belki de en fazla ihtiyaç duyulan bir dönemde uzak kalma, farklı karakter ve özelliklere sahip çocuklarla bir arada yeme, içme, oynama ve ortak mekânları kullanma söz konusudur. Bu okullarda ortak mekân olarak kullanılan ve sıkıntı oluşturabilecek mekânların başında ortak banyo ve yatakhaneler gelmektedir. Kurulduğu ilk yıllardaki teknik ve ekonomik şart-

lardan dolayı belki bu mekânların ortak kullanımı için bir mazeret öne sürülebilir. Ancak günümüz şartlarında hâlâ bütün okulların oda sistemine geçilememiş olması ve ortak banyo sorununun çözülmemiş olmasının hiçbir mazereti olamaz. Banyo ve yatakhanelerin ortak olması beraberinde mahremiyet sorununu da getirmektedir. Yatılı bölge okullarında okuyan öğrencilerin karşılaştıkları sorunların tümünü tartışmaya açmak başka yazının / yazıların konusu olabilir. Burada sadece birkaçı üzerinde özetle durulacaktır.

Yatılı Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Yatılı bölge okullarında okuyan öğrenciler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlardan birkaçına aşağıda değinilmiştir.

Fiziki sorunlar: Eğitim ortamlarında fiziki mekân ve ortam, bireyin psikolojisi ve fizyolojisi üzerinde etkilidir. Dolayısıyla bu durum bireyin akademik başarısı ve sosyal ilişkilerini de etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında özellikle eğitim ortamlarının öğrencilerin her yönüyle bir bütün olarak gelişmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Ancak yatılı bölge okullarının durumuna bu açıdan bakıldığında fiziki anlamda yetersizliklerin olduğu literatürden anlaşılmaktadır. Yatılı bölge okullarındaki fiziki yetersizliklerin başında öğrenci yatakhaneleri gelmektedir. Işıkoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmada YİBO'larda aynı odada 50 ila 100 öğrencinin yattığı ve buna rağmen yatakhanelerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada tuvalet, lavabo ve banyo sayılarının da yetersiz olduğu bulgusu elde edilmiştir. Yatakhanelerin koğu sisteminde olması da ciddi bir sorundur. Çünkü koğuşlarda büyük öğrencilerle küçük öğrencilerin aynı mekânlarda yatmaları ve hamam tipi banyolarda birlikte yıkanmaları çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Pansiyon binalarının yetersiz oluşu, binaların dağınık olarak yapılması ve depreme dayanıklılığı konusunda ciddi davranılmaması, alt yapının yetersiz olması, yemekhanelerin amacına uygun biçimde kullanılmaması da tespit edilen başka hususlardır (Koroğlu, 2009). Kuzu ve Aşkın'ın (2011) yaptığı benzer araştırmada da öğretmenlerin önemli bir kısmı öğrenci oyun alanlarının ve hobi odalarının yeter-

siz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca pansiyon binalarının YİBO'lardaki etkinlikleri sınırlandırdığı, oluşturulan etkinlik alanlarının öğrenci mevcudunu karşılayamadığı, bu nedenle binaların etkinlikler için yeterli büyüklükte olmadığı tespit edilmiştir.

Yatılı bölge okullarında, fiziksel koşulların yetersizliğinden dolayı, öğrencilerin oyun ihtiyaçları yeterince karşılanamamaktadır (Çokamay, Çavdar ve Çok, 2014). Bu durum öğrencilerde fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara da sebep olabilir. Örneğin Çolak (2007) tarafından yapılan bir araştırmada yatılı okullarda okuyan ve okumayan öğrencilerin vücut kompozisyonlarını değerlendirilmiştir. Çalışmada, gerek yaş gruplarına göre (boy, vücut ağırlığı ve yağsız kitle) gerekse toplamda (boy, vücut yağ yüzdesi ve yağ kütlesi) yatılı olmayan öğrencilerin yatılı okullarda okuyan öğrencilere göre daha yüksek değerlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç yetersiz ve dengesiz beslenme, eksik aktivite vb. sorunlardan kaynaklanabilir. Yatılı bölge okullarının okul yaşam kalitesi ile ilgili yapılan araştırmada öğretmenler, okulun fiziksel alt yapısının yetersiz olduğu konusunda hemfikirdirler. Okulda spor salonu, çok amaçlı salon, kütüphane ve müzik odası olmayışı, yemekhane, yatakhane ve oyun alanının yetersiz olması (İnal, 2009) bu okulların fiziki alt yapılarının yetersizliğinden dolayı öğrencilerin sıkıntı yaşadıkları söylenebilir.

Yatılı bölge okullarında kalite ve hizmet sunumunda da problemlerin olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda, okulun genel temizliği ve sunulan yemeğin kalitesi orta düzeyde tespit edilmiş, sağlık ve temizlik imkânları yetersiz bulunmuştur (İnal, 2009). Ayrıca ortak mekân olarak kullanılan yatakhane temizliği, spor alanları, çalışma salonları, çamaşır yıkama imkânları, tuvalet ve banyo hizmetlerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Köroğlu, 2009; Yılmaz, 2012). Bu tespitler, Millî Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığının yatılı ilköğretim bölge okulları süreci iç denetim raporunda da yer almaktadır (MEB, 2011). Rapora göre, bu okulların fiziki yeterlik ve kapasite kullanım durumu şu şekilde tespit edilmiştir: YİBO'larda doğal afetlere yönelik önlemler, sağlık hizmetleri, tuvalet ve lavabolar, çamaşır, bulaşık makineleri ve diğer donatım malzemeleri yeterli ve kullanılabilir düzeyde değildir. Buna ek olarak, sağlıklı beslenme için taze meyve, doğal ve katkısız meyve suları, süt mamulleri, vb. yeterince tüketilmemesi; soyunma

dolabı, ranza ve diğer mobilya araç ve gereçlerin kullanılabilir düzeyde olmaması; pansiyonların yaşam düzeyinin iyileştirilememesi (oda sistemine geçişlerin tamamlanamaması), destek personelin (gece bekçisi, aşçı, hizmetli) yeterli sayı ve nitelikte olmaması, iş akış süreçlerinin oluşturulmaması ve görev tanımlarının net olmaması da tespit edilen başka eksikliklerdir. Bir kişinin bile çok değerliği olduğu bu hayatta, on binlerce insandan söz ediyoruz. On binlerce öğrencinin eğitim gördüğü ve yaşadığı bir ortamda yaşam şartlarının daha iyi olması beklenmektedir. Ailesinden uzak kaldığı için birçok sorun yaşayan çocukların en azından fiziki mekân anlamında sorun yaşamamaları için bu konuda ilgili kişilerin bütün tedbirleri almaları gerekmektedir.

Disiplin sorunları

Disiplin olayları okullarda karşılaşılmaması istenmeyen durumların başında gelmektedir. Özellikle yatılı bölge okullarında disiplin olaylarının yaşanmaması için bütün tedbirlerin alınmaya çalışıldığı bilinmektedir. Ancak bu okullarda okuyan öğrencilerin aileden uzak kalma, farklı karakter ve özelliklere sahip çocuklarla beraber yaşama, etkinlik alanlarının yetersizliği gibi durumlardan dolayı disiplin sorunları yaşamayabilmektedirler. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (MEB, 2006) okullarda şiddetin önlenmesi ile ilgili 24/03/2006 tarih ve 1324 sayılı genelgede okullarda şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi olayların arttığını, öğrencilerin güven ortamı içinde eğitim kurumlarına devam edebilmelerini sağlamak ve eğitim sisteminden istenilen başarıyı elde edebilmek amacıyla koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Disiplin sorunlarının oluşmasında okuldaki uygulamalar ve okulun iklimi önemli rol oynamaktadır. Gottfredson (1989. Akt. Cemaloğlu, 2007) tarafından okulda disiplin sorunlarına neden olan durumlar şu şekilde belirtilmiştir: Kuralların açık olmaması ve kuralların gerekçeleri konusunda öğrencilerin ikna edilmemesi, öğrencilerin kurallara uymaya zorlanması, öğrenciler tarafın kuralların bilinmemesi, okul paydaşları arasında işbirliğinin olmaması, öğretmenlerin duyarsız ve tutarsız davranmaları, okulda öğretim uygulamaları ve okul

kaynaklarının yetersizliği. Sarpkaya (2007) ise disiplin sorunlarının nedenlerinin, sadece öğrenci, yönetici ve öğretmenlerle ilgili olmadığını belirtmektedir. Aynı zamanda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliği, aile ve toplumun da bireye aktardığı değerler, sunduğu imkânlar ve modeller öğrenci davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Balay da (2009) bu sorunları; toplumsal nedenler, geçmiş yaşantılar, sınıf dengesine ilişkin algının bozulması, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, eğitim programı ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan sorunlar şeklinde sıralamaktadır.

Araştırmalar, yatılı bölge okullarında kalan öğrencilerin farklı disiplin sorunları yaşadıklarını ya da bu sorunlara sebep olduklarını göstermektedir. Disiplinsiz davranışların başında lakap takma, küfür etme, yalan söyleme, devamsızlık yapma, derse geç gelme, hırsızlık yapma, oryantasyon eksikliği, okul araç gereçlerine zarar verme, temizliği ihmal etme ve öğretmene saygısızlık (Özemen ve Tonbul, 2010) şeklinde sıralanmaktadır. Disiplin sorunlarının yukarıda belirtildiği şekliyle bireyle sınırlı olmadığı durumlar da vardır. Ortak mekânlarda yaşanan sorunlar da disiplin olaylarına konu olmaktadır. Örneğin öğrenci yatakhanelerinde gürültü, hırsızlık yapma, öğretmenlerin problemler karşısındaki tutumları (İnal, 2009) öğrencilerin tümünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Psikolojik sorunlar

Hiç tanımadığı yeni bir ortamda yeni çocuklarla birlikte yaşama, özellikle ilk zamanlarda olumsuz etkileri beraberinde getirebilir. YBO müdürleri ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde çocukların ailelerinden uzak kalmaları sonucu psikolojik rahatsızlıklar yaşadıkları bilgisi elde edilmiştir. Örneğin uyku problemleri, gece altını ıslatma, beslenmede düzensizlik içine kapanma, derslerde başarısızlık, akranlarına şiddet uygulama veya akranlarından şiddet görme bunlardan sadece birkaç tanesidir. Bütün bu olumsuzlukların, okulun yeterli ve deneyimli ekibiyle aslında zamanla çözülebilecek sorunlar olduğu söylenebilir. Ancak gerek gözlemler sonucu elde edilen veriler gerekse alanda yapılan araştırmalar yatılı bölge okullarında öğrencilerin bu anlamdaki sorunlarını tam anlamıyla çözebilecek yeterli personelin olmadığı

belirlenmiştir. Örneğin, Yılmaz, (2012) tarafından yapılan araştırmada yatılı bölge okullarında rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle rehberlik hizmetlerini yeterli düzeyde yürütecek bir ekibin olmaması yukarıda sayılan benzer sorunların devam etmesine sebep olabilir.

Yatılı bölge okullarında, öğrencilerin maddi ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ancak sevgi, paylaşma, ait olma, kendini güvende hissetme gibi çocuğun psikolojini doğrudan etkileyecek ihtiyaçların tam olarak karşılanamaması olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Yatılı bölge okullarındaki öğrencilerin kendilerini kötü hissetme gerekçelerinin başında yalnızlık ve aile özlemi gelmektedir. Başarısızlık durumu, öğretmenleriyle ergenlik sorunlarını rahatlıkla konuşamama, okulda sosyal ihtiyaçlarını karşılayamama, aile ziyaretlerinde yaşanan problemler, aileleriyle yeterli düzeyde haberleşememe (Yılmaz, 2012), güvenlik sorunları, öğrenci profilinin uç örnekler göstermesi (Çokamay, Çavdar ve Çok, 2014) yaşanan sorunlar arasında yer almaktadır.

Yatılı bölge okullarında kalan / okuyan öğrencilerin gerek aile ortamından uzak kalmanın verdiği, gerekse okul ve okulun yapısından kaynaklanan sebeplerden dolayı psikolojik anlamda sorun yaşamaları doğal karşılanabilir. Psikolojik sorunların birçok sebebi bulunmaktadır. Çok ayrıntıya girmeden bu sebeplerden aile, akran grubu ve okuldan kaynaklanan sebepler özetlenecektir.

1. Aileden uzak olma: Aile ortamından uzak kalan çocuklarda güven sorunu, yalnızlık, saldırganlık, kendisine ve başkasına zarar verme gibi olumsuzluklar ortaya çıkabilir. Çocuk, okul döneminde zamanının önemli bir kısmını ailesinden uzak geçirmektedir. Aile çocuk için koruma ve güvenli ortamı sağladığı için çocuk aynı ortamı okulda bulamadığından bu durum özellikle küçük yaşta çocuklar ve ilk defa ailesinden uzak kalanlar için çeşitli sorunlara sebep olmaktadır. İnal'ın (2009) tespit ettiği gibi öğrencilerin okulda ağlamaları, eve gitmek istemeleri, yatakhane bakımını yapamamaları aileden uzak olmanın bir sonucudur.

2. Akran grubundan kaynaklanan sebepler: Akran grupları bireyin sosyalleşmesinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu gruplarda kabul gören

bireyde güven, arkadaşlık ilişkisi, paylaşma, sevgi, saygı, dayanışma gibi değerler daha yoğun olarak ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla yalnızlık hissinden kurtulma, olumlu duygular yaşama ve sosyalleşme açısından akran grupları gereklidir.

Çocuklar yetişkinlerin yanında her zaman kendilerini rahat hissedemeyebilirler. Ancak yaşlılarıyla beraber olduğu zaman özellikle yetişkin ortamlarında konuşamadığı konuları konuşabilir, gösteremediği davranışları gösterebilir ve akranlarından tecrübeler edinmesinin yanında bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilmektedir. Tezcan (1995) akran gruplarının olumsuz yönlerini

şu şekilde ifade etmektedir: Grubun amaçları anti sosyal olduğu zaman gruba üye olanlar da anti sosyal davranışları benimseyebilirler. Bu durumda gruplar, üyelerini suçlu davranışlara yönlerebilir. Akran gruplarının antidemokratik ve kendini üstün gören davranışları, grubun zayıf üyelerinin kişiliklerini zedeleyerek gruba uyumlarını zorlaştırabilir. Bu tür gruplara kabul edilmeyen gençlerin incinme ihtimali vardır. Bu durum gençlerin kişiliklerini zedeleyebilir. Bunun sonucunda bireyin ileriki hayatında zararlı sonuçlara yol açarak kendilerine güvenlerinin azalmasına yol açabilir.

Araştırmalar, yatılı bölge okullarında okuyan öğrencilerin okul yaşam kalitesi ile ilgili olarak okuldaki öğrencilere yönelik algılarının olumsuz (İnal, 2009) olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla akran grupları, yatılı bölge okullarında okuyan öğrencilerin gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Araştırmada görülen bu olumsuz durumu olumluya çevirmek için özellikle okulun rehber öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve okulun diğer

çalışanlarından yardım alınmalıdır. Akran gruplarını yardımlaşma, sevgi, saygı, akademik başarının artırılması gibi olumlu konularda teşvik edecek çareler aranmalıdır.

3. Okuldan kaynaklanan sebepler: Yatılı bölge okullarının fiziki yapısı, sosyal ağı, bu okullarda görev yapan ve okuyan kişilerin iletişim biçimleri, bu kişilerin buralarda zorunlu ya da gönüllü kalma durumları, okulun yerleşim yeri ve sahip olduğu imkânlar gibi hususlar çocukların sorun yaşamalarında ya da sorun yaşamamalarında etkili olmaktadır. Okul dışında zaman geçirebilme durumu, ailesini ziyaret etme sıklığı, okulun sahip olduğu imkânlardan memnuniyet durumu da çocuğun psikolojisi üzerinde etkilidir.

Yatılı bölge okullarının sahip olduğu dezavantajlar değerlendirildiğinde çocukların yüz ifadelerinde soğukluk, çocuklarda yetersizlik duygusu, gelecek kaygısı, hastalık oranının yüksek olması, emre itaatini belirgin olması, suç oranının yüksek olması, okula karşı olumsuz tepki, edilgen davranışlar, okuldan kaçma, öğretmene karşı antipatinin yüksek oranda olması, cinsel istismara maruz kalma, pasif kılınmış kişilik görünümü (Eraslan, 2014) gibi hiç kimsenin istemediği olumsuz durumlar ne yazık ki görülebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Yatılı bölge okullarının, temel eğitimi yaygınlaştırma, eğitimde imkân ve fırsat eşitliğini sağlama ve maddi açıdan yoksun bireylere eğitim imkânı sağlama gibi olumlu tarafları vardır. Bu okullarda, okulun açılmadığı / açılmadığı köy ve mezralardaki zorunlu eğitim çağındaki çocuklar parasız ve yatılı olarak okuma şansı bulmaktadırlar. Binlerce çocuğun okuduğu bu okullarda, çocukların okuma şansı bulmaları, sosyalleşmeleri, akranlarıyla zaman geçirmeleri, ücretsiz okumaları gibi olumlu özellikler sıralanabilir. Ancak aileden uzak kalma, yalnızlık, akran baskısına maruz kalma, kendini güvende hissetmeme gibi sorunlara da bu okullarda rastlanmaktadır.

Yatılı bölge okulları, mümkün olan en kısa zamanda belirlenmiş bir takvim dahilinde kapatılmalıdır. Bu okullara devam eden öğrenciler için alternatif okuma imkânları sağlanmalıdır. Ancak bu alternatif oluşturma imkânları bir kişinin tek başına ya da bürokratların çözüm bulacağı bir du-

rum değildir. Bunun için her kesimden başta öğrenciler, veliler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, eğitim ile ilgili bütün paydaşların birlikte öneriler geliştirmeleriyle mümkün olabilecektir. Yatılı bölge okullarının hemen kapatılması beklenemez. Çünkü bu süreç, şüphesiz zahmetli, ekonomik açıdan pahalı, muhtemelen siyasi sonuçlara da açık bir durumdur. Ancak her şeye rağmen bu okulların varlıklarını daha uzun zaman devam ettireceklerini söyleyebiliriz. Dolayısıyla yatılı bölge okullarının halihazırda çözüm bekleyen sorunları vardır. Bu sorunları çözümü için şu öneriler geliştirilmiştir:

- Okulların fiziki koşulları, öğrencilerin fiziksel aktivelerini gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmelidir.
- Bireysel ihtiyaçların karşılandığı yatakhane ve yemekhane banyo ve tuvalet gibi yerlerde olumsuzlukları ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır. Bu konuda bütün okul çalışanlarında, özellikle nöbetçi öğretmenlerde farkındalık oluşturulmalıdır.
- Yatakhane / koğuş sistemi terk edilmelidir. Bunun yerine iki ya da dört kişilik oda sistemine geçilmelidir.
- Yatılı bölge okullarında aday öğretmenler görevlendirilmemelidir. Bunun yerine alanında birkaç yıl görev yapmış ve çocuk psikolojisi eğitimi almış öğretmenler görevlendirilmelidir.
- Yatılı bölge okullarında görev yapacak idarecilerin seçiminde mümkün mertebe psikolojik danışma ve rehberlik alanında eğitim almış öğretmenlere / idarecilere öncelik verilmelidir.
- Yatılı bölge okullarının ihtiyacı karşılayacak kadar psikolog, rehber öğretmen, psikiyatri ve sağlık personelinin görevlendirmeleri yapılmalıdır.

Kaynakça

- Balay R. (2009). 2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi. Ankara: Maya Akademi.
- Bozkurt, S. Akbıyık, A. Yüzük, S. Gördeles Beşer, N. ve Sağlık T. (2011). Bir Yatılı Bölge Okulunda Akran İstismarı ve Farkındalık Eğitiminin Etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14, (4), 1-9.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin İle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar. *Millî Eğitim*, 175, 8-23.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu, okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2 (2), 28-34.
- Çolak, M. (2007). Yatılı olan ve yatılı olmayan öğrencilerin vücut kompozisyonlarının değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 183-194.
- Çokamay, G. Çavdar, D. ve Çok, F. (2014). Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) Öğrencilerinin Gelişim Gereksinimleri ve Yaşam

- Koşulları: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, (1), 19-42.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneği. *Bilig*, 32, 83-108.
- Eraslan, L. (2014). Yalnızlığın Okulları Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Problem Alanları ve Olası Çözüm Önerileri. <http://www.memurlar.net/haber/38102/> (Alındığı tarih: 11/06/2014).
- Ercan, L. (2007). "Sınıfta İstenmeyen Davranışların Yönetimi", *Sınıf Yönetimi* (s.194-220). L. Küçükahmet (Ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Halcı P, Baran G. (2006). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Devam Eden ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubundaki Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3 (2), 23-30.
- İşıkoğlu, Y. E. (2007). Hakkâri İlinde Bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Olanakları ve Sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnal, U. (2009). Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kartal H, Bilgin A. (2008). Öğrenci, Veli ve Öğretmen Gözüyle İlköğretim Okullarında Yaşanan Zorbalık. *İlköğretim Online*, 7 (2), 485-495.
- Kartal H, Bilgin A. İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Bir Zorbalık Karşı Program Uygulaması: Okulu Zorbalıktan Arındırma Programı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 3 (2), 207-227.
- Kazu İ. Y. ve Aşkın, Z. (2011). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Etüt Saatlerinde ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar (Elazığ İli Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1, (3), 39-46.
- Köroğlu M. G. (2009). Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sorunlarına İlişkin YİBO Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2006). <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/genelgeler/okullardasiddet.html>. (Alındığı tarihi 14.10.2011).
- MEB. (2008). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MEB. (2011). Millî Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Süreci İç Denetim Raporu. http://icden.meb.gov.tr/digeryaziler/2011_yibo_ic_denetim_raporu_2011_2.pdf (Alındığı tarih: 12/06/2014).
- MEB. (2013). Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf (Alındığı tarih: 12/06/2014)
- Özan, M. B., Sağlam, H., Karaca, M. (2012). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Pansiyon Yönetimde Karşılaşılan Sorunlar (Malatya - Diyarbakır İli Örneği) *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C22, (2), 126-138.
- Özmen, F. ve Tonbul Ö. (2010). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) Sınıflarında Disiplin Sorunları ve Baş Etme Yolları (Elazığ İli Örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5, (3), 1328-1342.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerde Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 110-121.
- Tezcan, M. (1995). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2010). "Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan", *Millî Eğitim Dergisi*. 153-154, 18-36.
- Yılmaz, A. (2012). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Sorunlarının Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, (3), 659 -679.

Türkiye’de Üniversitelerde Öğrenci-Yurt Hizmetleri ve Barınma Sorunu

Erol KAVUNCU

KYK Çorum Akşemseddin Erkek Öğrenci Yurdu Müdürü

Giriş

Genel anlamda “barınma” meselesi tarih boyunca insanoğlunun en temel sorunlarından birisi olagelmıştır. Eğitim, barınma, beslenme, ulaşım gibi temel haklar birbirinden ayrılmaz bir bütündürler. Bireyin bütün insanî ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, eğitimi tam ve eksiksiz bir biçimde gerçekleştirebilmesi için ruhsal ve bedensel açıdan kendisini sağlıklı ve güvende hissedebileceği fiziksel yapılarda barınıyor olması gerekmektedir.

Diğer taraftan, Yükseköğrenim - Üniversite gençleri; enerjileri ve doğaları gereği toplumun temel dinamiklerini harekete geçirebilecek bir potansiyele sahiptirler. Verimli ve yeterli bir eğitim almaları halinde bireysel özelliklerini büyük bir katma değere dönüştürebilecekleri, ülkelerinin en

büyük “servetleri” haline gelebilecekleri gibi, yanlış eğitim, olumsuz yetişme ortamlarında bulunma gibi nedenlerle; zarar verme, zarar görme, suç örgütlerine dâhil olma gibi tehlikeli durumlara da düşebilmektedirler. Ayrıca, çok farklı şehirlerden, kültürlerden çıkarak üniversite ortamında bir araya gelen bu gençler, bu yeni ortamda anne-baba, aile, çevre koruyuculuğundan ayrı kaldıkları için boşluğa düşebilmekte; yanlış arkadaş seçimi, kötü alışkanlıklar edinme, gibi nedenlerle ömür boyu sürecek pişmanlıklar yaşamalarına sebep olacak hatalar yapabilmektedirler.

Barınma, yükseköğrenim öğrencilerinin karşılaştığı en temel sorunlardan biridir. Üniversitelilerin yurt- barınma sorunu, özellikle son dönemde yeni açılan üniversiteler ve camiada yaşanan çeşitli sıkıntılarla birlikte ülkemiz gündeminde de önemli bir yer işgal etmektedir.

Üniversite ortamına giren genç kendisini, ailesinden ve yetiştiği sosyal çevresinden uzak yeni bir çevre içinde bulmaktadır. Üniversite ortamı, farklı bir boyutta kişinin yeni bir sosyal çevrede ilişkilerini sürdürmesini gerektirmektedir. Yurt ortamı, sınıf atmosferi gibi kişiye yeni sosyal çevre olabilecek yerlere uyum sağlamak, yeni ve farklı sosyal becerileri ve çabaları zorunlu kılmaktadır.

Üniversitede “sağlıklı” bir yurt ortamı gençlerimize; sosyalleşme, olgunlaşma, sorumluluk, paylaşma bilinci kazandırmanın yanında, insanları tanıma, onlara güvenmeyi öğrenme, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme, daha ölçülü harcama yapabilme, geniş arkadaş çevresine sahip olma, kararlarını özgürce alabilme, topluluk içerisinde hayatını yönetebilme gibi birçok önemli özellik kazandırabilmektedir.

Ailelerinden ayrı olarak uzakta eğitim gören ve yaş aralıkları genellikle 17-25 arasında değişen üniversite gençliği için gerek güvenlik ve sağlık koşulları, gerekse akademik başarı, kişisel ve sosyal gelişim açısından da barınma konusu özel bir öneme sahiptir.

Ülkemizde üniversiteyi kazanan öğrencilerin bir kısmı ailelerinin yanında kalmaktadırlar. Ancak kimi öğrenciler, ailelerinden uzakta yükseköğrenim yapma tercihinde bulunmaktadırlar. Bu durumda coğrafi mesafe nedeniyle ailesi ile sürekli irtibat kurmayan/kuramayan gençler için barınma meselesi en önemli sorunlardan ve ihtiyaçlardan biri haline dönüşmektedir.

Üniversiteli öğrencilerin barınma yeri alternatifleri arasında; kamu ve özel sektöre ait yurtlar, özel pansiyonlar, apart oteller, kiralık öğrenci evleri ya da akrabalarının yanında ikamet etmek sayılabilir. Barınma biçimlerinin seçilmesinde ise, öğrencinin kendisinin ve ailesinin sosyo-ekonomik durumu, okula yakınlık ve ulaşım kolaylığı, güvenlik, üniversite öğreniminin sürdürüldüğü şehirde barınma amacıyla yapılan konut ve/veya binaların nitelik ve kapasitesi gibi birçok faktör etkili olmaktadır.

Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Barınma Ortamları:

KYK Yurtları

Gençlik; toplumun en dinamik kesimidir. Ülkelere geleceği ve kalkınmasında etkin bir rol oynayacak bu seçkin grubun çok iyi yetiştirilmesi ve sorunlarına eğilimesi bugün daha da büyük bir önem taşımaktadır. Bu dinamik yapıyı bünyesinde barındıran Üniversite gençliğine sahip çıkma adına, **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü (YURTKUR)** Yüksek öğrenim öğrencilerinin öğrenimlerine; çağdaş ve güvenilir barınma, beslenme, kredi/burs imkânlarıyla devam etmeleri, yurtlarda gerçekleştirilen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle kişisel gelişimlerine sosyal devlet yaklaşımıyla katkıda bulunmak amacıyla, 1962 yılında hizmete başlamıştır.

Genel olarak Türkiye’de Yüksek Öğrenime hizmet veren devlet yurtları, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nun bünyesi altında toplanmıştır. Devlet yurtlarına kısaca **YURTKUR** denilmektedir. Yurtkur yükseköğrenim gören öğrencilere

kredi ve burs veren, yurtlar kiralarak, yaptırarak işleten, öğrencilerin sosyal ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunan bir kurumdur.

“Barınma koşulları olarak **Yurt içinde**; öğrenci yurdunun bulunduğu belediye sınırları dışında ikamet eden öğrenciler ile **Yurt dışından**; ülkemize eğitim görmek üzere gelen Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları öğrencileri, ülkemiz ile kültür anlaşması bulunan diğer ülkelerin öğrencileri ve yabancı uyruklu öğrencilerden ikamet tezkeresine sahip olanlar yararlanabilmektedir.”¹

Sahip olduğu ve sunduğu imkânlarla öğrencilerine adeta “5 yıldızlı otel” konforu yaşatan Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) “Halen 81 il, 145 ilçede ve 2’si de yurtdışında olmak üzere toplam 376 yurttan 314.274 yatak ve 2014 yılı mayıs ayı itibarıyla yüzde 90’ın üzerindeki kapasite doluluk oranı ile hizmetlerine devam etmektedir.”²

Bir dönem üniversite öğrencilerinin mecbur kalmadıkça tercih etmedikleri, küçük bir odada onlarca kişinin barındığı mekânlar olarak bilinen KYK yurtları, son yıllarda yapılan ciddi atılım ve yatırımlarla, kaydettiği kalite artışı, modern imkânları sayesinde artık devletin sıcaklığıyla üniversitelileri tanıştıran seçkin bir kurum haline gelmiştir.

KYK’ya bağlı yurtların 2014 yılı verileri, özellikle son 10 yılda güvenli barınma, yeme-içme, kültürel aktiviteler, spor imkânları ve sağlanan diğer sosyal hizmetler alanlarında nasıl bir değişim yaşandığını gözler önüne sermektedir.

KYK Yurtlarında barınan öğrencilerin, dersleri dışındaki serbest zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmeleri, bedensel, zihinsel ve kültürel yönden gelişmelerini sağlamak, aralarında dostluk, kardeşlik duygularını geliştirmek amacıyla, Liderlik ve Kişisel Gelişim Seminerleri, Farkındalık Konferansları, Kariyer Sohbetleri, Atölye Çalışmaları ve daha birçok kurs ve etkinlik ile sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlenmekte, bölgeler ve yurtlar arası yarışma ve turnuvalar yapılmaktadır. Ayrıca, psiko-sosyal servislerde öğrencilere koruyucu ruh sağlığı hizmeti de verilmekte, yurtlara yeni kayıt yaptıran öğrencilere uyum sağlamları amacıyla oryantasyon programları düzenlenmektedir.

“Kuruma bağlı yurtlarda barınan öğrencilere ucuz, kaliteli ve hijyenik şartlara uygun olarak

1. <http://www.kyk.gov.tr>, 2014-Barınma

2. <http://www.kyk.gov.tr>, 2014-Barınma

yemek verilmesi, diğer ihtiyaçlarının piyasadan daha ucuza sağlanması amacıyla yurtlar bünyesinde lokanta, kantin, kafeterya, ayakkabı tamiri, kuru temizleme, kırtasiye, fotokopi, terzi, kuaför, berber, çamaşırhane, internet işletmeleri vb. işletmeler açılmakta ve işletilmektedir. Bu işletmelerin ehil kişi veya kuruluşlar tarafından çalıştırılması, öğrencilerin gıda ve ihtiyaç maddelerini piyasadan daha ucuza sağlamaları, işletme yerlerinin hijyenik şartlara uygun olarak hizmet vermesi ve devamlı denetlenmesi için her türlü tedbir alınmaktadır. Lokanta işletmelerinde 3. sınıf lokanta fiyatlarından %35, diğer işletmelerde ise piyasa fiyatlarından %25 oranında daha ucuz hizmet verilmektedir. Kantin işletmelerinde ise fatura bedeli üzerinden en çok %10 kâr oranı ile satış yapılmaktadır.”³

Üniversite Yurtları

Üniversite yurtları, bazı üniversitelerin kuruluşlarıyla birlikte, üniversitelerin kampüslerinde öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sorunlarına çözüm oluşturmak amacıyla kendi bütçeleriyle oluşturdukları kuruluşlardır. Aileleri okudukları şehirlerde ikamet etmeyen, yükseköğrenim öğrencilerinin barındıkları, boş zamanlarını değerlendirdikleri, ders çalışma ihtiyaçlarının karşılandığı bu yurtların son dönemde sayıları hızla artmakla birlikte, ülkemizde ilk açılan üniversite yurtları ODTÜ, Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerininidir.

Üniversite yurtları öğrencilerin genellikle barınma, beslenme, kantin, çalışma salonu gibi alanlarda hizmet vermektedir. Öğrencilerin, kütüphane, sağlık, çeşitli spor tesisi, rehberlik gibi sorunları genellikle üniversite kampüsü içerisinde çözümlenmektedir. Bu yerlerin finansı ise öğrencilerden alınan ücret, aidat ve kantin gelirlerinden karşılanmaktadır.

Son dönemde sayıları hızla artan Üniversiteler dolayısıyla öğrenciler, KYK yurtlarında kendilerine yer bulamadıklarında ikinci bir tercih olarak üniversite yurtlarına yönelmekte fakat yurt ücretleri özel yurt ücretlerini aratmadığı için, bu arayış/tercih barınma sorununa çare olmak bir yana sorunu daha da derinleştirmektedir.

Özel Yurtlar

Özel yurtlar genelde kâr amacıyla şahıslar tarafından hizmete açılan kuruluşlardır. Bu yurtlar yük-

seköğrenim öğrencilerinin, barınma, beslenme, çalışma salonu gibi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla açılmışlardır. Devlet yurtları, özel yurtlara kıyasla daha ucuzdur. Genelde devlet yurtlarından daha pahalı olan özel yurtların fiyatları buldukları bölgelere, üniversite yurtlarının fiyatları da üniversitelere göre değişmektedir. Piyasa ekonomisinin yeni gözde alanı haline gelen özel yurt işletmeleri, öğrencinin müşteri olarak görüldüğü, sayıları her geçen gün çoğalmakla birlikte fiyatları da bir o kadar yükselen genelde ticari kuruluşlardır.

Ayrıca ülkemizde Üniversite sayılarının, vakıf üniversitelerinin ve kontenjanlarının hızla artışıyla birlikte denetimden uzak olarak sermayenin yeni kâr alanı, yeni yatırım aracı alanına dönüşen öğrenci rezidansları, apartlar, özel yurtlar, özel üniversite yurtları, “paran kadar yaşa” mantığının oldukça lüks bir devamı niteliğini kazanmıştır.

Öğrenci Evleri

Ülkemizde üniversite sayılarının, vakıf üniversitelerinin ve kontenjanlarının hızlı artışıyla birlikte devlet yurtlarının artan talebe cevap verememesi, üniversite ve özel yurtların yüksek fiyatları öğrencileri bir kaç arkadaşıyla birlikte kiralık ev tutmaya yöneltmektedir. Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde kiralık evlerin fahiş fiyatları ve “öğrenci şehri” olarak adlandırılan şehirlerde ev tutacak öğrenci sayısına göre evin fiyatının değişmesi ile birlikte öğrenciler için çözüm olarak başvurulan ev kiralama yöntemi başlı başına sıkıntı yaratmaktadır. Öğrencilerden alınan yüksek depozito paraları, çeşitli bahaneler sunularak depozito paralarının geri ödenmemesi, ev fiyatlarına her yıl yapılan yüksek zamlar evlerde barınma sorununu giderek derinleştirmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre “Barınma harcamaları, devlet yurtlarında kalan bir öğrencinin toplam harcamasının ortalama %23’ünü, evde kalan bir öğrencinin ise toplam harcamalarının %39’unu oluşturmaktadır.”⁴

Diğer taraftan üniversite öğrencileri, yukarıda ifade edildiği gibi, çok farklı şehirlerden, kültürlerden çıkılarak gelinen ve anne-baba, aile, çevre koruyuculuğundan öz denetimden uzak olan bu ev ortamlarında, boşluğa düşebilmekte; yanlış arkadaş seçimi, kötü alışkanlıklar edinme, zarar verme, zarar görme, suç örgütlerine dâhil olma gibi ne-

3. <http://www.kyk.gov.tr>, 2014-Küçük İşletmeler

4. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 1

denlerle ömür boyu sürecek pişmanlıklar yaşamalarına sebep olacak hatalar yapabilmektedirler.

Sonuç - Değerlendirme

Yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorunlarının çözülmesi için hükümet, üniversiteler, belediyeler başta olmak üzere bütün devlet kurumları, vakıflar, dernekler ve hayırseverler harekete geçirilerek bir seferberlik başlatılmalı üniversite öğrencilerinin barınma sorunu bir an önce çözüme kavuşturulmalıdır.

Üniversite öğrencilerinin üniversite tercihi yaparken tercih edecekleri üniversitenin barınma koşullarını da göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Öğrenci ve ailelerin bu yöndeki talepleri, tercihleri, üniversitelere daha fazla öğrenci yerleştirmek isteyen devlet, özel ve vakıf üniversitelerinin altyapılarına daha fazla önem vermelerini de sağlayacaktır.

İstatistikler, son on yılda ülkemizde yeni açılan üniversiteler ve kontenjan artışları sonucu üniversitelerde öğrenci sayısında %100 ler düzeyinde bir artışa karşın aynı dönemde hizmete açılan yurt sayısındaki artışların %30 lar düzeyinde kaldığını göstermektedir.

Gelişmiş, modern, çağdaş ülkelerin en önemli özellikleri AR-GE çalışmalarına verdikleri değer ve planlama becerileridir. Yeni üniversiteler açılırken, üniversite kampüsleri planlanırken, öğrencilerin barınma ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Halen herhangi bir yasal düzenleme bulunmayan üniversite ve kampüslerde yurt planlanması da yasal zorunluluk kapsamına alınmalıdır.

Üniversiteler buldukları bölgelerin sosyo-kültürel ve ekonomik kalkınmasına çok önemli katkılar sağlayan kurumlardır. Özellikle yeni üniversitelerin açıldığı ve nüfus yoğunluğu bakımından küçük olan şehirlerimizde yaşayan bölge halkının, yükseköğretimi bu il veya ilçelerde yapacak olan öğrencilere sahip çıkmaları sorunun çözümüne önemli katkılar sağlayacaktır. Örneğin, kent sakinlerinin öğrencilere evlerini kiraya verirken ya da farklı ilişkilerinde, kendi çocuklarının veya bir yakınının başka bir şehirde okuyacağı ve aynı şartlara maruz kalabileceği olasılığını da göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. **Bu konuda toplumumuzda bir sosyal farkındalık oluşturmaya yönelik olarak kurumsal bir çalışmanın ilgili**

kurumlar tarafından pojelendirilerek yapılması öngörülmelidir.

Yurtlarda görev yapan kat temizlik sorumlularından, güvenlik görevlilerine, yurt yönetim memurlarından, yurt müdür ve müdür yardımcılarna kadar bütün çalışanların hizmetin gerektirdiği niteliklere sahip olması hayati önem taşımaktadır. Yurt personelinin seçiminde gösterilecek titizlik kadar süreçte hizmetiçi eğitimlerle, eksikliklerin tamamlanması, sorunları yerinde çözebilen nitelikli personellerle hizmete devam edilmesi son derece önemlidir.

Çağdaş yönetim kuralları gereği, öğrenci mevcudu çok fazla olmayan yurtlarda, "sağlıklı" yurt ortamlarının oluşturulmasında, personelin ve öğrencilerin, alınacak kararlara katılımlarının daha yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Yurtlardaki yönetici-personel-öğrenci arasındaki sağlıklı iletişimin artırılabilmesi için; yurtlar, öğrenci sayısı ve mekân olarak makul düzeyde tutulmalıdır.

Öğrencilerimizin; sosyal kültürel faaliyetlere katılan, entelektüel birikimi olan, girişimci bir vizyona sahip, bulunduğu şehrin kültürel faaliyetlerinin takipçisi bireyler olarak hayata hazırlanmalarına katkı sağlamak amacıyla, kamu-özel bütün yurtlarda yeteri kadar, sosyal-kültürel-sportif faaliyetlerin gerçekleştirileceği alanlar oluşturulmalı, nitelikli sosyal çalışmacı, rehberlik uzmanı, psikolog, sağlık personeli vb. uzman kişiler istihdam edilmeli, yetişmiş elemanları "kuruma bağlayacak" tedbirler alınmalıdır.

Geleceğimizin teminatı olarak gördüğümüz üniversite gençliğimizin kaliteli ve nitelikli eğitim almaları; kendilerine sağlanacak "iyi yaşam koşulları" ve bu yaşam koşullarında gençlerimizi hayata hazırlayacak personelin "kalitesi" ile doğru orantılıdır...

Ülkemizin kıt imkânlarına rağmen, gerektiğinde gecelerimizin zifri karanlığını aydınlatacak bir baraj inşaatı için milyarlarca liralık bir kaynak nasıl sarf edilebiliyorsa, milletimizin geleceğini yarınlarını aydınlatacak, meşale olacak genç nesillerimiz için de topyekun bir seferberlikle, maddi manevi bütün imkânlarımızı seferber etme zamanı çoktan gelmiş ve geçmektedir...

Erken Büyüyen Çocuklar

Arş. Gör. Mustafa SAVCI

Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

Günümüzde eğitim-öğretimin önemli bir parçası haline gelen pansiyonlar, yurtlar ve burada kalan öğrenciler her zaman araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Özellikle pansiyon ve yurtlarda kalan yatılı öğrencilerin bazı özelliklerini gündüzlü (ailesiyle kalan) öğrencilerle kıyaslamak çoğu araştırmacının konusunu oluşturmaktadır. Yatılı öğrenim gören öğrencilerin yatılı kalmalarından dolayı birtakım farklı özellikler edindiği söylenebilir. Bu özelliklerin öğrencilerin kişilik, davranış biçimleri, psiko-sosyal durumlarını etkilediği vurgulanmaktadır (Arı, 2000, Çakır, 2006, Şahin, 2000). Bu açıdan bakıldığında eğitim-öğretimde yatılılık önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okul türü öğrencinin eğitim-öğretim süresince ikamet ettiği yer açısından değerlendirildiği takdirde yatılı, gündüzlü (ailesinin yanında kalan) şeklinde iki türde değerlendirmek mümkündür. Yatılı öğrenci, geceleri de okulda ya da okula bağlı bir yurttan kalan ve orada yiyip içen öğrenci şeklinde tanımlanırken; ailesinin yanında kalan öğrenci ise, eğitim-öğretim süresince günün belli saatlerini eğitim kurumunda geçiren, bu süre dışında kalan vaktini ailesinin yanında geçiren öğrenci anlamına gelmektedir. Öğrencinin ailesiyle kalması ve yatılı kalması okul türü değişkenleri olarak değerlendirildiğinde eğitime etki eden faktörler olarak değerlendirmek mümkündür. Şöyle ki; Bolayır, ailesi yanında (gündüzlü) ve pansiyonda (yatılı) kalan öğrencilerin eğitimde başarı durumlarını incelediği çalışmada öğrencilerin anne babalarının hayatta olup olmamaları ile öğrenimlerini düzenli şekilde sürdürebilme durumları; pansiyonda kalan öğrencilerin ne kadar zamandır pansiyonda kaldığı ile eğitim hayatlarında sene kaybı

durumları; pansiyonda kitaplık olup olmamasıyla öğrencilerin derslerine düzenli olarak çalışabilme durumları; evde kitaplık olup olmaması ile eğitim hayatlarında sene kaybı durumları, öğrencilerin derslerine düzenli çalışma durumları ve başarısız olunan dersler; ailesi yanında kalanların ders çalışma düzenleri ile eğitim hayatlarında sene kaybı durumları, öğrenimlerini düzenli şekilde sürdürebilmeleri, kendilerini derslerinde başarılı ya da başarısız görmeleri arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit etmiştir (Bolayır, 2011). Bir başka çalışmada ise Kartal (2001), okul türünün başarı üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde okul türünün eğitim üzerinde etkili olduğu ve eğitimi etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Bir başka çalışmada Arı (2002), okul türüne göre öğrencilerin başarı durumunu incelemiş ve öğrencilere göre sınıftaki başarı durumları çok iyi-iyi olanlar; gündüzlü ilköğretim öğrencilerinde en yüksek (Ailesinin Yanında Kalan), YİBO (Yatılı) öğrencilerinde en düşük bulmuştur. Aynı çalışmada okuldayken (günün genelinde) rahatsızlık hissedilen öğrencilerde en yüksek oran YİBO, en düşük de gündüzlü ilköğretimde bulunmuştur. Farklı bir çalışma da Ak ve Sayıl (2006) tarafından yapılmış ve farklı okul türlerinden gelen (yatılı okul, taşınabilir okul ve gündüzlü okul) öğrencilerin, akademik başarıları, algıladıkları sosyal destek düzeyleri, okula karşı tutumları ve davranış-uyum problemleri incelenmiştir. Araştırma bulguları, özellikle ilköğretim birinci kademedeki yatılı öğrencilerin uyum düzeylerinin düşük olduğuna ve davranış problemlerinin, ikinci kademe yatılı öğrencilere göre daha fazla olduğuna işaret etmiştir. Bir başka

araştırmada Erim (2001), yetiştirme yurdunda ve aileleri yanında yaşayan 14-18 yaş grubundaki ergenlerin benlik saygıları, yalnızlık ve sosyal destek düzeylerini belirlemek, depresyon sıklığını incelemiştir. Araştırma sonucunda ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlere göre daha yüksek düzeyde sosyal destek algıladıkları görülmüştür. Bu bağlamda okul türü öğrencinin akademik başarısını etkilemenin yanı sıra bireyin davranış örüntülerini, algıladığı sosyal desteği, okula karşı tutumunu, ruhsal durumunu etkilediği söylenebilir. Ruhsal durumun etkilenmesi sonucu olarak da öğrencilerin psikolojik belirtiler gösterme durumu okul türüne göre değişmektedir.

Aile ortamından herhangi bir sebepten dolayı ayrı kalmış ve yatılı okuyan gençlerimiz pansiyon idarecileri ve öğretmenlerinin ilgisi ve denetimi sayesinde yalnızlıktan ve dış tehditlerden korunabilirler. Onların eğitilmiş, fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı birer birey olmalarının temini için gerekli tüm gayretler sarf edilmektedir. Ancak aksi iddia edilemeyecek bir gerçek vardır ki o da; bir çocuğun yetişmesi için en uygun ve sağlıklı ortam bizzat ailenin kendisidir. Yatılı gençlerinin içinde yaşadıkları pansiyon, onları akranlarından farklılaştırmaktadır. Bu farklılık onların sosyal ilişkilerinde, düşünme ve algılamalarında, tutum ve davranışlarında kendisini göstermektedir. Bütün bunlardan anlaşıldığı üzere devlet tüm imkânlarını seferber ettiği halde yatılı öğrencilere hiçbir zaman ailenin verebileceği sıcaklığı, yakınlığı, desteği, ilgi ve alakayı verememektedir. Ancak bu durum, devletin bir zafiyeti ya da eksikliğini göstermez. Bu bağlamda yatılı okuyan bireylerin, otorite figürünün pansiyon personelinin olması, uygun sosyal rol modellerinin bulunmaması, özdeşleşmeler yapılamaması, iletişim ve problem çözme örneklerinin olmaması, sevginin yeterince gösterilmemesi, duygusal paylaşımlarının sınırlı olması ve bireyselliklerine önem verilmemesi gibi nedenlerle engellenme yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Bu engellenme beraberinde bazı psikolojik belirtileri meydana getirmektedir çünkü Psikolojik belirtiler en genel anlamıyla zorlanma (distress) karşısında verilen tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Dağ, 1991). Bu bağlamda düşünüldüğünde Çocuğun sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi ve sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde aile birinci derecede so-

rumludur. Anne-baba çocuğu geleceğe en iyi bir şekilde hazırlarken aynı zamanda psikolojik, biyolojik ve toplumsal bütünlüğünü oluşturmasından ve korumasından sorumludur.

Okul yurtlarında kalan öğrencilerin önemli bir bölümünün ailelerinden uzakta öğrenim görmeleri nedeniyle; barınma, beslenme, sağlık dışında sosyal uyum ve farklı psikolojik sıkıntılar ile ilgili problemler yaşadıkları da çeşitli çalışmalarda belirtilmiştir (Aytekin ve Bulduk 2000, Eraslan 2006, Tambağ ve Öz 2005, Yakınlar, 2006). Çünkü aile ortamı, her tür ilişkinin samimi bir şekilde sergilendiği, içten davranışların olduğu, karşılıksız bir sevgi (ortamı) içerisinde sunulan güvenli bir gelişim ortamıdır.

Aile ortamında ve yuva/yurt ortamında büyüyen çocukları karşılaştıran Ekşi (1990), aile ortamında büyüyen çocukların dengeli bir şekilde büyümekte olduklarını, böylelikle onların ergenlik dönemlerinde başkalarıyla rahat ve kendilerine güvenerek ilişki kurduklarını, kendilerine ait değerleri bulmada, kendi rollerini kazanmada daha başarılı olduklarını vurgulamıştır. Çocuğun gereksinimleri, ergenlik öncesi yıllarda aile tarafından dengeli bir şekilde karşılanmışsa, çocuk ergenlikte daha rahat bir şekilde ve kendine güvenerek

aileden uzaklaşacak, yeni ilişkiler kuracaktır. Eğer aile çocuğun gelişimsel gereksinimlerini sağlıklı ve dengeli bir şekilde karşılayamamışsa, çocuk, ergenlik yıllarında ve belki daha ileriki süreçlerde kendine güvensiz, kendini değersiz bulan, başkalarına bağımlı, başarısızlıklarından dolayı kendine karşı devamlı suçlayıcı, düşük benlik saygısı olan ve aynı zamanda depresyon, anksiyete gibi psikolojik sorunları da beraberinde getiren bir psikolojik yapıya sahip olacaktır.

Aile ortamında yaşayan gençlerle ailelerinden uzakta bulunan yatılı okul öğrencileri karşılaştırıldığında genel olarak genç kızların erkeklere göre daha çok destek algılamasına karşılık yatılı grupta bunun aksi yönde bir durum gözlenmektedir. Bu da yatılı okuyan kızların risk grubunda olduğunu düşündürmektedir. Yatılı öğrenciler ile yatılı olmayanlar sosyal destek kaynakları açısından karşılaştırıldığında yatılı grup sadece aileden algıladığı destek ile yatılı olmayan gençlerden anlamlı bir farklılık göstermiştir (Çakır ve Palabıyıkoglu 1997).

Bir başka çalışmada erkek yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin ailelerinden ayrı olmaları nedeniyle yaşadıkları yalnızlık ve sosyal destek yoksunluğu, onlardaki geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin yoğunlaşmasına ve depresyona yatkınlığa yol açtığı bulunmuştur (Kutlu, 2003). Ayrıca Savcı (2013) yaptığı araştırmada yatılı öğrenim gören öğrencilerin anksiyete düzeylerinin gündüzlü öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Sonuç

Sonuç olarak eğitim-öğretim süresince aileyle kalan ve yatılı kalan öğrencilerin psikolojik belirti gösterme durumuna ilişkin olarak ailesiyle kalan öğrencilerin ailesinden aldığı sosyal destek, sıcak aile ortamı, ailenin yapısı gereği hiyerarşinin olmaması, problemler karşısında öğrencinin ailesinden aldığı maddi/manevi destek, aile sevgisinin devamlılığı gibi faktörler göz önüne alındığında bu gruptaki öğrencilerin yatılı öğrencilere kıyasla psikolojik sağlamlık bakımından daha iyi oldukları söylenebilir. Öte yandan yatılı kalan öğrenciler, eğitim-öğretim süresince ikamet ettikleri yer bakımından ele alındığında ailelerinden uzak, aile sıcaklığının olmaması, anne-baba desteğinin devamlılığının olmaması, otorite figürü pansiyon

personelinin olması, uygun sosyal rol modellerin bulunmaması, özdeşleşmeler yapılamaması, iletişim ve problem çözme örneklerinin olmaması, sevginin yeterince gösterilmemesi, duygusal paylaşımlarının sınırlı olması ve bireyselliklerine önem verilmemesi gibi nedenlerle bazı psikolojik belirtiler gösterdiği söylenebilir.

Kaynakça

- Ak, L. ve Sayıl, M. (2006). Three different types of elementary school students school achievements, perceived social support, school attitudes and behavioradjustment problems. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6(2), 293- 300.
- Arı, A. (2000). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi (normal, taşımali ve yatılı ilköğretim okullarının değerlendirilmesi)*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Arı, A. (2002). Normal, taşımali ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 1(11), 153-154.
- Aytekin, F., Bulduk, S.(2000).Üniversite öğrencilerine verilen eğitim modellerinin Davranış değişikliğine etkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 148, 33-37
- Bolayır, Y. (2011). *Ailesi yanında ve pansiyonda kalan öğrencilerin eğitimde başarı durumlarının karşılaştırılması: Sivas Kongre Lisesi örneği*. Yüksek lisans tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çakır, E. (2006). *Anadolu öğretmen liselerinde okuyan öğrencilerin depresyon ve motivasyon düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R.(1997). Gençlerde sosyal destek, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi*, 5(1), 15-24
- Dağ, İ. (1991). Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5-12.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç ve ana-babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Eraslan, L. (2006). Yalnızlığın okulları YİBO' lar. *Çocuk-Çocuk Dergisi*, 3, 123-143.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin, benlik Saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kartal, H. (2001). *Yatılı-gündüzlü işitme engelli ilköğretim öğrencilerinin benlik kavramları ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kutlu, M. (2003). *Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. VII. Ulusal Psikoloji ve Rehberlik Danışma Kongresinde sunulan bildiri özetleri kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Savcı, M. (2013). *Yatılı Liselerde Öğrenim Gören Gündüzlü ve Yatılı Öğrencilerin Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şahin, F. (2000). Okul sağlığı. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 9(40.)
- Tambağ, H. ve Öz, F. (2005). Aileleri ile birlikte ve yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerin öfke ifade etme biçimleri. *Kriz Dergisi*, 13 (1), 11-21
- Yakınlar, İ.C. (2006). *Askeri lise öğrencilerinin ve yatılı okuyan sivil lise öğrencilerinin stres ve ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri açısından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Kara Harp Okulu Komutanlığı Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

2014 YBO Gerçeği

Yunus YAĞMUR

MEB TEGM İzleme Değerlendirme Daire Başkanı

Eđitimin, geliřmiřlikte en temel kriter kabul edildiđi gūnūmūzde eđitime yūklenen anlam da deđiřime uđramıřtır. Dūn eđitim, istendik davranıř deđiřikliđi olarak tanımlanırken; bugūn, bireyin potansiyel gūçlerini açıđa çıkarıp geliřtirici sūreci tanımlar hale gelmiřtir. Bu sūreç eđitim kurumlarında belirli kurallar, disiplinler ve kurumlar aracılıđıyla formel olarak gerçekleřirken; anne baba, arkadař, kardeř, sosyal medya vb. dođup etkileřimde bulundukları çevre ile de informel olarak gerçekleřmektedir. Bu kapsamda aile, yakın çevre ve okulun eđitim sūrecinde önemli rol aldıđı ve özellikle de kūltūr aktarımında ailenin ōmūr boyu sūrececek bir iřlevinin olduđu unutulmamalıdır. Anne karnında bařlayıp mezara kadar devam eden bu sūreçte “feda edilebilecek hiçbir fert yoktur” anlayıřıyla hareket eden toplulukların gūçlü ve ayakta kalabilecekleri bir gerçektir. Bu gerçeđin farkına varan devletler en būyūk yatırımlarını eđitime ayırmaktadırlar. Őte yandan gūçlü devletlerin tartıřmasız ayrıcalıkları sosyal devlet oluřlarıyla da dođrudan bađlantılıdır. Sosyal devletin ise her vatandařına eđitim imkānı sunarak, sosyal devlet olduđunu gōsterebileceđini unutmamak gerekir.

Tūrkiye ōzelinde duruma baktıđımızda, kōklū bir medeniyetin geniř cođrafyaya yayılmıř haliyle her insanımıza eđitim fırsatı sunma babından, kendine ōzgū çōzūmler ōretildiđini gōrūrūz. Cođrafi řartların zorluđu, yerleřimin dađınık olması, kırsaldan gōç neticesi ile nūfusun azalması, ailelerin eđitime ulařmada yeterli maddi imkān bulamaları gibi nedenlerle yatılı bōlge okulları aılmak zorunda kalınmıřtır. Yatılı ilköđretim bōlge okullarından, ilk defa 1926’da çıkarılan 789 sayılı “Maarif

Teşkilatına Dair Kanun”da sōz edilmektedir.1942 pansiyonlu veya pansiyonsuz “kōy bōlge okulları” aılmıştır. 1963 yılında Pansiyonlu İlkōđretim Bōlge Okulu oluşturulmuştur. 1983’te temel eğitim okullarının ilköğretim okulu haline getirilmesiyle, yatılı bōlge okullarının adı da “Yatılı İlkōđretim Bōlge Okulu (YİBO)” haline getirilmiştir. 1997–1998 eğitim ōđretim yılında sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına başlanılması ile birlikte bu okulların sayıları hızla artırılarak yaygınlaştırılmıştır. 2006 yılında Yatılı İlkōđretim Bōlge Okulları (YİBO) ve Pansiyonlu İlkōđretim Okulları (PİO)’ların hizmet alanlarının aynı olmasından dolayı “Yatılı İlkōđretim Bōlge Okulu” adıyla birleştirilmeleri sağlanmıştır. 30/03/2012 tarihinde kabul edilen 6287 sayılı İlkōđretim ve Eđitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Deđiřiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Yatılı Bōlge İlkōđretim Okulları, Yatılı Bōlge Ortaokulları olarak değiştirilmiştir. Yatılı Bōlge okullarından yōnetmelik gereği faydalananlar ise: a) Okulu bulunmayan veya ōđrenci yetersizliği nedeniyle okulu kapatılan yerleşim birimlerindeki ōđrenciler ile birleştirilmiş sınıfları bulunan ilkokullarda 4 ūncū sınıfı tamamlayan ve taşımalı ilköğretim kapsamına alınamayan mecburi ilköğretim çağındaki ōđrenciler de yatılı bōlge ortaokullarına alınırlar. b) Olađanūstū durumlarda ve ōzel durumu olan ōđrencilerin kayıtları ise millī eğitim mūdūrlüklerince belirlenen yatılı bōlge ortaokullarına yapılır(*). Bu açıdan yatılı okulların fırsat eşitliğini sağlama noktasında ōretilmiř bir çōzūm olduğu sōylenebilir. Elbette kendine ōzgū çōzūmlerin, yine kendine ōzgū problemleri de beraberinde getireceği malumdur. Bu kapsamda yatılı okulların en būyūk dezavantajı, eğitimin ūçlū sacayağından ailenin

işlevsiz kalmasıdır. Yatılı okullarda anne babanın rolünü bu okullardaki öğretmenlerin üstlenmeye çalıştıkları gözlenmektedir. Yeterli eğitim imkânı bulamamış ailelerin çocuklarının bu okullara gittiği düşünülürken, bu durumun bir avantaja bile dönüştüğü söylenebilir. Çünkü çocukların anne ve babalarının yerine rol modeli olarak daha iyi eğitimli öğretmenlerini almak zorunda kalmaları bu durumun bir sonucudur. Bu konuda Yörükoğlu (1997, s 12-20) şöyle demektedir. “Bu dönemde çocuğun iyi ve sağlıklı örnekler ihtiyacı vardır. Özdeşim kurduğu kişilerin onu hayatta daha ilerilere götürebilecek niteliklere, bilgiye ve hepsinden de önemlisi sevgi ihtiyacını karşılayabilecek özelliklere sahip olması gerekmektedir. Çocuklar bağımlı varlıklardır, fiziksel, özellikle de ruhsal ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamazlar. Çocukların gelişebilmeleri, sağlıklı bireyler olabilmeleri için sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaçları oldukça fazladır. Sıcak, güvenli ve anlayışlı bir ortamda büyüyen çocuklar birey olmaya yönelir, bağımsızlaşır, olgunlaşır, ge-

lişir ve içinde yetiştiği ve daha sonra iletişime gireceği toplumla daha uyumlu ve işbirliğine daha yatkın olurlar.”

2013-2014 Eğitim-öğretim döneminde 72 ilimizde 429 YBO faaliyet göstermektedir. 5. sınıflarda 18.064 kız, 16.996 erkek, toplam 35.060; 6.sınıflarda 26.698 kız, 19.729 erkek, toplam 46.427; 7. sınıflarda 18,663 kız, 20.922 erkek, toplam 39.585 ; 8. sınıfta 17.374 kız, 20.411 erkek, toplam 37.785 olmak üzere; genelde 80.875 kız ve 78.178 erkek, toplam 159.053 öğrencinin bu okullarda eğitim gördüğü bilinmektedir. Yine bu okullarımızda 3.226’sı bayan, 5712’si erkek toplam 8.938 öğretmen görev yapmaktadır. Taşımali eğitimin yaygınlaştırılması nedeniyle YBO’ların sayısında azalma olduğu gözlenmektedir. Örneğin 2007-2008 Eğitim ve Öğretim yılında ülke genelinde 602 YİBO ve 280.630 öğrenci varken bu gün bu sayının 429 YBO ve 159.053 öğrenciye gerilediği aşağıdaki tabloya bakılarak anlaşılabilir bir durumdur.

ÖĞRETİM YILI	AÇILAN YİBO SAYISI	KAPATILAN YİBO SAYISI	MEVCUT YİBO/YBO SAYISI
2007-2008	23	17	603
2008-2009	1	18	586
2009-2010	7	19	574
2010-2011	6	42	538
2011-2012	9	52	495
2012-2013	2	39	458
2013-2014	0	29	429

2013-2014 öğretim yılı coğrafi bölgelere göre yatılı bölge okullarının sayılı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Karadeniz Bölgesi			Ege Bölgesi		
	İller	YBO Sayısı		İller	YBO Sayısı
1	Artvin	6	1	Afyon	9
2	Amasya	2	2	Aydın	1
3	Bayburt	2	3	Denizli	3
4	Bolu	1	4	Kütahya	1
5	Çorum	8	5	Muğla	1
6	Giresun	6	6	Manisa	2
7	Gümüşhane	7	7	Uşak	1
8	Kastamonu	16	8	İzmir	4

9	Ordu	9			Toplam	22
10	Rize	1			Marmara Bölgesi	
11	Samsun	14			İller	YBO Sayısı
12	Tokat	9			Balıkesir	6
13	Trabzon	3		1	Bursa	3
14	Bartın	2		2	Çanakkale	2
15	Sinop	8		3	Edirne	1
16	Düzce	2		4	Kırklareli	1
	Toplam	96		5	Sakarya	1
	Doğu Anadolu Bölgesi			6	İstanbul	1
	İller	YBO Sayısı		7	Toplam	15
1	Ağrı	17			Güneydoğu Anadolu Bölgesi	
2	Ardahan	4			İller	YBO Sayısı
3	Bingöl	13		1	Adıyaman	3
4	Bitlis	20		2	Batman	9
5	Elazığ	5		3	Diyarbakır	12
6	Erzincan	3		4	Gaziantep	2
7	Erzurum	18		5	Mardin	4
8	Hakkari	8		6	Siirt	4
9	Kars	15		7	Şanlıurfa	2
10	Malatya	7		8	Şırnak	4
11	Muş	24		9	Kilis	3
12	Tunceli	4			Toplam	43
13	Van	18			Akdeniz Bölgesi	
14	Iğdır	3			İller	YBO Sayısı
	Toplam	159			Adana	11
	İç Anadolu Bölgesi				Hatay	4
	İller	YBO Sayısı			Isparta	4
1	Ankara	2			K.Maraş	12
2	Aksaray	2		1	Antalya	7
3	Konya	7		2	Mersin	5
4	Kayseri	8		3	Osmaniye	3
5	Kırıkkale	1		4	Toplam	46
6	Sivas	16		5	Toplam YBO Sayısı	429
7	Yozgat	1		6	Toplam İl Sayısı	72
8	Çankırı	3		7		
9	Niğde	3				
10	Karaman	4				
11	Eskişehir	1				
	Toplam	48				

Ülkemizde ilkokullarda okullaşma oranı % 99.57, ortaokullarda 94.52 olarak gözükmektedir. Gerek okullaşma oranlarının artması açısından gerekse her insanımıza eğitimde fırsat ve imkân eşitliği sağlaması açısından YBO'larının önemli bir işlev üstlendiği açıktır. Temel eğitimin ortaokul kısmında 2.762.595 erkek, 2.715,804 kız, toplam 5.478,399 öğrenci olduğundan hareketle yatılı öğrenci oranı yaklaşık % 2,9 düzeyinde gözükse de 159.053 öğrencinin eğitim imkânlarından yararlanıyor olması önemlidir (**).

Bütün bu rakamların ötesinde yatılı okulların öğretimin yanında eğitim işlevini yerine getirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca buradaki çocukların kitap okuma, ödevlerini zamanında yapma, boş zamanlarını değerlendirme, düzenli ve disiplinli çalışma, sorunlarla baş etme alışkanlığı kazandıkları da belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmaya göre "YİBO'lar buldukları bölgeler için son derece önemli işlevler yerine getirmektedirler. Özellikle öğrencilerin kişisel gelişmeleri, değişen dünyaya ayak uydurmaları ve bölgelerinin sosyal ve kültürel kalkınmalarını sağlamada, kendi kültürleri ile çağın geldiği noktayı buluşturma noktasında son derece önemli misyonlar üstlenmektedirler. YİBO'lar sayesinde bölge halkı makûs tarihini değiştirebilme şansı elde edebilmektedir. YİBO'ların önemi, bölge halkı tarafından önceleri fark edilemeye de her yerleşim yerinden birkaç çocuğun bu okullara gitmeye başlamasıyla birlikte, hızla katılımlar artmaktadır. YİBO'lar sadece öğretim vermemekte hatta daha fazla olarak eğitim vermektedir. Eğitimin de sadece yeni yetişen kuşağı değil, yeni yetişen kuşak vasıtasıyla diğer kuşaklara da ulaşabildiği düşünüldüğünde YİBO'ların önemi daha iyi anlaşılacaktır." (***)

Yatılı okulların kalitesinin arttırılmasına dönük çalışmalar hem hizmet alan öğrenciler açısından hem de hizmet sunanlar açısından yeniden değerlendirilerek iyileştirilme yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda burada görev yapan idareci ve öğretmenlerin hem özlük hem de ücret durumlarında iyileştirmeler yapılmıştır. Ayrıca YBO'lardaki kahvaltılarda açık büfe, akşam yemeklerinden sonra ara öğün uygulaması; mezun olan öğrencilerin sınavsız olarak ortaöğretim kurum pansiyonlarına geçirilmesi; yatakhanelerinin koğuş tipinden oda tipine, banyolarının hamam tipinden kabin tipine dönüşümü; bütün branşlarda öğrenci sayısına

bakılmaksızın öğretmen atamaları yapılması; kız öğrencisi olan YBO'lara bayan müdür yardımcısı atamasının yapılması; okulların çocukların daha iyi şartlarda eğitim alacakları birer mekân haline dönüştürülmesi için Çocuk Dostu Okul uygulamasına geçilmesi; daha hijyenik bir ortam sağlanması amacıyla sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle Islak Zemin Yenileme Projesi; çocukların gelişim özellikleri de dikkate alınarak rehberlik servislerinin kurulmasına öncelik verilmiştir.

Fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla devletin eğitime uzanan şefkat eli olarak değerlendirilebilecek yatılı okulların, zorunluluktan doğduğu ve eğitime erişimin önündeki engellerin çözümü olarak durduğu açıktır. Ancak, şartlar ne kadar iyileştirilirse iyileştirilsin, gelişim çağındaki bir çocuğun anne baba ve yakın çevresinden uzak kalmak zorunda olması zor bir durumdur. Suriyeli bir çocuğun kendisine sorulan soruya verdiği cevap bir eğitimci olarak kulaklarımdan hiç silinmeyecek. Çocuğa "Bir yıldır eğitimden uzak kaldın. Bunu telafi etmek istiyoruz." denmişti. O da " bir yıllık eğitimimi nasıl olsa tamamlarım. Ailemden uzak geçirdiğim bir yıllık çocukluğumu bana geri verebilir misiniz?" demişti. YBO'lara bir de buradan bakmak gerek. **Bir çocuğun aileden uzak kalma neticesi oluşan yüreğindeki sevgi eksikliğini, hiçbir bütçe ya da istatistik rakamı dolduramaz. Kardeşiyle kuru bir ekmeği paylaşmanın verdiği doyurucu mutluluğun yerini, hiçbir "ara öğün" karşılayamaz.**

(*) İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 22.maddesi.

(**) 2013-2014 MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı İstatistikleri.

(***) Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 2009, s.359-376

Sıcak İlgi ve Problemlerine Çözüm Bekleyen Resmi Ortaöğretim Pansiyonları

Yakup YILDIZ

Elazığ Barbaros Hayrettin Paşa Ortaokulu Müdürü

Bilindiği gibi genellikle ikamet edilen yerlerin dışında eğitim-öğretim hizmeti alan öğrenciler ya özel ya da resmi yurtlarda/pansiyonlarda barınmaktadırlar. Adeta eğitim ve öğretim hizmetinin verildiği okulların devamı niteliğinde nüfusu kalabalık bir ev niteliği taşıyan mekânlardır, öğrenci yurtları. Ben bu yazımda orta öğretim pansiyonlarının mevcut durumları, problemleri ve çözüm önerilerinden *-yıllarca pansiyonlu okullarda yöneticilik yaparken edindiğim tecrübe ışığında ve zihin projeksiyonlarımla görebileceği noktaya kadar, reel hayatın ve bilimin gerçeklerine uygun bir şekilde-* bahsetmeye çalışacağım. Doğrusu öne süreceğim düşünceler bazen zülf-ü yâre dokunabileceği gibi, bazen de bilimsel ilkeleri zorlayacak nitelikte olabilir. Amacımız bağcıyı dövmek değil, üzüm yemektir. Düşünceler öne sürülürken duyguların derinliğine ve vicdanın sesine kulak verilirse ortaya çıkacak öneri ya da yargılar yüreklere su serper ve halk tabiriyle bir işe yarar. Aksi takdirde ya yazı yazmış olmak için yazılmış olur ya da iyi bir avukatlık... Amacımız ikisi de değil, yıllarını pansiyonlu okullarda çalışarak geçiren biri olarak gördüğüm güzellikleri ve tanık olduğum olumsuzlukları paylaşmaya çalışmaktır. Bu arada kendimce çözüm önerilerini gündeme getirip, ilgililerin dikkatlerine sunmak da amaçlarım arasında olacak. Paylaşımlarımız karar merciinde bulunup da farklı bakış açısı ve çözüm önerileri arayanlara bir ışık huzmesi olursa amacımıza ulaşmış ve emeğimizin karşılığını almış olacağız.

Bu meyanda konu ile alakalı literatürü taramakla birlikte, söz konusu kurumlarda görev yapan/yapmakta olan aktörler ile istişare ederek olgunlaştırdığım bilgileri reel hayatın ve bilimin süzgecinden geçirerek vermeye çalıştım. Yani aktif ve güncel kaynaklar önceliğim oldu. Bu yazı masa

başı yazısı değil, hayatın içinde bir çalışma olsun istedim. En azından gayretim bu noktada oldu

A-Resmi Ortaöğretim Kurumlarına Bağlı Pansiyonların Mevcut Durumları ve Problemleri

1. Halen ülkemizin tüm il merkezleri ve bazı büyük ilçe merkezlerinde ortaöğretim kurumlarına bağlı olarak kız ve erkek öğrenci pansiyonları mevcudiyetine devam etmektedirler. Bu pansiyonların hitap ettikleri kitle ortaöğretim öğrencileridir. İstisnai durumlar olmakla birlikte genel olarak il merkezlerindeki pansiyonlarda barınmakta olan öğrenciler, okul türü açısından homojenlik arz etmez. Yani çok farklı okul türleri öğrencisi bir arada bulunmaktadır. Örneğin Elazığ Çubukbey Anadolu Lisesi Erkek Öğrenci Pansiyonunda hem Anadolu, hem genel, hem de meslek liseleri öğrencileri barınmaktadır (malum genel lisenin kalıntıları devam etmektedir). Ayrıca adı geçen öğrenciler çok farklı eğitim bölgelerinden de gelmektedirler. Bilinen bir realitedir ki, her okul türünün farklı bir amacı olduğu için, her okul türü öğrencilerinin hedefleri de farklıdır. Pansiyonlardaki öğrencilerin hedef farklılığından dolayı, bu yerlerde ahengin sağlanması ciddi zaman almakta ya da istenilen düzeyde hiç sağlanamamaktadır. Bu durum pansiyon sosyolojisinde klikleşmenin oluşmasına sebep olabilmektedir. Saydığımız bu durumların tabii sonucu olarak disiplin olayları kaçınılmaz oluyor. Özellikle Bakanlığın yaptığı sınavdan sonra boş kalan kontenjanların doldurulması hususunda adeta hiçbir kıstas aramadan ortaöğretim pansiyonları kontenjanları, İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından doldurulmaktadır. Bu noktada davul Okul Yönetiminde, tokmakta Millî Eğitim bürokratlarının

elindedir. Bazen aşırı talep ve yığılmalardan dolayı Bakanlığın belirlediği kontenjanlar aşılarak kapasitenin üstünde öğrenci alınmaktadır. Bu arada okul yöneticilerinin serzenişleri pek kimsenin umurunda olmuyor. Hele baskı unsurlarının, bürokratlara baskıları söz konusu olmuşsa pansiyon kontenjanlarının doldurulmasında pedagojik prensipler pek göz önünde bulundurulmuyor. Tabii ki bu durum pansiyon bütçesini de zorlamaktadır. Pansiyon bütçesinin yetersizliğinin olumsuzluğunu öğrenciler yaşamaktadırlar. Bu arada plansızlıktan dolayı şehrin diğer ucundaki bir başka pansiyon da kontenjanını dolduramamaktadır.

Ayrıca cinsiyete göre pansiyonların planlanması da ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde genellikle kız öğrenci pansiyonları ayrı olmakla birlikte, son zamanlarda yapılan pansiyonların bir kısmı aynı binanın ayrı bölümlerinde de, ya da aynı kampüs içerisinde ayrı binalarda bulunmaktadır. Bu durum hem örfen, hem dinen, hem de pedagojik olarak uygun değildir. Şöyle ki: Bilindiği gibi ergenlik, karşı cinse en fazla ilgi duyulan fırtınalı bir dönemdir. Bu prensipten yola çıkıldığında kız-erkek öğrenci pansiyonları ayrı binada olsa da aynı kampüste olmaları pedagojik değildir. **Karma eğitimin çağın pedagojik hatası olarak tartışıldığı bir dönemde kız-erkek pansiyonlarının ayrı binada olsa bile bir kampüs içerisinde ve yönetimlerinin bir olmaları kanımca büyük bir hatadır. Bu yazıyı hazırlarken birçok pansiyonlu okul müdürü ile görüşüm. Kız-erkek öğrenci pansiyonlarının aynı yerleşke içerisinde olmasının yanlışlığı hepsinin ortak haykırışı idi. Aynı zamanda bu haykırış Anadolunun mütedeyyin ailelerinin duygularının derinliğindeki sestir.** Ben, birçok kez tanık olmuşumdur: Kırsal kesimden gelen elleri nasırlı ama gönülleri son derece naif ve istikrarlı velilerin, çocuklarını pansiyonların yukarıdaki bahsettiğimiz karma durumlarından dolayı ya eve geri götürdükleri ya da kamuoyunda cemaat evleri dediğimiz bazı grupların evlerinde barınmalarını sağladıklarını gördüm.

2. Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim kurumları bünyesinde bulunan pansiyonlarda barınan her öğrenci için ibate ve iâşe ödeneği göndermektedir. Bugün itibarıyla günlük yemek bedeli her öğrenci için 5.80 (Beş lira seksen kuruş) TL'dir. Bu miktar ergenlik çağında olan bir genç için yeterli mi? Gelin beraber bir hesap yapalım: Bir gencin günde ortalama 1,5 ekmeği yediğini varsayalım. Bunun bedeli 1,5 TL; sabah kahvaltısı yiyecekleri (tereyağı, bal, peynir, zeytin vb) bu da 2 TL; öğ-

len ve akşam yemekleri malzemelerinin de 2 şer TL olduğunu varsayalım toplam ne etti: 7,5 TL; buna çay ya da diğer içecekleri de dâhil edersek ortalama 8 TL eder. Açığımız ne kadar $8-5.80=2,2$ TL'dir. Sonuç: kıt kanat geçinme. Demek ki bu parametresi insanların en fazla kaloriye ihtiyacının olduğu ergenlik dönemini yaşamakta olan gençlere yettiğini söylemek mümkün değildir. Bu miktar belki öğrencilerin karnını doyurur ama öğrenci yeterince besleyemez. Bu meyanda bir şey olmaz, öğrencilerimiz "yurdum insanıdır" demek ayrı bir hatadır. Yukarıda bahsettiğim sebeplerden dolayı pansiyon yöneticileri öğrencileri beslemede önder yöneticilik sergilemeden ziyade, durumu idare etmeye çalışmaktadırlar. Çoğu zaman duyarlı yöneticiler öğrencilerin iâşe açığını hayırsever vatandaşların kapısını çalarak gidermeye çalışmaktadırlar. Ya da öğrencileri hafta sonları izne göndererek tasarruf etme yoluna başvurmaktadır. Aksi takdirde pansiyon çarkı istenilen şekilde yürümez. Bu durumun sonucu da ailesinden uzak, her yönüyle öğretmen ve yöneticilere bağımlı olan ve şefkate muhtaç öğrencilerin sıkıntı yaşamalarına sebebiyet vermektedir. Yetişme noktasında kritik dönemini yaşayan öğrenciler, kaliteli beslenmedikleri için beden, zihin ve psikolojik olarak yaralabileceklerini düşünüyorum. Fedakârlığı öğrencilerden beklemek son derece yanlıştır. Bu nedenle karar merciinde bulunanlar, sosyal devlet ilkesinin gereklerini yerine getirmelidir.

Bu bağlamda Bakanlık tarafından onaylanıp, okul idarelerince harcaması yapılan pansiyon bütçelerinde yakacak, elektrik, su, idari giderler, yardım kalemi, hizmet alımı, kırtasiye ve sağlık giderleri noktasında ciddi bir sorunun olmadığını söyleyebiliriz. Bu noktada %12'lerin pansiyon ihtiyaçlarını gidermede ilaç gibi olduğunu ve idari giderler kalemindeki ödeneğin farkındalığını yazmamak insafsızlık olur. Tüm bu ifadelerden sonra "**çocuklarımızı iyi ısıtıyoruz ama kaliteli beslediğimizi söyleyemeyiz**" çıkarımını söylemek taşı gediğine koymak için gereklidir.

Ancak bütçe noktasında bir nokta var ki anlamada zorlanıyorum. Şöyle ki: MEB'in bütçe kalemleri arasındaki transfer için taa bakanlıktan onay alınması kuralını. Bu kural "siz işi bilmiyorsunuz" ya da "size güvenmiyoruz" şeklindeki bir çıkarım olarak değerlendirilebilir. Ya da merkezi devlet işleyişinde ısrarcıyız... Binlerce gündüzlü öğrencinin ve onlarca ya da yüzlerce yatılı öğrencinin sorumluluğunu üzerinde taşıyan yöneticilere bu yetkinin verilmemesi sorumluluk ve yetki arasındaki para-

doksun da bir göstergesidir. Her noktada olduğu gibi bu noktada da aşırı merkezi yönetim işleyişi SOS vermektedir.

Bütçe noktasında bir diğer nokta öğrencilere harçlık, elbise ve kırtasiye için gönderilen ödenek hususudur. Halen okul idareleri öğrencilerin elbise ve kırtasiye taleplerini ihale ederek gidermeye çalışmaktadırlar. Özellikle harçlıklarının miktarı konusu aklıma askeri mantığı getiriyor. Hani askerde her ay her askere sembolik olarak emirle maaş verilmektedir. Almayan da suç işlemiş oluyor. Pansiyonlarda barınan öğrencilere de sembolik olarak her ayda ortalama 10 TL harçlık verilmektedir ve ben öğrencilerin harçlıklarını alırken onları izlediğimde askerlik yıllarım aklıma geliyor. 10 TL'lik harçlık bir aya bölündüğünde takriben günde otuz üç kuruşa tekabül ediyor. Rakam komik ve gülünç.

3. Halen pansiyon binaları koğuş ve oda sistemi olmak üzere iki şekilde dizayn edilmiş durumdadır. Oda sistemine dayalı pansiyon binaları kaliteli yaşam alanlarıdır. Yedi, sekiz ya da daha fazla öğrencinin kaldığı odalar ve adeta salon düzeyindeki etüt odaları beraberinde verimli yaşam ve ders çalışma ortamını maalesef getirmemektedir. Özellikle kalabalık etüt salonlarında hedef birlikteliği olmayan öğrencilerin bir arada oluşu, yorgun belletici öğretmenlerin bazen öğrencilere hâkim olamama sorununu da beraberinde getirmektedir. (Yorgun belletici öğretmenler diyorum, çünkü gündüz derse girmekte olan öğretmenlerin gece de belletici / nöbetçi öğretmen olarak pansiyona göreve gelmeleri tabii olarak performanslarını düşürmekte ve haklı olarak yorgun öğretmenler sıfatını kullanmamızı gerekli hale getirmektedir.) Özellikle eski yapım pansiyon binalarında kültürel ve sportif faaliyet alanlarının sınırlı oluşu ya da hiç olmaması nedeniyle bazen pansiyonlarda barınmakta olan öğrencilerin sosyal ve sportif ihtiyaçlarını gidermek için pansiyon dışına çıkmaları ve gece dışarıda kalmaları gibi tehlikelerle bile karşı karşıya kalmaktadırlar.

4. Ortaöğretim pansiyonları yönetici, öğretmen ve personelleri, pansiyonun bünyesinde bulunduğu okul müdürlüğüne bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Bu çerçevede okul müdürleri pansiyonun sevk ve idaresi için bir müdür yardımcısı görevlendirmektedirler. Pansiyon müdür yardımcısı okul müdürü adına pansiyon işlerini sevk ve idare etmektedirler. Çoğu zaman pansiyondan sorumlu müdür yardımcısı tam yetkili olmadığı için inisiyatif almamakta ya da alamamaktadırlar.

Bu durum, yönetimi son derece önem arz eden bu mekânlarda idari boşluk ya da belirsizlik ortaya çıkarmaktadır. Belletici öğretmenlere gelince "Yorgun Belleticiler" kavramı karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda da ifade ettiğim gibi, gün içerisinde derse girmekte olan öğretmenler nöbet görevi varsa hiç dinlenmeden akşam pansiyona göreve gelmektedirler. Kesintisiz göreve devam ettikleri için, yorgunluktan dolayı istenilen performansı gösterememektedirler. Hâlbuki pansiyonlarda barınmakta olan öğrenciler, gündüzlü öğrencilere göre daha fazla ilgi istemektedirler. Pansiyon okulun devamı niteliğindeki nüfusu kalabalık bir ev ise, bu mekânlarda görev yapan öğretmenler, öğrencilere baba/anne şefkati gösterecek psikolojiye ve performansa sahip olmalıdırlar.

Destek personellerinin hizmet alımıyla alınıp görevlendirilmesi uygulaması son derece verimli sonuçlar verdiği için okul yönetimlerinin ellerini güçlendirmekte ve hizmetin kalitesini artırmaktadır. Ancak sağlık hizmeti ve güvenlik konusunda personel eksikliğinin olması dikkatlerden kaçmayan bir durumdur. Özellikle gece hastalanan öğrenciler için çağrılan 112 Acil Servislerin öğrencileri hastanelere götürüp ayrılmasından sonra öğrencilerin eve dönüş sürecinde ilk akla gelen araç ihtiyacını da yazmamak büyük bir unutkanlık olur...

B. Pansiyonlardaki Problemlerin Beraberinde Getirdiği Sonuçlar

Öğrencilerin pansiyonlarda kaldıkları süre içerisinde, yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı, 24 saatin planlaması yapılsa dahi bu planlamanın pansiyon ayağı verimli bir şekilde uygulanamamaktadır. Bu durum okul ortamını da etkilemektedir. Gündüzlü ve yatılı öğrencilerin birlikte eğitim-öğretim hizmeti gördükleri bir okula tarafsız bir gözlemci yatılı ve gündüzlü öğrencileri fark edebilmektedir. Öte yandan planlama ve sistem eksikliğinden dolayı ülke kaynakları da olması gerektiği şekilde kullanılmadığı için pansiyonlarımızda hedeflenen profilde ve istenen sayıda öğrenci yetişmemektedir. **Ayrıca sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal ihtiyaçları tam olarak giderilemeyen öğrenciler kontrolsüz mekânlara gidebilmekte ve şefkat / ilgi gördükleri insanlara bağlanabilmektedirler. Hâlbuki öğrenci alımı, personel görevlendirmeleri, uygun bir yönetim anlayışı ve etkili yönetici ile lider öğretmenlerin görevlendirilmesine, uygun binaların tesisi de ilave edilirse, bu mekânlardan yarının başarılı ve mutlu insanları-**

nın çıkmaması işten bile değildir. Unutmamak gerklidir ki bir ülkenin geleceği o ülkenin sınıflarında ve pansiyonlarında saklıdır.

Dünyanın bilimsel bir gerçeği doğal olarak ülkemizin de bir gerçeğidir. Tüm iyi ya da kötü niyetli örgüt ya da grupların birincil olarak kullanmak istedikleri sermaye gençliktir. Tarih boyunca illegal ve legal örgütler özellikle dezavantajlı diyebileceğimiz ailelerin çocuklarını ekibine almayı planlaya gelmiş ve gelmektedir. Elbette ki gençlerin yetişmesi için iyi niyete dayalı STK'ların çalışmaları desteklenmeli ve takdir edilmelidir. Ancak hayatın beyaz rengine karşı siyah rengini de unutmamak gerekir. Ve şu ana kadar geçlerimizin bir kısmı beyinleri kiralanmış ya da yıkanmışsa millet ve devlet olarak kızıp bağırımdan ziyade "biz nerede yanlış yaptık" diye kendimize sormalıyız. Bu meyanda pansiyonda barınmakta olan öğrencilerimiz birilerine yem olmuştur yargısında bulunmuyorum, ancak olabilecek tehlikeden bahsediyorum. Bu meyanda "bu mekânlarda kalan öğrencilerimize tuzak kurmak, gündüzlü öğrencilere göre daha kolaydır" yargısı her akliselim insanın evet diyeceği bir realitedir. Olası bir sonuç olarak dikkat çekmek istiyorum.

Hiç kuşkusuz amacımız felaket tellallığı yapmak değildir. Derdimiz bu konuda da geçmişten ders alıp, ülkemizin var olan sorunlarının tartışılmasını sağlamak ve bu tartışmadan ülkemiz insanı için müspet sonuçlar çıkarmaya katkı sunmaktır.

Yukarıda ülkemizdeki pansiyonların mevcut durumları ve problemlerini gündeme getirip, SOS vermekte olan sorunları vurgulamaya çalıştım. Aşağıda ise çözüm önerilerinden bahsetmeye çalışacağım. Ancak çözüm önerilerinin anlamlı olabilmesi için günümüzde ortaöğretim pansiyonlarına ihtiyaç var mı? Sorusuna cevap vermek gerekir. Şöyle ki: Ülkemizde şehirleşmenin her geçen gün artmakta olduğu, kırsaldan öğrencilerin eğitim amaçlı olarak şehirlere taşındığı bir dönemde, her ilin belli bölgelerinde çok amaçlı liselerin kurulduğu ve taşıma merkezlerinin ihdas edildiği günümüzde hala bu kurumlara ihtiyaç var mıdır diye sorulursa cevabım "evet"tir. Çünkü ülkemizde kırsalda hala hatırı sayılır bir nüfus barınmaktadır. Bu öğrenciler için hem özel hem de resmi yurtlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca başta ilçeler olmak üzere bazı vilayetlerimizde her türlü ortaöğretim okul çeşidi bulunmamaktadır/okul çeşidi bulunsa bile istenen bölüm bulunmamaktadır. Yukarıda saydığım sebepler yanında bazı veliler öğrencilerinin ev ortamları dışında yurt / pansiyonlarda

kalmalarını istiyorlar. Bir kısım öğrencilerin de bu talepte olduklarını unutmamak lazım diye düşünüyorum. Ayrıca ülkemizde bazı okulların, özelliğinden dolayı, yatılı olması gerekmektedir. Pedagojik olarak tam donanımlı pansiyonlarda kalan öğrencilerin gelecekte reel hayatta daha başarılı olacaklarına inanmaktayım. Altını çizmek istediğim nokta: Pansiyonların tam donanımlı ve önder yöneticilerce yönetilen ve lider öğretmenlerin öğrencilerin eğitimi ile ilgilendikleri pansiyonlardır. Çünkü öğrenciler yurt/pansiyonlarda hayatın gerçeklerini erken yaşlarda yaşama imkânı bulmaktadırlar. Bilindiği gibi yaşayarak öğrenme gerçek öğrenmedir. Bu noktada pansiyonlarda kalan öğrenciler, normal okula devam etme yanında, erken yaşlarda hayat okulunu da okumaktadırlar.

C. Bir Kuram: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow, "İnsanların ihtiyaçlarını gideremediğimiz müddetçe, hedeflenen verim ve başarıyı elde etmeniz mümkün değil" der. Ona göre insanların ihtiyaç sıralaması şöyledir: Fizyolojik, güvenlik, sevgi, kendine değer verme, kendini gerçekleştirme. Bu ihtiyaçlardan biri doyurulmadan diğeri ortaya çıkmaz. Bu düşünce ya da prensipler tabii olarak reel hayatta "olmazsa olmazlar" değildir, nihayetinde bir kuramdır. Yüzde yüz doğrudur ve her ülke ya da insan için geçerlidir demek hayatın dinamikliği ve her insanın ayrı bir dünya oluşu gerçeğine aykırıdır. Ancak bu kuramın bilim dünyasında referans alınması hatırı sayılır olduğunun göstergesidir. Biz eğitimcilerin, ebeveynlerin ve Milli Eğitim Bakanlığının öğrencilerden nihai olarak beklentileri öğrencilerin kendilerinin gerçekleştirmelerini sağlamalarıdır. Ortaöğretim pansiyonlarında barınmakta olan öğrencilerin kendini gerçekleştirmelerindeki amaç: *insanı kâmil* olmaları ve akabinde yetenekleri doğrultusunda bir yüksek öğretime girmelerini sağlamaktır. Doğrusu pansiyonların ıslahı konusunda öne süreceğim çözüm önerilerimde bu kuramın ilkelerini de göz önünde bulundurmaya çalışacağım

Masslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre pansiyonlarımızın durumunu değerlendirirsek aşağıdaki tablo karşımıza çıkar.

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	Pansiyonlarımızın Durumu	Düşünceler
Fizyolojik İhtiyaçlar	Beslenme noktasında pansiyonlarımızdaki yemek kalitesi ve kalorisi tam not almıyor	Fizyolojik ihtiyaçların diğerleri değerlendirmeye alınmadı
Güvenlik	Açığı olmayan bir güvenlik yoktur.	Korunmadan kasıt, profesyonel güvenlik eksikliğidir
Sevgi	Yorgun ve nöbet tutmaya istekli olmayan öğretmenlerden öğrencilerin yeterli sevgiyi aldıkları söylenemez.	Öğrencilerle yapılan görüşmeler ve yorgun belletici öğretmenlerin durumu bizi bu sonuca götürdü.
Kendine Değer Verme	Problem yok. Ergenlik çağındaki öğrenciler kendine yeterince değer veriyor.	
Kendini Gerçekleştirme	Kendini gerçekleştirme noktasında, münferit durumlar dışında kurumsal bir başarıdan bahsedilemez.	

D. Orta Öğretim Kurumlarına Bağlı Pansiyonların Islahı İçin Çözüm Önerileri

1. Pansiyonlara öğrenci alımında okul türleri temel alınarak öncelikli olarak sınavla öğrenci alınmaya devam edilmelidir. Son çare olarak sınav dışında öğrenci alımı yoluna gidilmelidir. **AncaK okul türleri açısından homojen öğrencilerin aynı pansiyona alınmaları kesin bir kural haline gelmelidir.** Çünkü amaç ve hedef birlikteliği aynı olmayan öğrencilerin pansiyondaki yaşamları da farklı olacağı için olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Örneğin bir Sosyal Bilimler Lisesi öğrencisi ile Endüstri Meslek Lisesi Mobilya ve Dekorasyon Bölümü öğrencisinin amacı, hedefi ve meşguliyeti ve ders çalışma alanına olan ihtiyacı farklılık arz ettiği için pansiyondaki yaşam düzeyi ve etkinlikleri de farklı tonlarda olacaktır. Mecburiyet durumu hariç pedagojik olarak ayrı mekânlarda olmaları her iki öğrenci türü için de faydalı olacaktır.

Ayrıca her pansiyonun okullar bazında öğrenci alım hinterlandı oluşturulmalıdır ki ulaşım kolaylığı ve pansiyonlara öğrenci yerleştirmede bir denge olabilsin. Yoksa bazı pansiyonlarda kapasitesinin üstünde öğrenci alınırken bazılarında boşluk olabilmektedir. **Bu bağlamda öğrenci-pansiyon ilişkilendirmesinde "Eğitim Bölgesi" ya da "Eğitim Alanı" hinterland alanı olarak seçilmelidir.**

Kız ve erkek öğrencilerin pansiyonları ne aynı binanın bağımsız bölümlerinde, ne de aynı kampüs içerisinde olmalıdır. Tamamen ayrı olmalıdır. Bu talep insanımızın duygularının derinliğindeki bir haykırıdır. Şu ana kadar bu haykırışın görülmemesinin vicdan ve izan ile izahı zordur. Son yıllarda kız ve erkek öğrenci yurtlarının mekân ve yönetimlerinin ayrı hale getirilmesi hususu üniversitelerde başladı. Bu durum en kısa zamanda Ortaöğretime de sirayet etmelidir. **Karma eğitimin zararlarının konuşulduğu bu çağda bu talep geri gidış değil**

öze dönüşür. Özüne dönmeyenin hamle yapması mümkün değildir. Türkiye'nin yenilediği bir dönemde öğrenci pansiyonlarının yapısı ve işleyişi Yeni Türkiye'ye uyarlanmalıdır. Ayrıca toplum talebi de bu noktadadır.

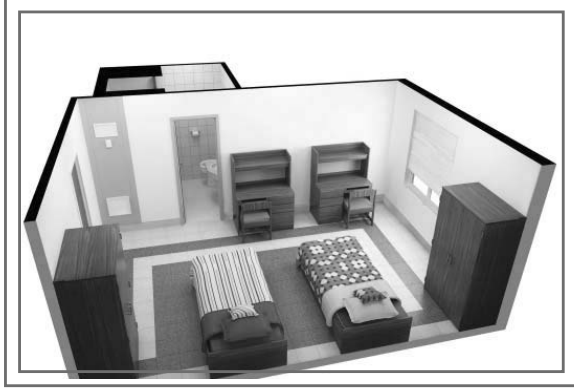
2. Pansiyonlara öğrenci başına gönderilen iaa ve ibate bedeli okul yöneticilerinin pansiyon yönetiminde durumu idare etme mecburiyetinden çıkararak, öğrencilerin de yaşlarına uygun kalori alabilecek nitelikte beslenmelerini sağlayacak miktarda olmalıdır. Bu noktada **askeri liselerde okuyan öğrencilere gönderilen iaa ve ibate ödenek miktarı ulusal hale getirilmelidir.**

Pansiyon bütçesi bakanlık ya da valilikçe onaylanmalı, **ancak kalemlerin planlaması ve kalemler arası transfer yetkisi tamamen pansiyon yönetiminde olmalıdır.** Bu durumda her türlü sorumluluk okul yönetiminde olacağı için tedbir ve planlamada ince elenip sık dokuma olacaktır. Yani on defa ölçüp bir defa biçme olacaktır.

3. **Yeni inşa edilecek pansiyon binaları oda sisteminde yapılmaya devam edilmelidir.** Her odada en fazla üç öğrenci barınmalıdır. Odalar da ders çalışma ortamı, lavabo ve banyo ihtiyacı karşılan-

çak donanımda olmalıdır. Oda dışında, öğrencilerin dini, sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal ihtiyaçlarını giderecek birimler olmalıdır. Bu durum adı geçen mekânları cazibe merkezi haline getirecektir. Ayrıca pansiyonlar okulların hemen yanı başında değil, Eğitim Alanı/ Eğitim Bölgesinde bulunan okullara hitap edecek yerlerde inşa edilmelidir.

4. Pansiyonların yönetimi okullardan tamamen bağımsız olmalıdır. Pansiyonda barınan öğrenci sayısına göre yönetici normu verilmelidir. Ayrıca personel görevlendirmelerinin tamamı hizmet alımı şeklinde olmalıdır. Pansiyonların rehber öğretmen, psikolog, sağlık personeli ve diyetisyen kadroları olmalıdır. Hem okul hem de pansiyon görevi öğretmenlerin performansını düşürmekte olduğuna sistemin içerisinde olan tüm iş görenler tanık olmakta ya da bizatihi yaşamaktadırlar. Bu durum doğal olarak "Yorgun Belleticiler" kavramını karşımıza çıkarmaktadır. **Her elli öğrenciye bir rehber öğretmen "eğitim koçu" olarak görevlendirilirse bu kurumlardaki sorunların önemli bir bölümü giderilmiş olacaktır. Ayrıca pansiyonlarda bir sağlık görevlisi de lüks olmaktan çıkıp zorunluluk arz eden bir durum haline gelmiştir. Bu kurumlara araba satın alınmamalıdır. Yönetime, araç hizmeti satın alma ödeneği gönderilmelidir.**

Yukarıda sıralamaya çalıştığım çözüm önerileri yanında bir noktanın daha altını çizmek istiyorum. Bilinen bir gerçek ki resmi orta öğretim pansiyonlarında kalan öğrencilerin ezici çoğunluğu kırsaldan gelen öğrencilerdir. Bu öğrencileri kaynaştırıp, hedeflerini belirlemek, *insanı kâmil* olmalarını sağlamak için bu kurumlarda görevlendirilecek yönetici, öğretmen ve diğer personele yönelik özel hakları noktasında pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. **Hak edişleri okullarda görev yapan çalışanlara göre % 25 fazla olmalıdır.** Ayrıca bu kurumlara personel seçiminde de ince elenip sık dokuma prensibiyle hareket edilmelidir. Seçilecek her ka-

demedeki iş görenler kırsaldan gelen öğrencileri *öteki* görmeyecek donanımda olmalıdır. *Mesela "devlet sizin her türlü ihtiyacınızı karşılıyor, siz hala yaramazlık ve nankörlük yapıyorsunuz"* sözlerini sarf edebilecek kadar pedagojik formasyondan/ değer yargılarından uzak bir çalışan, farkında olmadan öğrencileri dışarıda bekleyen tuzaklara düşmelerine zemin hazırlamaktadır. **Bu nedenle bu kurumlara görevlendirilecek tüm çalışanlar sistem içerisinde bulunan ve kendi uzmanlık alanında üst düzey becerilere ve donanıma sahip kişilerden mülakatla seçilmelidir.**

Ayrıca öğrencilerin bu mekânlarda ihtiyaçlarını gidermeye çalışılırken tek tip öğrenci yetiştirme noktasında bir yuva olmak yerine, öğrencilerin kendi ev ortamlarındaki gibi bireysel farklılıklarını ifade edebilecek bir ortam oluşturulmalıdır. **Ancak tüm öğrencilere ortak hedefi belirlenmelidir: İnsani kâmil olmaları ve yetenekleri doğrultusunda başarı göstermede özverili olmalarıdır.**

Yukarıda belirttiğim çözüm önerileri noktasında ilgililerin zihninde bir soru işareti oluşturmuş ve özellikle heyecanlarını arttırmışsam çalışmam amacına ulaşmış demektir.

Yazının hazırlanmasından halen görev yapmakta olduğum okulun tecrübeli ve fedakar öğretmenlerinin –geçmiş yıllarda tamamının pansiyonlu okullarda çalışmış olmalarında dolayı- birikimlerini benimle paylaşmaları, görev yapmakta olduğum ilin pansiyonlu okul yöneticilerinin problemlerini benimle paylaşma talebime evet deyip paylaşmaları ve 09-13/06/2014 tarihleri arasında hizmet içi eğitim semineri için gittiğim Aydın-Kuşadası Turizm ve Otelcilik Uygulama okulunda ülkemizin bir çok ilinden gelen eğitimin her kademesindeki yöneticilerinin konuya farklı bakış açıları getirmeleri bu çalışmanın yelpazesini genişlettiği için ayrı bir renk katmıştır. Bundan dolayı kendilerine teşekkür etmem bir borçtur diye düşünüyorum.

Ayrıca ülkemizin eğitimine dair önemli bir problemi gündeme getirmemizi sağladığı için Eğitimciler Birliği Sendikası yetkililerine ve Eğitime Bakış Dergisi Editörü Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ Beye de teşekkür ederim.

Kaynakça

- 1.Ziya SELÇUK-Gelişim ve Öğrenme
- 2.M.E. B. Pansiyon Kanunu ve Yönetmeliği
- 3.Ali Erkan KAVAKLI-Karma Eğitim
- 4.Kamile ÜN AÇIKGÖZ-Etkili Öğrenme ve Öğretme
- 5.Mahmut AÇIL-Abdullah PURTAŞ-Ergen Psikolojisi

Medreselerden Darülfünun'a Bir Eğitim Tarihi Arkeolojisi: Prof. M. Ali Aynî'nin Gözüyle Osmanlı Medreseleri ve Darülfünûn

Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ
Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi

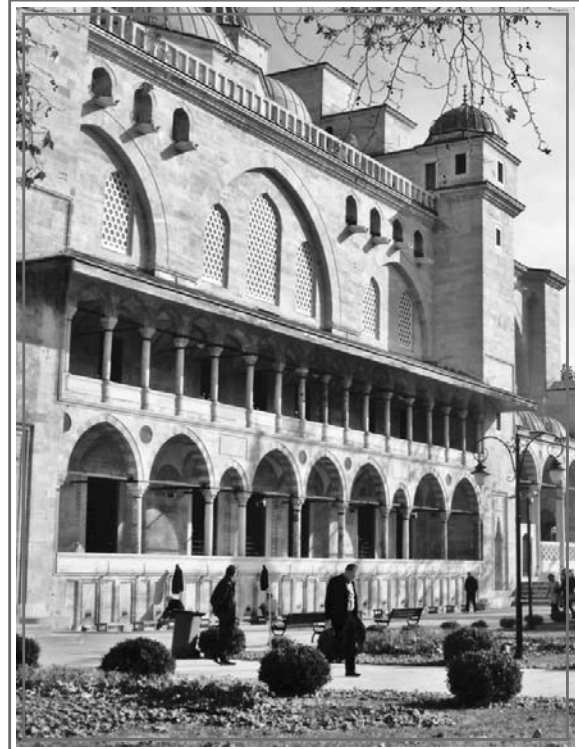
Giriş

Osmanlı medeniyetinin gelişip yükselmesinde mühim bir vazife gören medreseler, kuruluşundan lağvedilişine kadarki süreçte çeşitli istihaleler geçirmiştir. Denebilir ki, medreselerin Osmanlı devletinin şevket ve kudret asırlarındaki payı ne kadar mühimse çöküş dönemlerindeki rolü de küçümsemeyecek derecede önemlidir. Osmanlı eğitim müesseselerinin temelini oluşturan medreseler bu güne kadar pek çok araştırma ve incelemeye konu olmuştur. Bu müesseselerin kuruluşu ve müfredat programlarından talebelerin iâşe ve ibatelerine¹ kadar geniş bir sahada yapılan araştırmaların sayısı hayli fazladır. Söz konusu araştırmalardan biri de Son devrin mütefekkir, felsefeci ve idarecisi Prof. Mehmed Ali Aynî'nin² "*Darülfünûn Tarihi*" isimli eseridir.

Aynî, eserinde Osmanlı eğitim sistemini ve bu sistemin temelini oluşturan medreseleri tenkidî (eleştirel) bir zaviyeden ele almaktadır. Eserin neşir tarihi (1927) dikkate alındığında, sürmekte olan inkılap ve reformların yazarın kimi görüşlerine etki ettiğine hükmedilebilir. Nitekim Aynî, eserinin daha ilk cümlesinde "*Teşkilat-ı kadime-i ilmiyemizi bir nazar-ı amik ile bitarafâne tetkik edersek...*" ifa-

desiyle "*taraf*" endişesi taşıdığını hissettiriyor. Bir diğer husus da felsefeye olan ilgisi bilinen yazarın, Osmanlı medreselerinde zamanla felsefe eğitiminden uzaklaştığı görüşünü kuvvetli biçimde ifade etmesidir. Hatta bu görüşlerini pekiştirmek amacıyla Kâtip Çelebi (1609-1657)'nin ilgili sahadaki müşahade ve düşüncelerini referans almıştır.

Bu makalenin özünü teşkil eden Prof. Aynî'nin *Darülfünûn Tarihi* isimli eseri 82 sayfa olup eski yazıyla kaleme alınmıştır. 1927 yılında İstanbul'da neşrolunan bu eserden kısa bir bölüm aktarmakla iktifa ettik. Osmanlı medreselerinin kuruluşu, işleyişi ve zamanla dönüşmesine dair görüş ve düşüncelerini herhangi bir yoruma tabi tutmaksızın sunuyoruz. Kısmen revize ettiğimiz yazara ait dip-

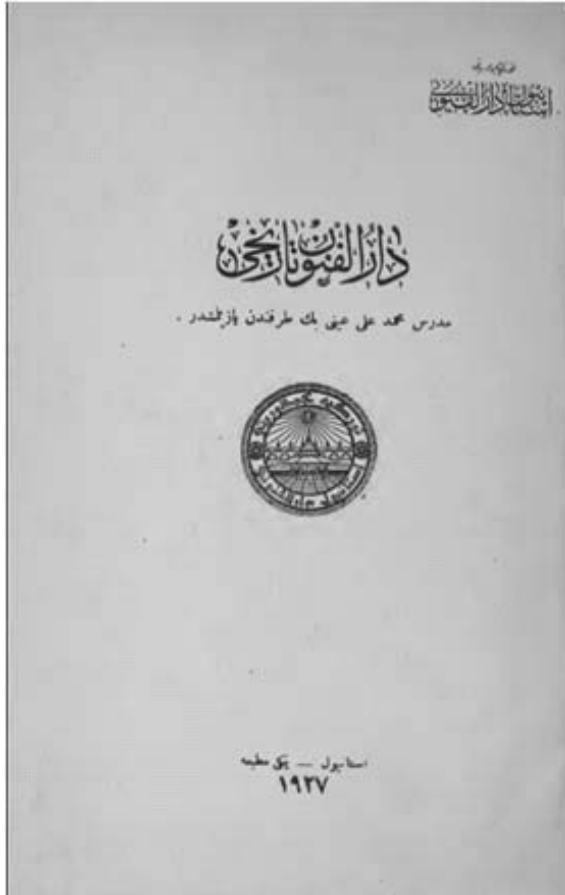
1. Medreselerde okuyan talebelerin öğrenim süresince barınma ve geçimlerinin sağlanması.

2. Mehmet Ali Aynî (1869-1945) Manastır'da doğdu. Çocuk yaşta ailesiyle birlikte Selânik'e, oradan da İstanbul'a gitti. Babasının ticarî faaliyetlerinden dolayı gittiği Yemen'de San'a Askerî Rüştiyesine girdi. Ailesiyle İstanbul'a döndükten sonra Gülhane Askerî Rüştiyesini bitirdi. Yüksek tahsilini ise Mekteb-i Mülkiye'de tamamladı (1888). Bu arada Arapça ve Farsça yanında Fransızcasını da geliştirdi. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik yanı sıra Darülfünûn'da profesör ünvanıyla hocalık ve bazı vilayetlerde valilik görevinde bulundu. Yazarın, tasavvuf, felsefe ve eğitim sahasında kitap ve makaleleri bulunmaktadır. (Bkz. İsmail Arar, "Mehmed Ali Aynî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991), c. 4, s. 273-275.

notların yanısıra lüzum hâsıl olduğunda tarafımızdan da bazı dipnotlar eklenmiştir. Metni kurarken yaptığımız tasarruflardan biri de imlâyla ilgilidir. Yazarın kullandığı imlâyâ kısmen sadık kalmakla beraber Kâtip Çelebi'den yapılan iktibas metninin imlasını ise aynen koruduk. Ayrıca daha iyi anlaşılması maksadıyla Kâtip Çelebi'den iktibas edilen metni bir dipnotla günümüz Türkçesine aktardık.

Darülfünun

Teşkilat-ı kadîme-i ilmiyemizi (*eski ilmî teşkilatımız*) bir nazar-ı amik (*derin bir nazar*) ile bitarafâne tetkik edersek birinci darülfünumuzun İstanbul'un fethiyle beraber açılmış olduğuna hükmedebiliriz. Zirâ Fâtih Sultan Mehmed-i Sâni İstanbul'da kendi nâmına inşâ ettirmiş olduğu câmi-i şerifin iki yanına sekiz kârgir kurşunlu medrese de yaptırmış idi. Bu medreselerin teşkilatına Türkistan'dan celbedilmiş olan riyâzi-i şehir (*meşhur matematikçi*) Ali Kuşçu ile allâm-ı ulemâdan Monla Husrev memur edilmiş idi. Ulûm-ı âliye (*yüksek ilimler*) tahsiline tahsis edilmiş olan medreselere girebilmek için

Prof. M. Ali Aynî'nin Darülfünun Tarihi isimli kitabının kapağı

evvelce istilahat-ı kadimiyle "*mûsile-i sahn*" veya hut "*dâhil ve hâric*" derslerini veya şimdiki tabirle lise tahsilini bitirmiş olmak lazımdı. Sahn-ı semân yani o sekiz medreseden birine giren talebeden her birinin medrese dâhilinde kendine mahsus bir hücresi vardı. Bunlar orada yatıp kalktıktan başka mükemmelen infak olunurdu.⁴ Bu müessesat-ı ilmiye daha sonra Kanûnî Sultan Süleymân'ın Süleymâniye'de Dökmeciler'de inşâ ettirmiş olduğu dört büyük medrese ile bir kat daha tekemmül etmiş idi. Zirâ bu medreseler tabâbetle ulûm-ı riyâziyye ve tabîiyye (*tıp, matematik ve tabiat ilimleri*) tahsiline tahsis olunmuş idi. Ancak çok geçmeden bu müesseselerin mahiyet-i asliyelerini muhafaza edememiş olduklarını görüyoruz. Zirâ Türk âlimleri içinde muasırlarına ulûm-ı müsbetinin (*fizik, kimya, biyoloji gibi gözlem ve deneye dayalı bilimler*) tahsili elzemiyetini metanetle tavsiye ettikten başka bizzat Latince öğrenip o lisanı Türkçeye pek muteber bazı eserler tercüme eyleyen Kâtip Çelebi'nin⁵ daha bin altmış yedi (1656) senesinde medreselerden pek acı bir lisanla şikâyet ettiğini Mizânü'l-Hak'ta⁶ okuyoruz:

"Devlet-i Osmâniye evâilinde merhum cennetmekân Sultan Süleymân Han zamanına gelince hikmet ile şeriat ilimlerini cem eyleyen muhakkikler iştiharda idi. Ebulfeth Sultan Mehmed Han Medâris-i Semâniyye bina edüb 'kanûn üzre şuğl oluna' deyu vakfiyesinde kayd ve Hâşiye-i Tecrid ve Şerh-i Mevakif derslerini taayyün eylemişdi. Sonra gelenler 'bu felsefiyattır' deyu kaldurub Hidâye ve Ekmele⁸ dersleri okumağı makul gördü.

3. Fâtih ve Süleymâniye medreselerinde, yüksek tahsilden önce talebelerin ulaştıkları en yüksek derecedeki basamak.

4. Talebenin ihtiyaçlarının karşılanması için kendilerine yapılan aynı ve nakdi yardım.

5. İstanbul'un yetiştirdiği pek büyük bir âlimdir. Velâdeti 1017/1609, vefatı 1067/1657'de. Telifatı: Takvimü't-tevârih, Fezleke, Tuhfetü'l-kibar fi Esfârü'l-bihâr, Cihannümâ, Keşfü'z-zünûn.

6. Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-zünûn'a yazdığı mukaddime, bir yönüyle Osmanlı medresesindeki ilim anlayışının esaslarını verirken diğer yönden Osmanlı ulemâsının, hakkında risâleler ve kitaplar yazdıkları, mevcut olanları şerh ve hâşiye ile geliştirdikleri konuları "*muhtasar ve müfid*" bir şekilde dile getirmektedir. (Daha fazla bilgi için bkz. Gökyay, 2002: 36-40)

7. Mevâkifin metni, ecille-i ulemâdan Adudüddin İcî'nindir (vefatı sene 756/1355). Bunu Seyyid Şerif Cürçânî pek mükemmel bir surette şerh etmiştir ki, Şarkın en muazzam felsefe kitabıdır (vefatı 816/1413 senesinde). Allâme Nasirüddin Tûsî'nin (vefatı 672/1274) "Tecridü'l-kelâm" ünvanlı mühim bir eserini de Seyyid Şerif Cürçânî şerh etmiştir ki bizim ulemâ arasında, (Hâşiye-i Tecrid) unvanıyla marûf olan bir kitaptır. Bizim âlimlerimizin de bu hâşiye üzerine müteaddid hâşiye ve ta'likleri vardır.

8. Burhâneddin el-Merginânî'nin (ö. 593/1197) Hanefî fikhına dair bu eseriyle ilgili olarak Prof Aynî şu notu ilave etmiştir: Hidâye, Şeyhülislâm Burhâneddin Ali b. Ebî Bekr el-Merginânî (vefatı 593/1197 senesinde)'nin fikh-ı Hanifiye dâir bir eser-i muteberidir. Müteaddid şerhleri vardır. Bizim medreselerde vaktiyle oku-

Yalnız ana iktisâr nâ-makul olmağla ne felsefiyyat ve ne Hidâye ve Ekmel kaldı. Bununla Rum'da sük-ulûma kesâd gelüb ehl-i inkırâza karîb olmağla bazı kenarda Ekrâd diyârında yer yer kanûn üzre şuğl iden tâliblerin müptedileri Rûm'a gelüb azîm tafrâ satar oldu. Anları görüb asrımızda bazı kavâbil, hikmet tâlibi olub hakir dahi esnâ-yı müzâkere ve medârisede istidâd ashâbi talebeye Sokrat, Eflatun'ı tergib ettiği gibi hakâyık-ı eşyâ ilmi tahsiline tergib edüb bu risâlede dahi vasiyyet ve cümlesine nasîhat için birkaç madde zikr ve irâd eyledim.⁹

Acaba Kâtip Çelebi medreselerin daha sonraki hâl-i inhitatlarını (çöküş hallerini) görse idi ne diyecekti. Evveleri medrese talebesi her sene teşkil olunan imtihan meclisleri huzurunda muayyene edilerek (mülakata tabi tutularak) içlerinde suallere cevap veremeyenler askere sevk olunurdu. Talebeyi az çok çalışmağa mecbur eden bu usûlü Sultan Abdülhamid-i Sâni saltanatının son senelerinde ilga etmişti. Bu hâl medreseleri büsbütün söndürmüştü.¹⁰ Bu sebeple medreseye on

nan şerh, Ekmelüddin Muhammed b. Mahmûd el-Hanefî (vefatı 786/1384 senesinde)'nindir. İsmi el-İnâye koymuş.

9. Prof. Aynî'nin Kâtip Çelebi'den iktibas ettiği metni günümüz Türkçesine şöyle aktarabiliriz: "Osmanlı devletinin ilk devirlerinde Cennet-mekân Sultan Süleyman Han zamanına gelinceye kadar hikmet (felsefe) ile şeriat ilimlerini bir arada tutan (okutan) ilim sahipleri öne çıkmışlardı. Fethin Babası (Ebulfeth) Fâtih Sultan Mehmed Han Medâris-i Semâniye'yi yaptırıp "kanuna uygun olarak faaliyetini sürdürsün" diye vakfiyesinde yazmış ve Hâşiye-i Tecrid ve Şerh-i Mevâkif derslerinin okutulması kararlaştırılmıştı. Daha sonra gelenler ise "bu dersler felsefiyâttır" diye kaldırıp "Hidâye" ve "Ekmel" derslerini okutmayı uygun gördüler. Yalnız bu derslerle yetinmek çıkar yol olmadığından ortada ne felsefiyât kaldı, ne Hidâye ne de Ekmel. Bununla Osmanlı ülkesi (İstanbul'da ilim pazarına kesat (kıtık) gelip bunları okutmaya ehil olanlar aradan çekilince uzak diyarlardan, Kürt diyarlarından yer yer kânun üzre (klasik usulle) yetişen yeni yetme talebeler, Osmanlı ülkesi (İstanbul)'ine gelip tafrâ satar oldular. Zamanımızda onların bu hâlini gören ilme hevesli kimseler hikmet (felsefe) öğrenmeye talip oldular. Bu hakîr (Kâtip Çelebi) de gerek ders takriri esnasında gerek medresede, kabiliyet sahibi talebeye tıpkı Sokrat'ın talebesi Eflatun'u heveslendirdiği gibi varlıkların hakikati ilminin tahsiline karşı istek uyandırıp bu risâlede de cümlesine nasîhat için birkaç madde zikr ve irâd eyledim.

10. Prof. Aynî'yi bu kanaate sevkeden âmil devrin siyasi şartlarında aranmalıdır. Zirâ muhalifleri bile Sultan II. Abdülhamid

beş yirmi sene devâm ettiği halde, iki satır Türkçe yazı yazmağı öğrenememiş olanlara mükerreren tesâdüf olunurdu. Medreseler haricindeki sıbyan mekteplerinden de hiçbir kaide fâide hâsıl olmadığı için vatanımızda okur-yazar kimselerin miktarı pek mahdûd kalmıştı¹¹. Değil avâm-ı nâs Harbiye mektebinden yetişmemiş zabıtların çoğu da okuyup yazmak bilmezlerdi. Bunun için bu zabıtlar üç sene zarfında okuyup yazmak öğrenmeye mecbur edilmişlerdi. Velhâsıl umûmi olan bu cehâlet taassubu, bu da tecdid ve ıslahata husumeti mucib olduğundan devletin zaman zaman mevki-i fiile (uygulamaya) koymak istediği ıslahat teşebbüsleri bazen kanlı ihtilallerle hep akamete uğramakta idi. Nihayet 1241 (1826) senesinde yeniçeriliğin ilga ve 1243 (1828) senesinde Rusya ile başlayan muharebenin¹² hitamı üzerine mezkûr devletle akd-i musâlâha (sulh anlaşması) olunması hükûmet için ıslahat imkânını hazırlamış olduğundan tebaa-yi Müslime evlâdından yüz elli çocuğun ulûm-ı ceditde (Batı'da gelişen yeni ilimler) tahsili için Avrupa'ya gönderilmesini vak'anüvis Es'ad Efendi'nin kavlince "Kim bilir hangi nâ-kesin re'y ve ifâdesiyle" Sultan Mahmud-ı Sâni emretmiş olduğu halde ehl-i taassubun korkusundan hemen göndermemiştiler. Nihayet 1250-1251 (1836-1837) senelerinde Mühendishaneden bazı zabıtlarla talebeden bir kaç İngilizce'ye gönderilmişlerdi.

Kaynakça

Arar, İsmail. (1991). "Mehmed Ali Aynî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. c. 4, s. 273-275.

Aynî, M. Ali (1927). *Darülfünun Tarihi*. İstanbul: Yeni Matbaa.

Gökyay, Orhan Şaik (2002). "Kâtip Çelebi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. c. 25, s. 36-40.

Han'ın eğitime verdiği önemi teslim etmektedirler. Onun devri saltanatında açılmış bulunan Mekteb-i Harbiye, Mekteb-i Hukuk, Mekteb-i Sanayi-i Nefise ve Darü'l-Muallimin başta olmak üzere Darülfünun'un yeniden teşkili gibi maarife yaptığı hizmetler, medreselerle ilgili (sebebi yeterince bilinmeyen) söz konusu tasarrufların gölgesinde kalmamalıdır.

11. Osmanlı devrinde "okur-yazar"lık münevverlere has bir durumdur. Ancak eski harfler dikkate alındığında Kur'an-ı Kerim'i okuyan (ki o devir için yaygın bir durumdur) bir kimsenin herhangi bir metni okumasında bir güçlük olmasa gerek. Bu itibarla Aynî'nin bu hükmü ihtiyatla karşılanmalıdır.

12. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı.

Pozitif Negatif Yönleriyle Öğrenci Yurtları

Adem TUNCER

Anadolu Gençlik Derneği Eğitim Komisyonu Başkan Yardımcısı

Türkiye’de yükseköğrenim denince akla gelen önemli hususlardan biri de öğrencilerin barınma problemleridir. İl dışında hatta yurtdışında yükseköğrenimine devam edecek bir öğrencinin ve onun ailesinin düşündüğü belki de ilk husus barınacak yer meselesidir. Bu sebeple öğrenci yurtları ve benzeri yaşam alanları çok önemli bir probleme çözüm sunmaktadır.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde külliyeler öğrencinin hem eğitim hem barınma hem beslenme hem dini hem de mesleki ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. Günümüzde akademik eğitim üniversiteler tarafından sağlanırken barınma ihtiyacı da devlet yurtları (YURTKUR), üniversite yurtları, özel yurtlar ve bireysel çabalarla oluşturulan öğrenci evleri tarafından karşılanmaktadır.

Biz bu çalışmamızda pozitif ve negatif yönleriyle öğrenci yurtlarını değerlendirmeye çalışacağız.

Pozitif Yönleriyle Öğrenci Yurtları

Eğitim öğretim faaliyetinin amacına uygun ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için öğrencinin barındığı ortamın sağlıklı, güvenli, sosyal ve toplumsal becerilerini geliştirmeye elverişli, akademik çalışmalarını destekler nitelikte düzenlenmiş olması gerekmektedir. Gerek devlet ve üniversite yurtları gerekse özel yurtlar resmi yükümlülükleri ve ticari anlamda tercih edilebilir olma zorunlulukları sebebiyle bu imkânları sağlama noktasında ciddi mesafeler almış durumdadır. Genel itibarıyla günümüzde yurtlar öğrenciye sunduğu hizmetin kalitesi ve imkânların genişliği bakımından göz doldurmaktadır.

Üniversitede eğitim gören öğrencilerin sahip olduğu maddi imkânlar eşit değildir. Sınavı başarılı bir şekilde geçtiği halde eğitim öğretim ve barınma ihtiyacını karşılayamadığı için kayıt yaptıramayan öğrenci sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Bu öğrencilere devlet yurtlarında barınma hususunda öncelik verilmesi hatta burs ve gıda yardımı yapılması onlar için ciddi bir imkândır. Kontenjan sınırlaması sebebiyle devlet yurtlarına yerleşemeyen öğrencilerden bir kısmı ise özel yurtların sağladığı çeşitli burs imkânlarından faydalanarak yükseköğrenimini tamamlayabilmektedir.

Yurtlarda yemek, temizlik, çamaşır ve benzeri ihtiyaçların temini öğrenci tarafından karşılanmadığı için öğrencinin ders çalışmaya daha fazla

zaman ayırması mümkündür. Bu da gerek eğitim esnasında gerekse üniversite sonrası işe yerleşme sınavlarına hazırlık aşamasında çok önemli bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencisi üniversiteyi kazandığı için sevinen bir ailenin yaşayacağı ikinci duygu muhtemelen 'kaygı'dır. Özellikle toplumsal yapımız itibarıyla kız öğrencisini başka bir şehirde okutacak ailelerin kaygısı çok daha fazladır. Bu kaygının temelinde ise barınma ve güvenlik endişesinin yer aldığı söylenebilir. Öğrenci yurtlarının varlığı, ailenin bu kaygısını en aza indirecek unsurdur. Yakinen tanıyıp bildiği bir yurt olmasa dahi çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılayan, gerek teknolojik gerekse şahıslar kanalıyla güvenliği sağlayan, herhangi bir problem esnasında aradığında ulaşabileceği, giriş-çıkış saatleri belli bir mekânın olması aile için üniversiteyi kazanmak kadar önemlidir.

Kamu veya özel yurtlarda kal(a)mayan öğrenciler barınma ihtiyaçlarını ev kiralayarak gidermektedir. Ev kiralalarının yüksekliği ve tek başına evde kalmanın muhtemel güvenlik kaygısı öğrencileri üçerli, dörderli gruplar halinde ev kiralamaya itmektedir. Bu faaliyet bazen ortak hedef ve hassasiyetleri olan öğrencilerin bir araya gelmesi ile gerçekleştirilirken çoğu defa öğrencilerin rastgele oluşturduğu arkadaş grupları ile yapılmaktadır. Bu da, öğrencilerin verimli ders çalışmasını engellemektedir. Yurtların sağladığı disiplinli yapı öğrencilerin ders çalışma ve akademik başarılarını artırma bakımından önemli bir pozitif kazanımdır.

Tarihi, çeşitli siyasi olaylar ve kardeş kavgaları ile dolu bir ülke olarak ailelerin en büyük kaygılarından biri de çocuklarının ideolojik yapılanmaların 'tuzağına düşmesi'dir. Türkiye'de varlığını sürdüren çeşitli dinî ve siyasi oluşumlar yurt ve evlerde öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamaktadır. Hem belli bir yapıyı benimsemiş aileler için içinde bulunduğu yapının yurt imkânı sunması hem de kendisini hiçbir yapıyla ilişkilendirmeyen aileler için kamunun ve sadece ticari kaygılar güden şirketlerin yurt imkânı sağlaması mezkur kaygının en aza inmesine zemin hazırlamaktadır. Bu tarz tercihlerin öğrenci açısından kazanım olup olmadığı tartışmalı olsa da ailelerin endişelerini gidermeye katkı sağladığı inkar edilemez.

Barınma ihtiyacını yurttan, pansiyonda, aile veya akraba yanında karşılamayan öğrenciler yu-

karıda da bahsedildiği gibi ev kiralayarak bu ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Çeşitli şehirlerde bazı öğrenci evlerinin kız erkek karma bir yapıya sahip olduğu bir gerçektir. Bu durum toplumsal yapımızın dayandığı kültürel ve ahlaki temellere aykırı bir durumdur. Bu tür barınma yöntemleri özellikle Anadolu'da halkın üniversitelere ve üniversite öğrencilerine yönelik olumsuz bir kanaat geliştirmesine sebep olmaktadır. Yurtların karma yapıya sahip olmaması kültürel ve ahlaki hassasiyetlerin muhafazası bakımından çok önemli görülmektedir.

Negatif Yönleriyle Öğrenci Yurtları

Öğrenci yurtlarının negatif yönlerine değerlendirilirken bir kıyaslama ile hareket edilecektir. Genel anlamda yurtlar ile kiralık evde barınma; devlet yurtları ile özel yurtlar farklı değerlendirmelere tabi tutulacaktır.

Üniversite eğitimi almış almamış tüm insanlar için para, insan, zaman ve bilgi yönetimi hayati derecede önemlidir. Bu bakımdan evler ile yurtlar kıyaslandığında kiralık evlerde birden fazla arkadaş ile barınan öğrencilerin yurtlarda barınan öğrencilerden daha tecrübeli oldukları görülmektedir. Kiralık evlerde barınan öğrenciler sahip oldukları parayı verimli ve doğru bir şekilde harcamayı öğrenmektedirler. Aile fertleri dışında başka insanlarla ilk defa bir arada yaşamakta ve böylece kısmen de olsa insan yönetimini öğrenmekte, hoşgörü, sabır, tahammül ve fedakarlık hasletlerini geliştirmektedirler. Bu evlerde çeşitli görev dağılımları yapıldığı için sorumluluk duygusu gelişmekte, öğrencilik sonrası yaşam için büyük bir tecrübe kazanılmaktadır. Öğrenci, her türlü ihtiyacını karşılayan ailesinden uzakta tek başına ayakta durma meziyetini elde etmektedir. Ailesi yanında çoğunlukla sadece bir 'evlat' olan öğrenci bazen anne, bazen baba, bazen çocuk rolünü üstlenmekte; apartman sakinleri için bir 'komşu' konumuna yükselmektedir. Yurtlarda barınan öğrencilerin evlerde barınan öğrencilere nazaran bu kazanımlardan uzak bir şekilde üniversite hayatını tamamladıkları görülmektedir.

İnsan karakterleri ve yetişme tarzları birbirinden çok farklıdır. Kimi kalabalığı severken kimi yalnızlığı tercih eder. Yurtlarda karşılaşılan en büyük problemlerden biri öğrencilerin her birine ayrı

oda imkânı sağlanamamasıdır. Kendi odasının olmasını isteyen öğrenciler için bu durum yurtların negatif yönleri arasında sayılabilir.

Yurtlarda sağlanan bazı imkânlar zamanla öğrenciler üzerinde olumsuzluklara neden olmaktadır. Örneğin devlet yurtları ve özel yurtlarda sağlanan sınırsız ve ücretsiz internet öğrenciyi odasına ve bilgisayarın başına hapsedmekte, sosyal hayattan hatta sınıftan onu koparmaktadır. Gelişmiş toplumların tamamının sorunu haline gelen insan-teknoloji ilişkisi yurtlardaki bu imkânla daha da ilerlemektedir.

Yurtların gerek resmi gerekse özel bir takım prensipleri, öğrencilerin bazı faaliyetlerini kısıtlayabilmektedir. Örneğin giriş-çıkış saatlerinin belli olması çeşitli faydalar sağladığı gibi öğrencinin sosyal, kültürel ve sportif bazı faaliyetlerden uzak kalmasına neden olabilmektedir. Odasını istediği gibi tasarlayamaması estetik anlayışını yaşadığı ortama yansıtmasına engel olabilmektedir.

Yurtlar öğrencilerin kişisel tercihlerini gerçekleştirmesine fırsat verememektedir. Kurum işleyişi bakımından bunu yüzde yüz derecede beklemek de zaten imkânsızdır. Bunun en basit örneği yemek listesidir. Mevsimsel ürünleri kullanmak ve çeşitlilik sağlamak zorunda olan yurt, belli bir yemek listesi sunmaktadır. Ancak bu listenin tüm öğrenciler tarafından beğenilmesi beklenemez.

Öğrenci sevmediği yemeği menüde gördüğü zaman ya artı masraf yapmak zorunda kalmakta ya da menüdeki diğer yemeklerle yetinmektedir.

Öğrencilerin şikâyet ettiği konulardan biri de ısınma problemidir. Özellikle ticari amaçlı yurtlarda bu probleme daha sık rastlanmaktadır. Ev ortamında öğrenci istediği gibi ısınabilirken yurtlarda bu imkânı istediği derecede bulamaz. Aynı şey banyo ve sıcak su imkânı, yemeklerde kullanılan malzemenin kalitesi konusunda da karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar odalarda banyo bulunan yurtlar olsa da bu yurtların ücretleri yüksek olduğundan her öğrencinin barınması mümkün olmamaktadır. Ücreti düşük yurtlar ise hem odaları hem banyoları itibarıyla hala koğuş tipi hizmet sunmaktadır.

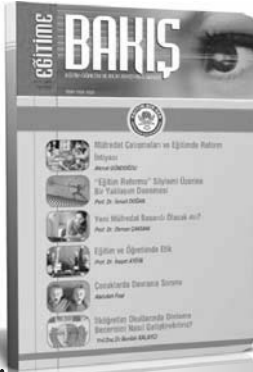
Devlet yurtları ile özel yurtlar arasında da çeşitli farklılıklar mevcuttur. Belirli bir dinî veya kültürel yapılanmanın kontrolünde olan yurtlar üniversitenin akademik eğitimi ile birlikte öğrencinin bireysel ve toplumsal gelişimine dönük çeşitli faaliyetler yürütmektedirler. Öğrencilere görevler yükleyerek kişilik gelişimine olumlu katkı sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu faaliyetler yukarıda değinildiği gibi bazı sıkıntılar meydana getirirse de kontrollü olarak gerçekleştirildiğinde öğrencinin kendini keşfetmesini, özgüven kazanmasını, diğerkam bir kişiliğe bürünmesini kısacası çok yönlü yetişmesini sağlamaktadır. Resmi sınırlılıklar sebebiyle bu kaygı maalesef devlet yurtlarında yeteri derecede mevcut değildir.

Sonuç

Her ne kadar çeşitli problemlere sahip olsa da yurtlar barınma ihtiyacını karşılayan vazgeçilmez kurumlardır. Öğrenci merkezli bir anlayışla problemler çözüme kavuşturulmalı, yurt sayıları artırılmalı, yurtlarda sunulan imkânların kalitesi yükseltilmelidir. Kurumsal anlamda sunulan kaliteli hizmetle birlikte öğrencinin çok yönlü gelişimine dönük faaliyetler yürütülmelidir. Yurtlar sadece bir işletme mantığı ile değerlendirilmemeli dinî ve kültürel hassasiyetlerimiz ışığında amaçları belirlenmiş ek bir eğitim yuvası haline getirilmelidir. İlerleyen süreçte öğrencilerin kişisel tercihlerini gerçekleştirebilecekleri, sosyo-kültürel faaliyetlerin içinde bulunabilecekleri imkânlar sunulmalıdır.

01. SAYI Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği

02. SAYI Müfredat Çalışmaları ve Eğitimde Reform İhtiyacı

03. SAYI Sınav Sistemi

04. SAYI Din Eğitimi ve Öğretimi

05. SAYI Öğretmen Yetiştirme Düzenimiz ve Öğretmen Yetiştiren Kurumlar

06. SAYI Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

07. SAYI Yapılandırmacı Yaklaşım, AB Sürecinde Eğitim

08. SAYI Eğitim Yönetimini Yeniden Düşünmek

09. SAYI Okul Ortamında Şiddet

10. SAYI Sivil Anayasa, Özgür Eğitim

11. SAYI Bir Öğrenme Mekânı Olarak Okul ve Sınıf

12. SAYI Okul Öncesi Eğitim

13. SAYI Beyin Göçü

14. SAYI Yabancı Dil Öğretimi ile İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri

15. SAYI Eğitimde Yönlendirme ve Kademeler Arası Geçişler

16. SAYI Yapılandırıcı Yaklaşım

17. SAYI Yapılandırıcı Yaklaşım Eleştirel Bir Bakış

18. SAYI Değerler Eğitimi 1

19. SAYI Değerler Eğitimi 2

20. SAYI Okul Öncesi Eğitim

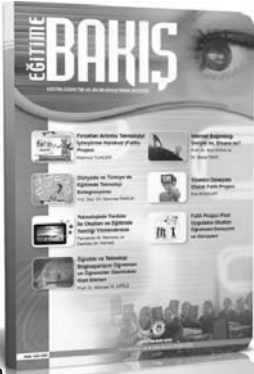
21. SAYI Kesintisiz Eğitim

22. SAYI Karma Eğitim

23. SAYI YÖK Reformu

24. SAYI FATİH Projesi ve Eğitimde Bilişim Teknolojileri Kullanımı

25. SAYI Çalışma Hayatında Kadın ve Başörtüsü Yaşığı

26. SAYI Eğitim Politikalarında Toplum Mühendisliği

27. SAYI 21. Yüzyılda Türkiye'de Eğitim Fakülteleri

28. SAYI İlahiyat Müfredatı ve Felsefe

29. SAYI Eğitim, İdeoloji, Değerler Ekseninde Müfredat

30. SAYI Öğrenciler Barınma ve Yurt Hizmetleri

Yatılı Okul

İlkokuldan sonra dört sene ara verdim tahsilime. İlkokulu bitirdiğim sene ağabeyim evlendi. Ertesi yıl ablam gelin oldu. Bu hay huy içinde benim okumamı kimse düşünmedi. Bu arada ailecek hayli yoksul düştük.

İlkokulu bitirdiğimin dördüncü yılıydı. O yıl emsallerime bir çaba düştü. Kimi Alaca'da Ortaokula yazılıyor, kimi de adını duyduğu her türlü parasız yatılı okulun sınavlarına giriyor. Ekonomik durumumuz Ortaokulda okumama elverişli olmadığından yatılı okul sınavlarına ümit bağlamıştım.

Çankırı Astsubay Okulunu kilom ve boyum tutmadı. Hasanoğlan İlköğretmen Okulu'nun sınavını kazanamadım. Ankara Yapı-Sanat Okulu için sağlık raporu alamadım. Çaldığım bütün kapılar yüzüme kapanınca bir bir aldığım formları Çorum Maarif Memurluğuna geri getirdim. Çok üzgündüm. Bu halimi gören 40-45 yaşlarında sonradan adının Hasan olduğunu öğrendiğim bir bey:

-Seni bir okula yazdırsam gider misin? dedi.

-Yatılı mı?

-Tabii yatılı.

Hastaya ilaç sorulur mu? "Okula gider misin?" de ne demek. Kaç gündür Çorum'da niçin sürünüyorum? Yatılı olduğunu öğrendim ya bu bana yeter. Gerçi özelliğini sormadım ama devletin okulunun kötüsü mü olurmuş! Sonradan öğrendim. Bana yeni okul öneren kişi, Maarif Memurluğunda kâtipmiş. Ne olursa olsun hayatımın gidişinde önemli bir dönemeci dönmeme neden oldu ya kendisine ne kadar minnet duyusam azdır diye düşünüyorum. O günden beri karşılaşamadığımız Hasan Bey, yaşıyorsa selametler, vefat ettiyse Allah'tan rahmet dilerim.

Teklifini hemen kabul ettim. Dilekçe verdim mi, bir yere imza attım mı, adres bildirdim mi, Hasan Bey'e. Hiç anımsamıyorum. Yalnız bir ilkbahar akşamüstü "Okula yazıldım" diye sevinçle köye dönüşümü unutamıyorum.

Köyde yine günlük iş gücü, yine kısır bir döngü. Yatılı okulla ilgili ne bir ses, ne nefes... Zaman zaman hatırlıyorum okula başvurduğumu da hayallere dalıyorum: Okula bir girsem diyorum. Üstüm başım tertemiz olur... Elbiselerim, ayakkabılarım gıcır... Üç öğün de yemek yeriz herhalde. Devletin yemeği yavan olacak değil ya... Yağlıdır. Ette vardır yemeklerde. Onlarla beslenince kilom da artar belli olmaz. Belki sesim bile güzelleşir. Çökelek ekmeğe yiye yiye boğazım kurudu. Yağlı yemekleri yiyince ses tellerim yumuşasın, sesim zil gibi çıksın mı sana!...

Hayallerimden uyanıyorum. Kendimi Kurepınarı'nda mal güder buluyorum.

Kaynak: <http://www.hikayeler.net/yazilar/103386/yatili-okul/> Erişim tarihi: 26.06.2014

“ÖĞRETMEN”^{TEMALI} KISA FİLM YARIŞMASI

BAŞVURULAR 15 TEMMUZ 2014 - 1 KASIM 2014 TARİHLERİ ARASINDA YAPILACAKTIR

1'İNCİYE
15.000 ₺

2'NCİYE
10.000 ₺

3'ÜNCÜYE
5.000 ₺

JÜRİ ÖZEL ÖDÜLÜ
3.000 ₺

MEMUR-SEN KONFEDERASYONU
EĞİTİM-BİR-SEN
EĞİTİMCİLER BİRLİĞİ SENDİKASI

www.egitimbirsen.org.tr

